על המשמר

התחזית

חם ויבש בפנים הארץ. טמפרטורות המינימום והמקסימום: ירושלים: 16־28, רמת הגולן: 15־26, הרי הגליל: 16־25, חיפה: 15־28, עפולה: 13־30, תל אביב: 15־24, נמל התעופה בן גוריון: 15־29, באר שבע: 13־30, אילת: 22־38, סדום: 24־33.

המהנדסים, ההנדסאים והאקדמאים במח"ר מאיימים בשביתה מהבוקר

3 ההסתדרויות שמאגדות 185 אלף עובדים קובלות על אי חתימת הסכמי שכר, למרות שההסכם הקודם פג לפני 4 חודשים □ מאמצים למנוע את השביתה

□ יאיר מידן

185 אלף אקדמאים, מהנדסים והנדסאים מאיימים לפתוח הבוקר בשביתה, במחאה על שטרם נחתמו עמם הסכמי שכר חדשים.

ההסתדרויות ההנדסאים והטכנאים, האקדמאים במדעי החברה והרוח והמהנדסים, מאיימות בשביתה לא מוגבלת בזמן במגזר הציבורי והעסקי.

אתמול נעשו מאמצים קדחתניים כדי למנוע את השביתה. בשעות הבוקר התקיימה פגישה בין ראשי שלושת הארגונים לבין הממונה על השכר באוצר, שלום גרניט. בפגישה היו אמורים הצדדים לגבש הסכמות, בנוגע להסכמי השכר החדשים.

בשעות הערב נפגש מזכ"ל ההסתדרות חיים הברפלד עם שר האוצר אברהם שוחט, בניסיון אחרון למצוא פתרון מוסכם לנושאים השנויים במחלוקת ולמנוע את השביתה.

חילוקי הדעות נוגעים בעיקר לנושאים הבאים: החלת כמה רכיבים נוספים לצורך חישוב הפנסיה, קיזוז של ארבעה אחוזים מתוספות שניתנו רעוולות על 19.2 אחוז, תוספת השכר שניתנה לכלל עובדי השירות הציבורי, והחלת הסכמי השכר החדשים על חברות ממשלתיות מפסידות והמיועדות להפרטה.

מזכ"ל הסתדרות המהנדסים והטכנאים, שלמה שני, ציין שהסכם השכר עם שלוש ההסתדרויות פג לפני כארבעה חודשים. השביתה עלולה לשבש עבודת המוסדות להשכלה גבוהה, רשות השידור, "בזק" וחלקים ניכרים ממשרדי הממשלה.

הרוקחים חוזרים לעבודה

(ע). הרוקחים חוזרים הבוקר לעבודה, בעקבות פסיקת בית הדין לעבודה בתל אביב, שניתנה אמש.

נציגי הרוקחים הודיעו שהעבודה תתנהל במלואה, בבתי החולים וכמרפאות של קופת חולים הכללית.

בדיון שהתקיים אתמול בפני השופט פליטמן, סוכם שהרוקחים ישובו לעבודה, ובמקביל ייכנסו למשא ומתן רצוף עם המעסיקים עוד השבוע.

1,200 הרוקחים במגזר הציבורי שבו כבר אתמול בבוקר לעבודה, כהוראת בית הדין לעבודה, אך רוקחי בתי החולים ומרפאות קופת חולים המשיכו לשבות בדרישה להיענות לתביעות השכר שלהם.

מקלות בגלגלים

עובדי משרד התחבורה שבתו אתמול וגרמו לשיבושים קשים בפעילות משרדי הרישוי; נציגי העובדים נאספו בבית הוועד הפועל של ההסתדרות ונשאו את השלטים שבתמונה
(צילום: אילן אוסנדריבר/ ישראל סאן)

החמאס חיבל במבני המשקיפים, וכניסתם תידחה בשבוע לפחות

שמשות המבנים שנשכרו על ידי המשקיפים בצומת הזכוכית בחברון – נופצו [...] על הקירות נכתבו כתובות נגד שיתוף הפעולה עם צה"ל נגד החמאס

(ע). כוח המשקיפים הבינלאומי שהיה אמור להיכנס לחברון בימים הקרובים, דחה את כניסתו לעיר בשבוע ימים לפחות. הסיבה לכך היא נזקים שנגרמו למבני המגורים של המשקיפים, כנראה בידי אנשי החמאס.

המשקיפים שכרו שלושה מבני מגורים חדשים, שרק עתה נגמרה בנייתם, לא רחוק מצומת הזכוכית שבכניסה לחברון. המבנים נועדו לשכן כמה עשרות משקיפים מאיטליה ומדנמרק.

בסוף השבוע שעבר ניפצו אלמונים את שמשות המבנים, וכתבו כתובות נאצה על קירותיהם. [...] נכתב, כי המשקיפים הם משתפי פעולה עם [...] ויסייעו לצה"ל נגד החמאס.

אתמול ביקרו חמישה נציגים של כוח המשקיפים [...] ראש עיריית חברון, מוסטפה נאטשה, ומסרו לו [...] כניסתם לעיר תידחה לפחות עד סוף השבוע [...] הצדדים דנו בהצעות לאבטחת המבנים.

עובד נתיבי איילון ביצע סימון בכביש ונדרס בתאונת פגע וברח

רכב מסוג "סוברו" או "מיצובישי" פגע באלכסנדר סלדין ונמלט □ משה אייזנהאוט לקה בהתקף לב בזמן הנהיגה, סטה ממסלולו ונהרג בצומת מורשה

□ נחמן גלבוע

אלכסנדר סלדין (32), תושב פתח תקווה, נהרג אתמול בתאונת פגע וברח בנתיבי איילון.

סלדין, עובד בחברת נתיבי איילון, עסק יחד עם פועל נוסף בסימון הכביש בשוליו השמאליים, כקילומטר וחצי צפונית למחלף קק"ל שבצפון תל אביב.

בשעה אחת בצהריים פגע בו רכב פרטי מסוג "מיצובישי" או "סוברו", ונמלט ממקום התאונה. צוות מגן דוד אדום ניסה להחיות את סלדין, אך רופא קבע את מותו.

● משה אייזנהוט (42), תושב הרצליה, נהרג בתאונת דרכים בצומת מורשה.

בסביבות 12:15 בצהריים הגיע אייזנהוט לקרבת הצומת, כאשר נהג ברכבו, וככל הנראה הוא לקה בהתקף לב. הרכב סטה ממסלולו והתנגש בתמרור. צוות מד"א קבע את מותו.

● דני ניזרי (34) מחיפה נדרס למוות במוצאי שבת, סמוך לחצות, על ידי רכבת שנסעה במבואות הדרומיים של העיר.

ניזרי ישב על מסילת הברזל עם חברו, יעקב אילוז (42), סמוך למסעדת "מקסים" שליד חוף הכרמל. השניים הביטו בפעילותן של פרוצות, כאשר לפתע הגיחה רכבת משא ופגעה בניזרי. אילוז הצליח בשניות האחרונות להימלט מפסי הרכבת. נהג הקטר הבחין ברגע האחרון בשני האנשים על המסילה, אך לא הצליח לבלום את הרכבת.

נציגת המשטרה ביקשה [...] משפט השלום בחיפה, לבצע [...] של גופתו של ניזרי. זאת, [...] הממצאים המראים כי הנהג [...] לניזרי ולאילוז, כי ניזרי שמע [...] הצפירה אך לא נענה לצעקותיו [...] אילוז למלט את נפשו.

לדברי המשטרה, חומר [...] מוכיח כי המנוח נטל כדורים [...] האסון. אביו של המנוח, שלמה [...] התנגד לנתיחה מסיבות דתיות [...] ציין שבנו נגמל מסמים, [...] כדורים בלבד על פי המלצת [...]

סגן נשיא בית משפט השלום [...] כאמל חיר, דחה את בקשת המשטרה [...] השופט חיר התחשב בנסיבות [...] ובעדויות של נהג הקטר וחבר[ו] [...] המנוח, שאינן מעוררות [...] לעבירה.

כשל מנוע גרם להתרסקות של מטוס "כימניר" ולמותם של 5 בני אדם

ועדת החקירה גילתה שהטייס היה בגובה נמוך מהמינימום לטיסה נמוכה

(ע). מסקנות ועדת החקירה שבדקה את התרסקות מטוס חברת "כימניר" לפני כחמישה חודשים, שגרמה למותם של שלושה ישראלים ושני חברי משלחת סחר מסין, הוגשו אתמול לשר התחבורה ישראל קיסר, ולמינהל התעופה האזרחית.

הוועדה מצאה שהמטוס, שיצא לסיור באזור מצדה, התרסק בגלל כשל מנוע.

הוועדה מציינת כי המטוס תוחזק היטב, אך בשל חוסר בהירות בהוראות יצרנית המנוע, נבדק אחד מרכיבי המנוע (להב סטטור המדחס) בצורה לא נכונה, והשחיקה בו לא נמצאה. בזמן הטיסה נשבר הלהב וגרם לכשל בעבודת המנוע, וכתוצאה מכך להתרסקות.

במסקנות מודגש כי לא נמצאו תקלות מנוע נוספות, אולם המטוס היה בגובה של 800 רגל – כ־200 רגל פחות מהמינימום המותר לטיסה נמוכה. עובדה זו לא אפשרה לטייס לתכנן כראוי את נחיתת האונס. לאחר הנחיתה והפגיעה בקרקע נבקע מיכל הדלק של המטוס, והדלק שניתז ממנו הבעיר את המטוס.

הוועדה מטעימה, כי תנאי מזג האוויר ו"קרעי ערפילים" שכיסו את הקרקע, הקשו אף הם על נחיתת האונס.

במסקנותיה ממליצה הוועדה לבדוק את כל מנועי המטוסים [...] בדיקה חוזרת, לפי הבהרות של יצרנית המנועים. כן מומלץ להעלות את תדירות בדיקת השחיקה [...] בתחום תקלות האונס ממליצה הוועדה להגביר את המודעות [...] טייסי חברות התעופה לטיסות [...] תוך הדגשת תכנון גובה הנחיתה והגובה המותר בחוק.

כן ממליצה הוועדה לחייב חברות התעופה המפעילות מטוסים לבצע בדיקה לקביעת [...] מומלצת לביצוע נחיתות אונס.

משרד החינוך הורה למורים להקדיש שעות פעילות לטבח בחברון

□ בצלאל עמיקם

משרד החינוך הורה למורים לעצור את המהלך השגרתי של הלימודים, ולייחד שעות פעילות בקרב התלמידים והמורים לטבח במערת המכפלה.

"תכליתן של הפעולות היא אחת – להסביר כי הטבח בחברון הוא מעשה נפשע של אדם בודד, וגילוי תמיכה בו מסכן את עצם קיום הדמוקרטיה הישראלית," נאמר בחוזר שהפיץ מנכ"ל המשרד, שמשון שושני.

בחוזר נאמר, כי "אם לא נדע לחוק בכל מאודנו ונפסול את הערכים שבבסיסה של חברה בעלת תרבות מוסרית, אנו מאיימים להחריב את ביתנו במו ידינו."

משרד החינוך הוציא חוברת הנחיה "בעקבות הטבח בחברון", שמוקדשת בהרחבה להשוואה בין הצעות החוק שהכין ח"כ מאיר כהנא נגד ערבים, לבין חוקי נירנברג.

בין ההצעות לדיון שהועלו: חיי אדם כערך עליון – מעבר לכל ספקות ועימות פוליטי; סכנות הסלמה והידרדרות כתוצאה מהליכי הקצנה; הניגוד בין המעשה הנתעב בחברון לבין אושיות היהדות ומגילת העצמאות.

צבן קורא לצעדים תקיפים נגד פגיעה בערבים חפים מפשע

□ פאר־לי שחר

שר הקליטה, יאיר צבן, סבור שצריך לנקוט [...] אמצעי הרתעה כדי למנוע פגיעה בערבים, [...] כך להעמיק את ההסברה למען דו קיום.

בישיבת הממשלה הדגיש צבן, כי לאחר כל [...] שמביא להשתלחות של בריונים כלפי [...] ערביים, יש לנקוט בתגובה חריפה וחד[...]. עוד אמר, כי ביישובים הערביים מגנים את [...] חד־משמעית, ומביעים צער על קרבנות [...] משני הצדדים.

השר סייר בכמה יישובים במגזר הערבי [...] בהם ביטויי חרדה לנוכח הפגיעה בערבים [...] פיגוע, והסתגרות תחת הקריאה "מוות לערבים".

צבן ציטט תושב באום אל פאחם, [...] להבנה בין העמים, שאמר לו: "אנו חיים [...] לחורה, וזה אומר את הכל – הן במובן [...] במובן המעשי."

הוועדה לבחירת שופטים דחתה הדיון בתלונות נגד השופט אדר

□ בצלאל עמיקם

הוועדה לבחירת שופטים לא דנה אתמול בתלונה נגד השופט המחוזי חיים אדר, בנימוק שהשופט טרם הגיב על התלונה.

לשכת עורכי הדין בתל אביב דרשה מהוועדה להדיח את השופט אדר מתפקידו, בטענה שבהתבטאויות חריפות הוא פגע קשות בעורכי דין ובנאשמים שהופיעו בפניו. נגד השופט הצטברו תלונות, שהביאו את שר המשפטים דוד ליבאי להחלטה כי יש מקום לדיון בהן בפני הוועדה למינוי שופטים. עם זאת קבע ליבאי, כי לפני הדיון יש להמתין לתשובת השופט.

לפיכך הסתפקה הוועדה בבחירת עו"ד זהבה ברסלק, יועצת עיריית לוד, לכהונת שופטת שלום ברמלה. הוועדה כוללת תשעה חברים, ובהם נשיא בית המשפט העליון, שר המשפטים, שופטים, ח"כים ונציג לשכת עורכי הדין.

דליקה פרצה בבורסת היהלומים ברמת גן

(ע). אתמול אחר הצהריים פרצה דליקה בבורסת היהלומים ברמת גן, מכיריים חשמליים לחימום יהלומים שנותרו ללא השגחה.

הדליקה פרצה בקומה ה־18 בבניין "מכבי", סמוך לשעה 17:30. כבאי תחנת רמת גן חשו למקום והשתלטו על האש בתוך כחצי שעה. איש לא נפגע, בתוך כך סונו עובדים בקומות 18, 19 ו־20, ועשן היתמר עד הקומה ה־24.

בן יאיר החליט לא לפתוח תיק פלילי נגד הרב גורן

□ בצלאל עמיקם

למרות דבריו של הרב שלמה גורן, לגבי אי ציות לחיילי צה"ל אם יקבלו פקודה לפנות יישובים, לא ייפתח תיק פלילי נגדו.

היועץ המשפטי לממשלה, מיכאל בן יאיר, החליט שאין עניין ציבורי בהעמדתו לדין של הרב גורן בגלל רגישות הנושא. לדעת היועץ, חקירה כזו עלולה ליצור קיטוב בין דתיים לחילוניים, ואף בין דתיים לבין עצמם.

צ'יאנס

הוגרלה ביום 17.4.94

♣	♦	♥	♠
A	J	10	8

גלברס בע"מ
יצרני
רכב חשמלי ממונע
מנועי עזר לאופניים
מושב קדרון
טל' 08-594155 ● 08-591305

על המשמר

יום ו', 22.4.1994, י"א באייר תשנ"ד ■ שנה 51, גליון 15456 ■ 3.60 ש"ח

"אריק"
[...] חימום וצנרת בע"מ
סגירת דודי קיטור
והסקה משופצים
[...] עבודה, בגדלים שונים.
04-837588

רבין: אני מוכן להורדת יישובים בגולן למען שלום

[...] שהשיקול המרכזי בנוגע לגולן הוא שיקול בטחוני □ תגובות חריפות בימין □ שריד: הודעה בן־גוריונית המבטאת מנהיגות, אומץ ואחריות

□ יהודה צור, יגאל וילפנד

"למען השלום אני מוכן להוריד יישובים בגולן" – אמר אתמול ראש הממשלה, יצחק רבין, בישיבת מרכז התק"ם בסמינר אפעל.

רבין אמר, כי "רמת הגולן נבחנת קודם כל מן הבחינה הבטחונית. השיקול שלי לגבי רמת הגולן הוא ערכה הבטחוני, והשיקול הבטחוני עומד מעל כל שיקול אחר. להוריד יישובים מותר רק למען השלום". אם נגיע לצורך להוריד יישובים למען השלום – אמר ראש הממשלה – הייתי בעד זה ואהיה בעד זה, ואני לא מנסה לטשטש או למרות. "השלום הוא ערך חשוב יותר למען בטחון ישראל מאשר קבוצת יישובים כזאת או אחרת. יש לשים את הדברים במתכונת התואמת את המציאות החדשה של מדינה גדולה וחזקה, לא כזאת של ערב מלחמת העצמאות שצריך היה להילחם על כל יישוב ויישוב". עם זאת הוסיף רבין, כי נאבק כדי לא לחזור על תקדים הנסיגה מסיני, שבו ויתרה

המשך בעמוד 6

ערעורה של רשימת רמון נגד ההחלטה לראות בה רשימה חדשה תתברר הבוקר

□ [...] קווה, יהודה צור

[...] תתברר בפני רשות השיפוט בהסתדרות, בראשות [...], שהוגש על ידי נציגי סיעת "חיים חדשים בהסתדרות" בבקשה [...] ותיקה, ולא לראות בה רשימה חדשה ולפסול [...] על פסילה היא בידי ועדת הבחירות המרכזית של [...].

[...] בראשות השופט בדימוס שאול אלוני, קבעה אתמול [...] "חיים חדשים בהסתדרות" שהוגשה לה כמתמודדת בבחירות [...] רשימה חדשה, ולכן חייבת בהגשת רשימת החתימות של [...] הממליצים עליה, וכן דמי הרשמה של 20 אלף [...] על הצהרת הזהות עם מגילת אושיות ההסתדרות.

[...] לרשימה אלטרנטיבית ששם הרשימה יכלול את השמות [...] קיימות בהסתדרות, ואם כך ינהגו תיחשב [...] שאין חלות עליה חובות הגשת רשימה חדשה.

[...] ההחלטה נקבע ליום שני הקרוב.

המשך בעמוד 6

פרס וערפאת דנו בשעות הלילה בתאריך היעד לחתימת ההסכם

החליטו על הקמת שלוש ועדות לתקופת החפיפה □ מקורות בירושלים ונאביל שעת' העריכו כי טקס החתימה ייערך כבר בתחילת מאי

□ שליח "על המשמר" לבוקרשט, ופאר־לי שחר

בארבע פגישות שקיימו אתמול שר החוץ שמעון פרס וראש אש"ף יאסר ערפאת עמדו השניים לקבוע את תאריך היעד לחתימת הסכם העברת המינהל העצמי בעזה וביריחו לפלסטינים. הפגישה האחרונה נמשכה אל תוך הלילה. בירושלים נערכים לחתימה הרשמית על ההסכם המלא במחצית הראשונה של חודש מאי. האופטימים מעריכים, כי ההסכם ייחתם בשבוע הראשון של מאי ואחרים מציינים את 5 במאי כמועד לחתימה. עם זאת עדיין לא נקבעו סדרי הטקס, וראש הממשלה יצחק רבין לא קיים עדיין התייעצויות כדי לקבוע סופית כי הוא אכן יהיה זה שיחתום על ההסכם יחד עם מנהיג אש"ף יאסר ערפאת.

אתמול צוינה התקדמות בכל מסלולי השיחות. פרס וערפאת החליטו על הקמת שלוש ועדות קישור לתקופת החפיפה שבין נסיגת צה"ל לכינון האוטונומיה, ועל איושן המיידי. מדובר בוועדת קבע לענייני ביטחון שותף שתעסוק בחפיפה עצמה, בוועדה סיורים משותפים וועדה האזרחית על הנושאים האדמיניסטרטיביים.

במסיבת עיתונאים בין הפגישות אמר ערפאת, כי הוא מקווה שתושג הסכמה על כל הפרטים כבר בשבוע הבא. באשר לחמאס אמר, כי אין כל הסכם בינו לבין אש"ף, אך הדגיש כי הוא רואה עצמו מנהיג כל הפלסטינים.

בקהיר הושגה אתמול התקדמות משמעותית בוועדות

המשך בעמוד 6

חייל נחטף ונרצח בידי מחבלים

[...] של שחר סימני, צוער מיחידה מובחרת, נמצאה ליד בית חנינא כ־12 שעות אחרי שנרצח □ גורמי ביטחון מעריכים: אנשי החמאס ביצעו את הפיגוע

□ אהרן קליין, נחמן גלבוע

להערכת גורמי ביטחון בכירים, נחטף הצוער שחר סימני ונרצח בידי מחבלים מארגון החמאס. גופתו נמצאה אתמול סמוך לשכונת בית חנינא שמצפון לירושלים. שחר סימני, בן 20 מאשקלון, נחטף ככל הנראה עוד ביום רביעי בערב בעת שעשה דרכו מביתו בטרמפים.

מחקירת שירות הביטחון הכללי ומשטרת ישראל עולה, כי סימני – צוער בבית הספר לקצינים מיחידה מובחרת – יצא ביום רביעי את ביתו באשקלון בדרכו לבית חברתו. הוא נחטף בידי מחבלים שעצרו לו טרמפ, וככל הנראה התחזו לישראלים. עוד עולה מהחקירה, כי סימני נרצח ככל הנראה עוד ביום רביעי בלילה, זמן קצר לאחר שנחטף, בדקירות סכין או מכות גרזן בגבו ובראשו.

המחבלים עשו דרכם לשומרון, ובאיזור שכונת בית חנינא שמצפון לירושלים השליכו את הגופה באחד הוואדיות, והמשיכו ככל הנראה לדרוך מסתור באיזור השומרון.

המשך בעמוד 6

[...] ליד המקום שבו נמצאה הגופה. למעלה: קורבן הפיגוע שחר סימני (צילום: יצחק הררי)

ארגון החמאס החליט להתמקד בפיגועים נגד חיילים ומתנחלים

ולהפסיק את פעולות הטרור נגד אזרחים ישראלים בתחומי הקו הירוק

□ פנחס ענברי

תנועת החמאס החליטה להתמקד בהריגת חיילי צה"ל בתוך ישראל ובהריגת מתנחלים חיילים בשטחים, ולהפסיק את פעולות הטרור נגד אזרחים ישראלים בתוך גבולות ישראל. לעניין זה השכונות הישראליות במזרח ירושלים נחשבות לחלק מהשטחים.

מקורות פלסטיניים המתמצאים בנעשה בתנועת החמאס מסרו לכתבנו, כי ההחלטות האלה התקבלו אחרי הערכה מחדש שנעשתה בתנועה בעקבות פעולות הטרור בעפולה ובחדרה. לדברי המקורות, למעשה מזה זמן רב היתה התנגדות בחמאס לפעולות טרור נגד אזרחים בתוך ישראל. המתנגדים טענו, כי על התנועה לקבל מעמד של תנועת שחרור לאומי ולזכות בהכרה עולמית, ומעשי טרור נגד אזרחים יחבלו במטרה זאת. מה שהכריע את הכף באחרונה היו הפגיעות בערבים ישראלים בפיגועים בחדרה ובעפולה, שהסבו נזק לתנועה, וכן הנסיגה במעמדה הבינלאומי והלחץ שאליו היא נחשפה בירדן ובישראל.

מקור [...] מעיר, כי למרות הדברים האלה יש להמתין ולראות אם אכן [...] הנהגת החמאס לכפות את העמדה של הנהגתה על כל הקבוצות הלוחמות.

2 חוסיין נפגש עם יונה באומל
יוצא היום להוניס, וידבר עם ערפאת על השבויים והנעדרים.

7 ליד קו הגמר
הדיונים עם הפלסטינים קרובים לסיום, וכבר מתכננים את השלב הבא

9־8 לקראת הבחירות להסתדרות
רשימתו של רמון שינתה את יחסי הכוחות

23 גביע האלופות לחובבנות בדלונה
ג'ורדי ויאקמפה הניף את הגביע לאחר ניצחון על אולימפיאקוס

על המשמר

הגולן והשלום

ראש הממשלה השמיע אתמול, ולא במקרה היה זה דווקא בכנס התק"ם, דברים ברורים ביותר באשר לנכונותו להוריד יישובים מרמת הגולן תמורת שלום מלא עם סוריה. בכך חוזר רבין ומדגיש, כי לשלום יש ערך בטחוני ואסטרטגי, העולה על היישובים בגולן.

למפלגת העבודה יש קיבוצים ויישובים בגולן, אשר הוקמו שם בתמיכת הממשלות ומוסדות מפלגת העבודה, ולכן חשוב היה שרבין יציג את עמדתו קודם כל באוזניהם – באמצעות פורום התק"ם.

דבריו של רבין עוררו כמובן הרים ודברי ביקורת, שכן בניגוד להתנחלויות בעזה ובגוש קטיף, ואפילו ביהודה ושומרון, ובדומה יותר לבקעת הירדן – הרי התמיכה ביישובי רמת הגולן חוצה מפלגות וקווי תיחום של קואליציה ואופוזיציה, והיא גם השתרשה בציבור הרחב. בין השאר בזכות האופי המתון, אך גם בזכות יחסי הציבור העקביים שעשו ראשי ועד יישובי רמת הגולן לרכישת אהדת הציבור.

יצחק רבין ניסה בכל יכולתו לדחות את האמירה הברורה הזאת, והשתמש בנוסחאות אריתמטיות, שהשוו בין מהות השלום לעומק הנסיגה בגולן, אך יש לקרב את הנוסחאות למציאות – ובוודאי בעת מאמץ בינלאומי ממוקד להשלים את תהליך השלום בין ישראל לבין שכנותיה, שסוריה היא החשובה ביניהן. והנוסחה "שלום תמורת שלום" לא עבדה אף פעם, ואיננה יכולה לעבוד גם במו"מ עם סוריה.

הניסיון של הימין להציג את הנכונות לפשרה ולוויתורים טריטוריאלים בגולן, שנכבש על ידי ישראל במלחמת ששת הימים, כ"התמוטטות" וכוויתור על ערכי הציונות והחלוציות, הוא עיוות הרעיון הציוני, אשר במרכזו עמדה הקמת מדינה ריבונית, שבה יוכלו היהודים לחיות בבטחה ובשלום בצד שכניהם.

הטענה של נציג ועד יישובי רמת הגולן, אלי מלכה, כי בבחירה בין הגולן לרבין יעדיף הציבור את רמת הגולן, היא דמגוגית ובלתי רלוונטית. שכן השאלה העומדת בפני הציבור היא הבחירה בין המשך השליטה על הגולן לבין כינון הסכם שלום עם סוריה – ורק כך יש להציגה.

חשיבותה הבטחונית של רמת הגולן הכתיבה את שמירתה בידי ישראל, בעיקר כאשר הסורים לא גילו רצון לנהל מו"מ לשלום עם ישראל. אך בינתיים חלו שינויים, וספק אם מנהיג ישראלי בעל אחריות ואומץ לב ציבורי יכול להתעלם מהסיכוי המוחשי לכונן שלום עם סוריה, אשר ישנה את פני המזרח התיכון, ואת מעמדה של מדינת ישראל בתוכו.

"על הצדדים במזה"ת להיות מוכנים להחלטות קשות"

אומר מזכיר המדינה האמריקאי, וורן כריסטופר

□ נתן גוטמן, וואשינגטון

מזכיר המדינה האמריקאי, וורן כריסטופר, אומר כי על הצדדים למו"מ במזרח התיכון להיות מוכנים לקבל החלטות קשות, בזמן הקרוב. בעדות בפני ועדת הקצבות של הסנאט, אמר מזכיר המדינה: "כאשר יתחדשו השיחות הדו-צדדיות בראשית מאי, אני מקווה שהצדדים יבואו עם מוכנות להחלטות הקשות שצריך לקבל לקידום התהליך".

המזכיר ציין, כי למרות נסיונות הקיצוניים במזרח התיכון לחבל בתהליך, שיחות השלום משיגות התקדמות, ואמר כי המענה לטרור של הקיצוניים הוא שינוי המציאות בשטח ושיפור תנאי חייהם של התושבים הפלסטינים. "פעולות הקיצוניים, הן בחברון והן בעפולה, נועדו לא רק להרוג את התהליך עצמו, כולנו נחושים למנוע מהם להצליח", אמר כריסטופר.

כריסטופר הופיע בפני ועדת הקצבות של הסנאט על מנת לבקש אישור לתקציב מחלקת המדינה לשנה הבאה. בוועדה אמר המזכיר, כי 60 אחוזים מתקציב שמירת השלום של מחלקת המדינה האמריקאית יוקדש למזרח התיכון.

על המשמר

לציונות לסוציאליזם לאחוות עמים

עורך ראשי: צבי טימור | מנכ"ל: יוסף חולנברג
עורך משנה: ישראל זמיר | מרכזת המערכת: דורית גפן
המו"ל: עיתון וספר בע"מ

המערכת והמנהלה
תל אביב, 67771 רח' חומה ומגדל 2 טל. 03-6388555 פקס 03-5370037
מח' מודעות: טל' 03-6388508 פקס' 03-372301
מח' המנויים 177-022-0668 שרות שק דואר [illegible]
סניף ירושלים: רח' בן יהודה 2, חדרים 102, 121, טל' 02-255161 פקס 02-250143 ת"ד 1216 ירושלים 91008
סניף חיפה: רח' מבאר 17 טל. 04-673673, פקס' 04-676057, ת"ד 4007 חיפה 31040
על המשמר AL HAMISHMAR (THE GUARDIAN) Daily Tel-Aviv P.O.B. 61999

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחזירה כתבי יד.
© כל הזכויות שמורות

מודפס ב"הדפוס החדש" בע"מ, טל. 03-6388510

חוסייני ידון עם ערפאת בנושא השבויים והנעדרים

נפגש עם יונה באומל באוריינט האוס □ "על כל שבוי ישראלי יש 1,500 שבויים פלסטינים, ולשני הצדדים משתלם לשתף פעולה," אמר באומל

(ע). פייסל חוסייני אמר אתמול, כי הוא ידון עם יו"ר אש"ף, יאסר ערפאת, על נושא השבויים והנעדרים. חוסייני הודיע על כך לאחר פגישה שקיים עם יונה באומל, אביו של החייל הנעדר זכריה באומל בבית "האוריינט האוס" שבמזרח ירושלים.

חוסייני, שיוצא היום לתוניס, אמר שגם לפלסטינים יש שבויים ונעדרים ויש לדון בנושא משני צדדיו – הפלסטיני והישראלי.

יונה באומל סיפר כי אמר לחוסייני: "בעצם, אנו שותפים, וכמו שהפלסטינים רוצים לראות את בניהם בבית, גם אנו רוצים בבנינו".

בפגישה נכחו גם נציגי הקואליציה הבינלאומית למען השבויים והנעדרים, שמחה מרווים, אלי קייגן, ג'וי היידן ורבי רוייטש. מהצד הפלסטיני נכח בפגישה גם עו"ד עיסא חאמד.

"הפגישה היתה לבבית", אמר באומל. "כיוון שעל כל שבוי ישראלי יש כ-1,500 שבויים פלסטינים, משתלם לשני הצדדים שנשתף פעולה", הוסיף. עוד אמר באומל, כי חוסייני אמר לו שאין בידו כל מידע ואם יש כזה, הוא נמצא אצל המנהיגים בתוניס.

שוחט החליט לעזוב את השיחות הכלכליות בפריס

□ יאיר מידן

"אני חוזר הביתה," אמר אתמול שר האוצר, אברהם שוחט, לאחר שהתברר כי הפלסטינים מערימים קשיים ומעכבים את החתימה על הסכם כלכלי בין ישראל לבין אש"ף.

שר האוצר טען, כי הפלסטינים העלו דרישות חדשות בלתי מתקבלות על הדעת, המסכנות את המשק הישראלי. יחד עם זאת, הוברר כי אין זה יהיה ניתוק מגע, ושחלק מחברי המשלחת ישארו בפריס עד לתחילת השבוע הבא או עד להודעה חדשה, להמשך השיחות ובנסיון להגיע לאיזושהי הסכמה, שתאפשר שיתוף פעולה מינימלי בין שני המשקים, אם לא יותם הסכם מפורט. חברים מרכזיים במשלחת הישראלית הגדירו את הדיון עם הפלסטינים כמאוד קשה.

הפלסטינים הודיעו על התנגדותם לעקרון מעטפת המכס, לפיו [illegible] יבוא אחידה זהה לזו של ישראל, ועמדו על כך שיותר להם להקים [illegible] מרכזי ולהנפיק הילך חוקי עובר לסוחר.

שר האוצר הבהיר לעמיתו, ראש המשלחת הפלסטינית, אבו עלא, כי לישראל יש אמנם מחוייבות לתהליך השלום, אך היא תעמוד [illegible] ותשמור על האינטרסים החיוניים של המשק הישראלי. הודגש כי אין [illegible] לפלסטינים להתבלבל ולו לרגע בעניין הזה, וכי ישראל לא יכולה [illegible] תוותר לפלסטינים.

עשרות אלפים מחברות נעמת
יצאו אל הרחובות והצמתים,
בעת האחרונה, כדי להוות משקל
נגד למשיחי השקר של הימין
הזועק חמאס, ולתמוך במדיניות
הבטחון והשלום של הממשלה.
עשרות אלפי המפגינות,
שהשלום אינו מפחיד אותן,
יודעות שיש אמת בנעמת.
ואת?

עו"ד עפרה פרידמן
יש אמת בנעמת

רבין: רמון עשוי להפיל את העבודה כפי שעשתה ד"ש

"לפעמים הכוונות הטובות ביותר מובילות לגיהנום, ראו הוזהרתם" □ תגרה בין תומכי הברפלד לתומכי רמון מחוץ לכינוס מרכז התק"ם ברמת-אפעל

[illegible] תומכי הברפלד ותומכי רמון מתקוטטים באפעל (צילום: אילן אוסנדרייבר/ישראל סאן)

□ יהודה צור

"לפעמים, הכוונות הכי טובות מובילות לגיהנום. אני רואה במהלך הזה סכנה של עוד ד"ש, ואם לא ד"ש או רפ"י" – אמר אתמול ראש הממשלה יצחק רבין, שדיבר בפני חברי מרכז התק"ם ברמת-אפעל. בהתייחסו להקמתה של רשימת רמון אמר רבין, כי טמון בה פוטנציאל מסוכן, כפי שד"ש הפילה [illegible] את מפלגת העבודה. "ראו הוזהרתם," אמר רבין.

רבין ציין, שרשימת רמון מציבה סימן שאלה על [illegible] הממשלה לתפקד. הוא הזכיר, שהממשלה נשענת על רוב של ח"כ אחד בלבד, ואמר כי ניסה למנוע את המצב שנוצר. "חשבתי שאסור לעשות צעדים שיפגעו בנו, ושיציגו אותנו כסחטנים," אמר. "[illegible] לא היה מנהיג לאומי בשום [illegible]," הוסיף.

ראש הממשלה אמר עוד, כי הוא מאמין שהרפורמות צריכות להתבצע בהסתדרות, והן יתבצעו, גם אם באיחור.

עימות ברמת אפעל

עימות קולני, שהפך לתגרה אלימה בין תומכי הברפלד לבין מצדדי רמון, היה אתמול ברמת-אפעל זמן קצר לפני הופעת ראש הממשלה בפני מרכז התק"ם.

קבוצת חניכי הנוער העובד התייצבה במקום, הניפה כרזות הקוראות לתמיכה במפלגת העבודה ובהברפלד, ומייד אחר-כך הופיעו כמה צעירים התומכים ברמון. הם החליפו קריאות גנאי, בנוסח: "מפגינים בעד 100 שקל", ו"מושחתים".

בשלב זה התלהטו הרוחות, וצעיר מתומכי העבודה תקף את תומכי רמון, דחף אותם בכוח וניסה לקרוע את השלטים שהחזיקו. לאחר התגרה עזבו תומכי רמון את המקום, ותומכי הברפלד נשארו לקבל את פניו של ראש הממשלה.

העבודה: רק 24 מחברינו מופיעים בין 1,500 אנשי רשימת רמון

דוחה את טענות אנשי רמון שברשימה בין 300 ל-400 חברי מפלגת העבודה □ המפלגה שולחת את מכתבי ההרחקה לחברים המופיעים ברשימה החדשה

□ יהודה צור

דובר מפלגת העבודה מסר אתמול, כי חשב המפלגה סרק את כל השמות ברשימת רמון-מרצ, ומצא רק 24 שמות של חברי העבודה. הדובר הדגיש, כי בניגוד לטענות שמסרו אנשי רמון, כאילו ברשימה בין 300 ל-400 חברי העבודה, התברר שמדובר ב-24 חברים בלבד, ובתוכם אין אף שם בולט או מזכיר סניף, כפי שטענו אנשי רמון.

במפלגת העבודה הדגישו, כי למעט שמותיהם של רמון, פרץ, אביטל וחבר הוועדה המרכזת יעקב ישי, אין אף שם בולט בקרב חברי העבודה המופיעים ברשימת רמון.

לדברי הדובר, המפלגה "מתכוונת לשלוח הלילה או מחר בבוקר מכתבי הרחקה לחברי העבודה המופיעים ברשימת רמון. אנחנו לא צריכים למהר ולהתרגש. אין כאן שום עניין תקשורתי. בסך הכל מדובר בהליך ידוע וברור לפי תקנון המפלגה, וזהו עניין טכני בלבד".

הברפלד הודיע שלא יקים קואליציה עם רמון, אלא רק עם מפ"ם

□ אבשלום קווה

מזכיר ההסתדרות חיים הברפלד הודיע אתמול בכנס תמיכה של ועדי העובדים בבית הוועד הפועל של ההסתדרות, כי לא יקים קואליציה עם רמון, אלא רק עם מפ"ם. "אם זו [illegible] מחליכה [illegible] עם רמון."

[illegible] הוסיף, כי אין כל קשר בינו לבין רמון. "מקומה של [illegible], כך היה כל השנים, וכך [illegible]."

[illegible] ועד עובדי בנק "דיסקונט", [illegible] הצהיר כי אם רמון "ייבחר" לתפקיד המזכ"ל, ועדי העובדים לא ישתפו פעולה עמו. "אם רמון ייכנס לבית הזה, זה יהיה בית של יאפים, ולא של עובדים."

על עצמו אמר הברפלד, כי הוא "איש שטח". ציבור העובדים הוא הציבור היחיד שבקרבו הוא מרגיש נוח. "אני לא עובר טוב בטלוויזיה ובעיתונים. אומרים לי, שאני לא מחייך מספיק ושהבגדים שלי אינם אופנתיים. אני לא שחקן, אני נציג עובדים. צמחתי מלמטה, ואני לא שואף להגיע לאף מקום, מלבד לתפקיד שבו אוכל לייצג ולהלחם למען העובדים."

עשרה מבוקשים שנמלטו לאלג'יר וללוב שבו עם משפחותיהם לעזה

(ע). עשרה מבוקשים מחוליות הפתח, שנמלטו בשנים האחרונות דרך מצרים לאלג'יר וללוב, שבו אתמול דרך מסוף הגבול ברפיח לבתיהם ברצועה.

שלושה מהם הביאו עימם את נשותיהם וילדיהם, ובסך הכל נכנסו דרך המסוף 26 בני-אדם.

רוב המבוקשים שחזרו אינם מהבכירים ביותר. איש מהם לא אמור לקבל תפקיד כלשהו במשטרה הפלסטינית. בין החוזרים גם עבר אל חכים ג'עידי, שהיה ראש חוליות 'הפנתר השחור' של הפתח באיזור רפיח.

מדובר בקבוצה נוספת של מבוקשים, השבה בהתאם לסיכומים בין ישראל לאש"ף בקהיר. גם בקבוצה זו מצויים מבוקשים החשודים ברצח פלסטינים שנחשדו בסיוע לישראל.

עד כה נמנעה ישראל משחרור מהכלא או החזרת מבוקשים החשודים ברצח.

שני תושבי גוש קטיף נפצעו מירי מחבלים ליד צומת כיסופים

צעיר מעזה נהרג מירי חיילים □ שבעה תושבים נפצעו בהתפרעויות לאחר מותו

(ע). שני ישראלים נפצעו אתמול מירי מחבלים ליד צומת כיסופים, והועברו לטיפול בבית-החולים סורוקה בבאר-שבע. הם נפצעו מרסיסי זכוכית.

ברכב, שעליו פתחו שני מחבלים באש סמוך לשעה 8:30 בערב, נסעו שלושה תושבי גוש קטיף.

אירנה פרקין, עולה חדשה ותושבת נווה דקלים, שנפצעה מרסיסי זכוכית, סיפרה כי אחרי שעברו את צומת כיסופים היא הבחינה בשני אנשים חמושים ברובה. הנוסעים במכונית חשבו שמדובר בחיילים. בעלה של פרקין, שנהג ברכב, רצה לעצור, ולפתע נורו היריות. הנוסע השלישי ברכב היה תושב עצמונה.

● חסאן אל גפיר (22) משכונת סג'עייה שבעזה, מת ביום רביעי בערב לאחר שנפצע במהלך תקריות יידוי אבנים בעזה.

התקריות אירעו בשעות הערב, כשקבוצות ערבים השליכו אבנים לעבר כלי-רכב צבאיים בשכונה. החיילים הגיבו בירי, וכתוצאה מכך נפצע אל גפיר באורח קשה. הוא נלקח לבית-החולים שיפא בעזה, ושם מת מפצעיו.

בעקבות מותו של אל גפיר התפרעו אתמול בבוקר תושבי שכונת סג'עייה, ושבעה מהם נפצעו ופונו לקבלת טיפול בבית-החולים בעזה.

חברי מפ"ם באשקלון סוגרים את הסניף ותומכים בעבודה

חברי סניף מפ"ם באשקלון החליטו, בישיבה ביום שלישי האחרון, להפסיק את פעילות הסניף עד אחרי הבחירות. בתום אסיפה כללית שבה השתתפו 50 חברים, החליטה מזכירות רצ-מפ"ם בעיר לא לשתף פעולה עם רשימת רמון, ולהמליץ בפני חבריה להצביע בבחירות המקומיות לרשימת העבודה, ובמישור הארצי הומלץ לחברים לתמוך ברשימת רמון-מרצ.

לפי חבר המרכז, משה בן ברוך, המועמד המקומי של רשימת רמון אינו מוכר בעיר, אין לו עבר בתחום האיגוד המקצועי ומועצת הפועלים, ולכן הוחלט לא לשתף פעולה עמו. "אנו לא עומדים למכירה, ולא ניתן את המפתחות לעמיר פרץ," אמר בן-ברוך.

דובר מפ"ם יוסי גזית אישר את הידיעה ואמר בתגובה, כי נעשים מאמצים לשכנע את אנשי הסניף לתמוך ברשימת "חיים חדשים".

לדבריו, אנשי הסניף מוכנים לפעול ולתמוך ברשימת נעמ"ת המקומית, וכן ברשימה הארצית, אך בשלב זה, אינם מוכנים להצטרף לקמפיין במועצת הפועלים המקומית.

קבוצת פעילים ממפלגת העבודה בחדרה הודיעו על תמיכתם ברשימת "חיים חדשים" בהסתדרות. לדבריהם, הם מרגישים שעומד לחול שינוי של ממש עם הקמת הרשימה.

אבשלום קווה

היועץ המשפטי סגר את תיק החקירה נגד המפכ"ל רפי פלד

□ נחמן גלבוע

היועץ המשפטי לממשלה, מיכאל בן-יאיר, החליט אתמול לסגור את תיק החקירה נגד מפכ"ל המשטרה, רנ"צ רפי פלד, גם בקשר להיבטים המשמעתיים של התנהגותו. בן-יאיר החליט לנהוג כך עקב התפטרות המפכ"ל, למרות שבג"ץ דרש ממנו להמשיך לבדוק אם יש מקום להעמיד את המפכ"ל לדין משמעתי.

בהחלטה שקיבל אתמול קבע היועץ המשפטי לממשלה, כי משמעותו האופרטיבית של פסק-הדין של בג"ץ היא, שהמפכ"ל חף מכל אחריות פלילית. כן נקבע בפסק-הדין, שהתשתית העובדתית הנחוצה כדי לבדוק את ההיבטים המשמעתיים של התנהגות המפכ"ל אינה שלמה, ולפיכך לא ניתן לייחס לו אחריות בתחום המשמעתי.

בנוסף נאמר, כי ההליך המשמעתי שננקט המשטרה נגד המפכ"ל, בהנחיית היועץ המשפטי – מבוטל. בהחלטתו מוסיף היועץ, כי לאחר שהמפכ"ל הודיע על התפטרותו, אין טעם להמשיך בחקירה.

העבודה ומרצ ירוצו ברשימה משותפת למועצת הפועלים ביוקנעם

□ אבשלום קווה

רשימה משותפת למרצ ולמפלגת העבודה תתמודד בבחירות למועצת הפועלים ביוקנעם. זוהי הרשימה היחידה המשותפת לשתי המפלגות בבחירות הקרובות להסתדרות.

בעקבות כשלון קבוצת "נאמני מפ"ם" להשתלב ברשימה הארצית של העבודה, בוטלו כל ההסכמים המקומיים שנחתמו בין אנשי מפ"ם להעבודה על התמודדות ברשימה משותפת. בכמה יישובים הופסקו המגעים בין מפ"ם להעבודה בעודם באיבם.

יו"ר סיעת מפ"ם בהסתדרות, אפרים זילוני, מסר כי היישובים שבהם נחתמו הסכמים או התקיימו מגעים על הקמת רשימה משותפת הם: תל-אביב, נהריה, חדרה, נתניה, קרית-שמונה, פתח-תקווה ואשקלון.

דוברי מרצ הכחישו אתמול כי התקיימו שיחות בדבר שיתוף פעולה בכרמיאל.

כנסים אזוריים

ב-26/4/94 יתקיימו 2 כנסים
צפון בקיבוץ שמרת במועדון 12.00 - 8.00
עמקים בקיבוץ שריד במועדון 16.30 - 13.00

ב-3/5/94 יתקיימו 2 כנסים
מרכז בקיבוץ עין החורש במועדון 12.00 - 8.00
דרום בקיבוץ רוחמה במועדון 16.30 - 13.30

נושאי הדיון בכנסים:
1. ההתארגנות האזורית
2. נושא הקרקעות (נדל"ן)
3. מבקר פנים בקיבוצים

מזכירות הקיבוץ הארצי

המועצה

ישיבת המועצה תתקיים ביום ראשון 24.4.94 בשעה 08.30, בגבעת חביבה

סדר היום:
1. מינויים
2. הצעות הוועדה בעקבות הסדר תכן הנפקות.
3. לקראת הבחירות להסתדרות.
4. שונות.

מזכירי הקבה"א

חדשות כלכלה

צור: "לא יתכן שחמישה פקידים יקבעו איזו קרקע שייכת לחקלאים"

השר סבור שההכרעה צריכה להתקבל בממשלה □ מתכוון להציע הסדר, לפיו מכירת אדמות הקיבוצים תשולב בהסדר הקיבוצים

□ עודד ליפשיץ

שר החקלאות יעקב צור אמר אתמול, שיציע לממשלה בישיבתה הקרובה להשעות את פעילותה של ועדת המנכ"לים, שדנה בהקפאת תקנה 611, שאיפשרה לקיבוצים למכור אדמות מינהל. לדבריו, זהו נושא חשוב מדי, וההכרעה צריכה להתקבל בממשלה. מדינת ישראל היא היחידה בעולם שבה לחקלאים אין קרקע משלהם, ולא יתכן שחמישה פקידים יחליטו איזו קרקע שייכת לקיבוצים ולמושבים, ואיזו קרקע אינה שלהם. השר הציע להחליף את התקנה בחוק, שיבטיח את זכויות החקלאים על אדמתם.

הדברים נאמרו בפגישה עם נציגי ההתיישבות העובדת, בה השתתפו, בין השאר, שמחה אסף ושלמה לשם מהמרכז החקלאי, מזכיר התק"מ, אריק רייכמן, גיורא פורמן ואמרי רון מהקיבוץ הארצי, שלום שמחון מתנועת המושבים, מנכ"ל "המשביר" שרול בן יעקב, ונח כינרתי, עוזר שר הביטחון לענייני התיישבות.

השר צור טען, שהחקלאים במושבות רכשו את אדמותיהם לפני שנים רבות בפרוטות, והמדינה אינה מערערת על זכויותיהם, ואילו בהתיישבות העובדת עושים גורמי הממשל בקרקע ככל העולה על רוחם.

"הקרקעות הן המנוף להצלת ההתיישבות מהמשבר הכלכלי", אמר. דרוש הסדר ארצי שבו ייקבע היטל על התמורה עבור הקרקע שתימכר במרכז הארץ, והכסף שייגבה ישמש לחזור חובות, ולסיוע לקיבוצים במצוקה. כמו כן ייקבעו מגבלות למכירת הקרקעות במרכז, בין השאר, כדי להבטיח את האופי הכפרי של אזורי המכירה.

אריק רייכמן אמר, שהקיבוצים זועמים על הקפאת תקנה 611, ויקיימו כנסי מחאה, שהראשון בהם ייערך ביום ראשון, בקיבוץ עין החורש. שלום בן שמחון הציע להקים רשות ציבורית לפיקוח על עיסקות הקרקע במושבים, מחשש לפעילויות לא כשרות. לכתבנו נודע, שבמספר מושבים אסיפות התקיימו הוועד בעניין עיסקות הקרקע תחת שמירה משטרתית כבדה.

לאחר הפגישה עם צור יצאו המתכנסים לפגישה עם מי שהיה שר המשפטים, חיים צדוק, כדי לדון בהיבטים משפטיים של מכירת הקרקעות, ולאחר מכן נפגשו עם שמעון שבס, מנכ"ל משרד ראש הממשלה, ודנו עמו בתכנית הסיוע הנקודתי לקיבוצים. נקבע שרשימת קיבוצי המצוקה שייכללו בתכנית הסיוע תסוכם בתנועות תוך שבועיים, ויהיו בה 20־30 קיבוצים באיזורים שיוגדרו כאיזורי עדיפות לאומית. משרד החקלאות יקצה לכך עשרה מיליון שקל מתקציבו, בתנאי שהתנועות והבנקים יתרמו את חלקן. אחת האפשרויות שהוזכרו היא לנצל למטרה זו קרן של מנהלת הסדר הקיבוצים. עוזר שר החקלאות, איתן ברושי, ילווה את הביצוע.

חשד שסכסוך בין האוצר לבנק ישראל פוגע בניצול הערבויות

מבקרת המדינה בודקת את החשדות, לפיהן מתוך 3 מיליארד דולר שגוייסו בריבית גבוהה, נוצלו רק 800 מיליון, בעוד שהיתרה מניבה ריבית נמוכה

□ יאיר מידן

מבקרת המדינה בודקת חשדות, לפיהם הפסידה המדינה עשרות מיליוני דולרים בשל סכסוך בין האוצר לבין בנק ישראל על אופן השימוש בכספי הערבויות, שגויסו בשוק ההון האמריקאי, ולא נעשה בהן שימוש. עד מרס השנה גייסה ישראל 3 מיליארד דולר במסגרת הערבויות. מתוכם, הומרו 600 מיליון דולר לשקלים, לטובת השקעות בתשתית. 200 מיליון דולר ניתנו באשראי לחברות בסקטור העסקי באמצעות הבנקים המסחריים. היתרה אינה מנוצלת, ומופקדת בחשבון מיוחד בבנק ישראל, המנוהל על פי הנחיות האוצר. הכספים, שגוייסו בעלות גבוהה, בריבית לטווח ארוך של 7 אחוזים, מניבים תשואה של 3.5־4 אחוז לשנה בלבד. הפסדי הריבית שנגרמו מסתכמים על פי הערכות שונות בעד 100 מיליון דולר.

מן האוצר נמסר בתגובה, כי אין סכסוך בין האוצר לבנק ישראל. לדברי האוצר, הנושא מוסדר, וישראל פועלת על פי ההסכם עם ארה"ב לאופן השימוש בכספים. עוד הוכחר, כי העברת כספי הערבויות לחברות בסקטור הפרטי עשויה להקטין את ניצולי האשראי שלהן. זאת ועוד – האפשרות לשימוש הערבויות והשינוי במצב הפוליטי באזור הביאו להורדת דרגת הסיכון הכלכלי פוליטי, שעשויה לתרום להקטנת עלות הגיוס של המגזר העסקי.

כתבנו מציין, שנשאלת שאלה נוספת: מה ואת מי תבדוק מבקרת המדינה. בנק ישראל אינו גוף מבוקר. האחריות לגיוס, לניהול ולשימוש בכספי הערבויות היא של האוצר, כשבנק ישראל ממלא אחר הנחיות האוצר. אין ספק, כי בדיקת המבקרת תעלה על פני השטח את המתיחות בין האוצר לבין בנק ישראל, שהתעצמה גם על רקע יריבות אישית בין ראשי הבנק לבין מנכ"ל האוצר אהרן פוגל.

במרכז הדיון, השאלה האם המשק הישראלי צמח במידה מספקת ובמהירות הצפויה, והאם צמיחה זו היתה מוטת השקעות. התשובה לתהיות שלילית בחלקה, והראיה – הניצול הנמוך מן הרצוי של כספי הערבויות, חרף העובדה שהערבויות הן אשראי של עד 30 שנה בתנאים הטובים ביותר שישראל יכולה להשיג, ושהערבויות מאפשרות תהליך צמיחה מואץ ע"י גידול בהשקעות ויבוא תשומות ליצור.

מספר פועלי הבנין הזרים הנוספים הוגבל ל־5,000

□ יאיר מידן

שרת העבודה והרווחה, אורה נמיר, הודיעה, כי החליטה להגביל את מספר פועלי הבנין הזרים ל־5,000 בלבד, בנוסף לאלה הנמצאים כבר בישראל. נמיר נימקה את החלטתה ברצון להקל בסגר ולאפשר תעסוקת פועלי שטחים בישראל.

ההחלטה גררה, כצפוי, תגובה נזעמת מצד ראשי הקבלנים, ונשיא התאחדות הקבלנים מרדכי יונה אף הזהיר, כי במגבלות האלו הקבלנים לא ירביצו לעולם את הביקוש ל־50 אלף דירות חדשות לשנה.

לענף הבניה דרושים כיום כ־40 אלף עובדים, אבל היצע עובדי הבניין הישראליים לא עולה על 10,000. גם אלה חייבים בהכשרה מקצועית ממושכת של עד שנה קודם לכניסתם לעבודה בבניה.

שרות התעסוקה פרסם סקר לגבי התפלגות דורשי העבודה לפי קבוצות גיל ומידת התאמתם לעבודות בבניה וגם בחקלאות.

על פי הנתונים, מספר דורשי העבודה מעל גיל 46 נאמד ב־41 אלף, המהווים כ־40 אחוז מכלל דורשי העבודה במשק. רק פחות מחמישית מכלל דורשי העבודה במשק הם מתחת ל־45 שנה הכשירים לצאת לעבוד בבניה ובחקלאות. מספר דורשי העבודה עד גיל 45 החייבים לצאת לכל עבודה לא עולה על 17 אלף. על פי דין, אין מחייבים את הנשים לצאת לעבוד בבניה, ואמהות לילדים רשאיות שלא לצאת לעבוד בחקלאות. כך, שהיצע העובדים בבניה ובחקלאות בקטגוריה גיל זו אינו עולה על 5,000.

הבעיה ממוקדת בעיקר בפריפריה, שם אין מקורות תעסוקה, אבל מספר דורשי העבודה גדול ביותר. חיפה מובילה בראש, עם 2,516 דורשי עבודה החייבים לצאת לכל עבודה, מהם 1,900 נשים ו־600 גברים. בנגב יש 1,700 דורשי עבודה כשירים לכל עבודה, מהם 1,300 נשים ו־400 גברים. מרביתם לא מוכנים לצאת לעבודות בחקלאות על אחת כמה וכמה בבניה, ובמחוז לא באתרים מעורבים שבהם מועסקים גם פועלי שטחים.

15 אחוזי אבטלה בערד

בערד יש 1,060 דורשי עבודה המסרבים לצאת לעבודה בחקלאות ובבנין. ערד היא עירו של שר האוצר אברהם שוחט. דורשי העבודה בעיר מהווים מעל 10 אחוז מהבוגרים בגיל עבודה. מספר דורשי העבודה מבטא שיעור בלתי מועסקים של כ־15 אחוז בהשוואה ל־10 אחוז השיעור הממוצע הארצי. כרגע אין בערד מקומות תעסוקה. לכן, הוחלט להרחיב את פעילות השלוחה של המכללה להכשרת עובדים שנפתחה בעיר לטובת קורסים נוספים להכשרתם של 100 מובטלים. המדובר בהכשרה מקצועית לענף המלונאות.

יאיר מידן

תנודות מזעריות במניות

□ כתבנו הכלכלי

מסחר רגוע במגמה מעורבת היה אתמול בשוק המניות. מדד המשתנים עלה בכ־0.12 אחוז ל־216.81 נקודות ומדד מניות המעו"ף, שעלה בשיעור זהה, עומד על רמה של 210.7 נקודות. שני המדדים האלה ירדו השבוע בכ־2.8 אחוז.

המחזור במניות הסתכם אתמול בכ־244 מליון שקל, דומה לכל אחד מימי השבוע.

בין המניות שבלטו אתמול: המגן 5, ששוב ירדה ב־10 אחוז, בימוח איילון שעלתה ב־10 אחוז, טבע שעלתה ב־2 אחוז, והמשך התלשות במניות מאיר עזרא ופטרוכימים.

צמודי המדד נסחרו ביציבות ונטיה קלה לירידות.

הודעות הבורסה:

- אלוני חץ – יחולקו מניות הטבה בשיעור 90 אחוז ויגוייס הון מן הציבור.
- דלק – ישולם דיבידנד במזומן בשיעור 50 אחוז.
- אפליקום – רווח של 3.3 מליון שקל ב־93', לעומת 497 אלף שקל בשנה קודמת.
- נורפולק – רווח של 6.6 מליון שקל.
- פרפן – רווח של 2.3 מליון שקל, לעומת הפסד של 296 אלף שקל.

הקרן למען בטחון ישראל

פינה חמה ללב"י

אין לי ארץ אחרת

ארוע חגיגי מיוחד לכבוד יום ירושלים

יום שלישי כב' אייר, 3 במאי בשעה 21.00 בתיאטרון ירושלים.

בתוכנית האמנותית: קורין אלאל, תזמורת צה"ל בניצוחו של זיקו גרציאני, דוד דאור, שלמה גרוניך ולהקת שבא, להקת צבאיות, מיקי קם ואריאל זילבר.

המופע יצולם ע"י "טלעד" וישודר בערוץ 2 החדש ביום ירושלים.

האירוע במעמד ראש העיר ח"כ אהוד אולמרט ויו"ר קרן לב"י האלוף (מיל') דניאל מט,

ארגון – אגף התרבות בעיריה וחוג ידידי לב"י בירושלים בראשותה של חבצי דבורה רגוזאן.

כרטיסים במשרדי הכרטיסים:
"בימות" – טל' 02-240896
"קלעים" – טל' 02-256869

כל ההכנסות קודש לקרן לב"י.

היום יותר מתמיד תן לבך ללב"י

קרן לב"י, ת"ד (ארניא) 17 הקריה, תל־אביב 64734

מושב גפן

מכרז להחכרת מטע זיתים

להחכרה מטע זיתים כ־270 דונם החל מיום 1.01.95 לתקופה של 5 שנים. תנאי המכרז אפשר לקבל בטלפונים 08-582037 – 08-583685.

הצעות יש להגיש עד יום 25.04.94 לועד מושב גפן.

אין הועד מתחייב לקבל ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה כלשהיא.

ועד מושב גפן

התכוף חרושת ברזל בע"מ

הודעה בדבר סיום תקופת מימוש כתבי אופציה ופקיעתם

ניתנת בזה הודעה לכל בעלי כתבי האופציה בדבר כתבי אופציה שהונפקו ע"י החברה על־פי תשקיף מיום 10 במאי 1993.

כתבי האופציה סדרה 2 ניתנים למימוש עד ליום 9 במאי 1994 למניות רגילות בנות 1.- ש"ח ע"נ רשומות על שם, כך שכל כתב אופציה ימומש למניה רגילה 1 בת 1.- ש"ח ע"נ כנגד מחיר מימוש בסך 2.467 ש"ח לכל כתב אופציה (246.7%). כתבי אופציה אשר לא ימומשו עד 9 במאי 1994 יפקעו, התמורה בגינם לא תוחזר ולא תהיה למחזיק בהם כל זכות שהיא כלפי החברה.

גדי חזות
מזכיר החברה

מטבע חוץ בנק הפועלים – 21.4.94

	היחידה	בוקמוים קניה	בוקמוים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1			3.1934	3.2386	3.2131
דולר אמריקאי	1	2.91	3.04	2.9541	2.9958	2.9720
מרק גרמני	1	1.73	1.81	1.7490	1.7738	1.7613
לירה סטרלינג	1	4.36	4.56	4.4178	4.4802	4.4363
פרנק צרפתי	1	0.50	0.53	0.5101	0.5174	0.5131
ין יפאני	100	2.83	2.96	2.8736	2.9142	2.8937
גילדן הולנדי	1	1.53	1.61	1.5588	1.5809	1.5666
פרנק שווייצרי	1	2.04	2.14	2.0687	2.0979	2.0772
כתר שבדי	1	0.37	0.39	0.3739	0.3793	0.3762
כתר נורבגי	1	0.40	0.42	0.4034	0.4092	0.4058
כתר דני	1	0.44	0.46	0.4463	0.4527	0.4489
מרק פיני	1	0.53	0.56	0.5376	0.5453	0.5425
דולר קנדי	1	2.11	2.20	2.1388	2.1690	2.1545
דולר אוסטרלי	1	2.04	2.19	2.1088	2.1386	2.1222
ראנד דר' אפריקאי	1	0.70	0.84	0.8227	0.8344	0.8272
פרנק בלגי	10	0.83	0.88	0.8510	0.8631	0.8555
שילינג אוסטרי	10	2.45	2.56	2.4870	2.5222	2.5038
לירה איטלקית	1,000	1.79	1.91	1.8285	1.8544	1.8368

הזמנה

בימת פעילים

ביום חמישי 28/4/94 בשעה 11.30 באולם, בבית הקבה"א

[illegible]

פעילי, עובדי וחברי הקבה"א, מפ"ם, מרצ, רמון וש"ש

מוזמנים

חדשות חוץ

100 הרוגים ויותר מ־200 פצועים בהפגזות הסרבים על גוראז'דה

פגז נחת במרפאה מאולתרת ליד ביה"ח □ רוסיה וארה"ב דנות באפשרות לכנס פסגה בינל' על עתיד בוסניה

סרייבו, (ע"ר ע"צ). יותר מ־100 בני־אדם נהרגו ויותר מ־200 נפצעו אתמול בהפגזות הסרבים על גוראז'דה – מסרו דוברים מקומיים בקשר אלחוטי עם סרייבו.

[illegible] קורבנות נהרגו מפגז של טנק שחצה חומת [illegible] ומפגז שני שהתפוצץ במרפאה מאולתרת שהוקמה ליד בית־החולים בגוראז'דה, [illegible] ד"ר פריד פאסיץ'.

[illegible] נחתו בסביבות השעה 14:00 על [illegible] בית החולים והבניינים הסמוכים לו – גוש הבתים [illegible] עדיין בידי הבוסנים. [illegible] המאולתרת הוקמה משום שלא היה [illegible] לנפגעים בבית־החולים.

[illegible] 100 חיילי כוח השלום של האו"ם [illegible] אתמול בבוקר מסרייבו בדרכה למובלעת המוסלמית בגוראז'דה, מסרו עדי ראייה ודובר כוח ההגנה של האו"ם בסרייבו, רוב אניק.

בשיירה חיילים בריטים, צרפתים ואוקראינים, וכן סגל רפואי נורבגי, והיא אמורה להיכנס למובלעת באיזור לוקביצה, בתיאום ובליווי כוחות הסרבים הבוסניים. "כל זאת, אם הקרבות באיזור לא יהיו עזים מדי," הוסיף אניק.

מאז פתחו הסרבים לפני שלושה שבועות במתקפה על גוראז'דה, שבה גרים כ־65 אלף תושבים, רובם מוסלמים, נהרגו עד יום רביעי כ־436 בני־אדם. מספר הפצועים הוא 1,470, לפי סיכומים של נציבות הפליטים. מספרים אלה אינם כוללים את הנפגעים אתמול.

מהבית הלבן נמסר אתמול, כי "מתקיים דיון" על כינוס ועידת פסגה בינלאומית לשיחות על המשבר בבוסניה, "אך עדיין לא התקבלה החלטה סופית."

דוברת הבית הלבן, די די מייארס, שנתבקשה להגיב על הדברים שהשמיע שעות ספורות קודם לכן דובר נשיא רוסיה, מסרה רק כי "דנים עתה בהצעה זו."

דובר הנשיא ילצין, ויאצ'סלאב קוסטיקוב, אמר כי ילצין וקלינטון הסכימו שיש צורך לכנס ועידת פסגה על עתיד בוסניה.

צרפת מסרה כי היא מרוצה מההצעה, ובריטניה הביעה הסכמה עקרונית, אך דרשה "הכנה קפדנית ויעדים ברורים."

שר החוץ האמריקאי וורן כריסטופר אמר אתמול לחברי קונגרס, כי התקפות הסרבים בבוסניה הן יותר מאשר מלחמת אזרחים גרידא, והן מחייבות תגובה בינלאומית תקיפה.

חיילים בלגיים הם שהפילו את מטוסו של נשיא רואנדה בתחילת החודש

בתקרית נהרגו נשיאי רואנדה ובורונדי □ המורדים גוברים על כוחות הממשלה בבירה קיגאלי □ הצלב האדום: מספר ההרוגים עשוי להגיע למאות־אלפים

קינשסה, (ע"צ, ע"ר). שגריר רואנדה בקינשסה, אטיין סגררה, אישר כי "שלושה חיילים בלגיים מכוח השלום של האו"ם ברואנדה, הם שירו את הטילים שהפילו את המטוס הנשיאותי ב־6 באפריל."

הדיפלומט הרואנדי, שהופיע ביום רביעי בערב בטלוויזיה של זאיר, הוסיף כי שלושה טילים נורו לעבר המטוס, שבו היו נשיאי רואנדה ובורונדי ועוד שורה של אישי ציבור בכירים.

לדברי סגררה, הטיל הראשון החטיא את המטרה, אך השני והשלישי פגעו במטוס.

השגריר אמר בין השאר, כי מדינתו מחזיקה בראיות ברורות שאינן ניתנות לערעור לגבי אחריות הבלגים לרצח הכפול של הנשיאים ושל יתר הנוסעים במטוס.

כוח האו"ם לשמירת השלום מסר אתמול, כי מורדים כבשו שטח נרחב בצפון רואנדה, ונראה כי כוחות הממשלה מפסידים אט אט במאבק בעיר הבירה קיגאלי.

דוברים של האו"ם הממתינים להוראות ממטה הארגון בניו־יורק, אם לפנות את כל חיילי האו"ם מהמדינה, מסרו כי כוחות המורדים והממשלה הסכימו בעליושה להגן על הפליטים במקרה של פינוי מלא של כוחות האו"ם.

ואולם קציני האו"ם מסרו, כי הם צופים שכל הוראה להוציא את 1,600 החיילים האחרונים תגדיל את שפיכות הדמים ברואנדה.

בז'נווה מסר אתמול הצלב האדום הבינלאומי, כי רק לעתים נדירות היה עד לטרגדיה אנושית בממדי הטבח ברואנדה, שם עלול מספר ההרוגים להגיע למאות־אלפים.

בהודעה שפרסם הצלב האדום נאמר: "עשרות, ואולי מאות־אלפים נהרגו. המספר המדויק של קורבנות מעשי הטבח שבוצעו בשבועיים האחרונים ברואנדה, לא יוודע לעולם."

טוביה מערער על הרשעתו בפשעים נגד האנושות

פריס, (ע"ר). פושע המלחמה [illegible] טוביה, שהורשע [illegible] בפשעים נגד האנושות ונידון למאסר עולם בבית־המשפט בוורסאי, ערער לבית־המשפט העליון של צרפת – מסרו אתמול מקורות משפטיים.

טוביה (79) הורשע בהוראה להוציא להורג שבעה בני ערובה יהודים ב־1944, כשכיהן כראש המודיעין של המיליציה הפרו־נאצית בליון ושיתף פעולה עם הכובש הנאצי.

[illegible] אתמול בבוקר [illegible] כדי [illegible] לרצות את עונשו, [illegible] התובע הכללי.

טוביה היה משוחרר בערבות [illegible] משפטו בן חמשת השבועות, ובמהלך המשפט [illegible] בכלא הנשים בוורסאי.

ארגונים יהודיים בצרפת [illegible] להעמיד לדין גם [illegible] פפון, בכיר אחר [illegible] וישי, המואשם שהיה [illegible] להעברתם של אלפי יהודים [illegible] בורדו למחנות ההשמדה.

12 נהרגו ו־28 נעדרים בטביעת מעבורת בבאלי

ג'קרטה, (ע"ר). 12 בני־אדם נהרגו ו־28 נעדרים, לאחר שמעבורת נוסעים טבעה בסערת [illegible] לא הרחק מאי [illegible] בלילה שבין יום שלישי לרביעי – מסרה אתמול סוכנות הידיעות הרשמית של אינדונזיה [illegible].

[illegible] כי מצבם [illegible] מ־38 הניצולים, [illegible] ספינות דייגים [illegible] קשה. [illegible] האסון נמסר [illegible].

המעבורת היתה בדרכה [illegible].

[illegible]

איפה אני ואיפה חוסני?

ראשו של חייל סיני נעלם בתוך דגל שהניף בשרותו לטקס קבלת הפנים לנשיא מצרים חוסני מובארק בכיכר טיאנאמן בבייג'ינג. מובארק הגיע אתמול בבוקר לביקור רשמי בן שלושה ימים בסין, וזה לו הביקור השלישי במדינה זו! (צילום: אי.פי)

דרום־אפריקה מחליפה צבעים: דגל חדש שחור־צהוב־ירוק־לבן־כחול־אדום יונף ב־27 באפריל

יוהנסבורג, (ע"צ). דגלה החדש של דרום־אפריקה יונף לראשונה בחצות יום רביעי ה־27 באפריל, בטקסים שיתקיימו בתשע הערים שבהן יפעלו אסיפות מחוזיות – החליטה אתמול מועצת המעבר.

הטקסים יסמלו את כניסתה לתוקפה של החוקה החדשה, ביום השני לבחירות הדמוקרטיות הראשונות במדינה.

הדגל הישן, בצבעי כתום־לבן־כחול, יורד מהתורן דקה לפני יום שלישי בחצות, לצלילי ההמנון של דרום־אפריקה "הישנה" בערים פיטרבורג, נלספרויט, יוהנסבורג, ממבאתו, פיטרמאריצבורג, בלומפונטיין, בישו־קינג ויליאמס טאון, קייפטאון וקימברלי.

הדגל החדש – בצבעים שחור־צהוב־ירוק־לבן־כחול־אדום – יונף דקה לאחר מכן, או ינוגנו שני ההמנונים החדשים של [illegible] אפריקה "החדשה". [illegible]

בתוך כך נמסר מיוהנסבורג, כי 20 ישראלים יבואו לדרום־אפריקה כדי לסייע במעקב אחר הבחירות. שישה מהם מהווים חלק ממשלחת המעקב הרשמי של האו"ם.

בין המשקיפים מטעם האו"ם נמצאים שלושה חברי־כנסת: נעמי חזן ממרצ, סלאח טריף מהעבודה ואליעזר זנדברג מצומת.

חדשות פלילים

דניאל מורלי הואשם שרצח נהג משאית מחברון בירויות ממכוניתו

(ע). דניאל מורלי (42) מאשקלון הואשם אתמול ברצח בכוונה תחילה של ריאד חסן סילמייה (35), נהג משאית ערבי מאיזור חברון.

כתב־האישום הוגש לבית־המשפט המחוזי בבאר־שבע, וצורפה אליו בקשה לצוות על הארכת מעצרו של הנאשם עד לסיום ההליכים המשפטיים נגדו.

לפי כתב־האישום אירע הרצח ב־25 במרס השנה בכביש קרית־גת־חברון, כשסילמייה, תושב כפר עירנה שבאיזור חברון, נסע מראשון־לציון לכיוון חברון.

הוא עצר את המשאית בשולי הכביש, במרחק של קילומטר אחר אחרי צומת "המזלג" לכיוון חברון, ועמד ליד המשאית. תוך כדי כך הגיע הנאשם למקום, כשהוא נוהג במכונית ה"מזדה" שלו. הוא הבחין בנהג המשאית, וירה לעברו צרור כדורים מתת־מקלע "עוזי" שהיה ברשותו. אחד הקליעים פצע את סילמייה בצד ימין של המפשעה, וכתוצאה מכך הוא נהרג.

התביעה טוענת, שמורלי רצח את סילמייה בכוונה תחילה ובדם קר, לאחר שהכין את עצמו לבצע את הרצח והכין לשם כך נשק. כמו כן טוענת התביעה, שהרצח בוצע ללא כל התגרות מצד הנרצח, וכי הנאשם רצח אותו בנסיבות שבהן יכול היה לחשוב ולהבין את תוצאות מעשיו.

מורלי נעצר שעות אחדות לאחר הרצח, ואתמול ביקשה פרקליטות מחוז הדרום לצוות על הארכת מעצרו עד סיום ההליכים המשפטיים נגדו.

סניגורו של מורלי ביקש מבית־המשפט לדחות בכמה ימים את הדיון בבקשת המעצר. השופט ירין טימור קבע את המשך הדיון לעוד שבועיים. עד אז ציווה השופט להחזיק את מורלי במעצר.

בנימין כהנא שוחרר מהכלא

ביהמ"ש עיכב את ביצוע המאסר עד תום הערעור

(ע). צו עיכוב ביצוע מאסר עד תום הליכי ערעור, שנתן אתמול בית־המשפט המחוזי בחיפה, הביא לשחרורו של ראש תנועת "כהנא חי", בנימין כהנא (28), מכלא תל־מונד. זאת, כחודש וחצי לאחר שהחל לרצות תשעה חודשי מאסר שהוטלו עליו לאחר שהורשע בהתקהלות בלתי־חוקית, בתקיפה ובהכשלת שוטר במילוי תפקידו.

את הצו לעיכוב ביצוע המאסר נתן סגן נשיא בית־משפט המחוזי בחיפה, השופט מלכיאל סלוצקי, בהיעדרו של האסיר וחרף התנגדות פרקליטות המדינה. עו"ד דינה רויטגרונד מפרקליטות מחוז חיפה, התנגדה לעיכוב ביצוע המאסר בטענה שהנאשם כבר החל לרצות את העונש שגזר עליו בית־משפט השלום בחדרה.

גנבו עגל, ניסו להימלט מהמשטרה – ופצעו קשה קצין מג"ב

(ע). קצין מג"ב נפצע קשה במהלך ניסיון ללכוד גנבי בקר בגולן. הקצין פונה לבית־החולים רמב"ם בחיפה.

המקרה אירע כשכוח משטרה הציב מארבים באיזור נחל דליות כדי ללכוד גנבי בקר. סמוך לשעה 2:00 לפנות בוקר הגיע רכב למחסום, וניסה להימלט. שוטרים החלו לרדוף אחרי המכונית הנמלטת, ובמהלך המרדף פגעה המכונית קשה בקצין מג"ב.

השוטרים לכדו את בעלי הרכב, תושבי הכפר טובא שבגליל. ברכבם נמצא עגל ערוף שנגנב ממושב אליעד. השניים נעצרו לחקירה.

לאחרונה נרשמה עלייה גדולה בגניבות בקר בגליל ובגולן.

חיפשו סמים וגילו רכוש גנוב

□ נחמן גלבוע

שלל בלתי־צפוי נפל אתמול בחלקם של בלשי מפלג הסמים ביחידה המרכזית של מחוז תל־אביב. הבלשים, שהתפרסו בשעות הבוקר בשכונת קרית־שלום במהלך פעילות שגרתית בנושא סמים, הבחינו באדם שעורר את חשדם. הם עיכבו אותו, ונכנסו עמו לבית ברחוב לזורוס בשכונת שפירא.

"הבלשים החלו לחפש בבית בהסכמת האיש, וגם קיבלו ממנו מפתח למחסן," סיפר מפקד מפלג הסמים, סנ"צ מנחם פרנק. "הם גילו להפתעתם יותר מאלף זוגות מכנסי ג'ינס, מכשירי פקסימיליה, אלפי קופסאות שימורים ושני מחשבים. ליד המכנסיים היו ערימות של תוויות מוכנות להדבקה. האיש, שהוא בעל חנות מכולת בהרצליה, לא ידע להסביר איך הגיע כל הרכוש הזה לבית, וטען שהוכנס לביתו ללא ידיעתו."

בעל הבית (60) ובנו בן ה־36 נעצרו, ונלקחו לחקירה בתחנת השכונות. רכב טרנזיט של המשטרה נסע הלוך ושוב פעמים רבות כדי להעביר את הרכוש החשוד כגנוב לתחנת משטרת השכונות.

היום יובאו האב והבן להארכת מעצר בפני שופט. המשטרה ממשיכה בחקירה ובבדיקת תלונות על רכוש גנוב.

סנ"צ פרנק שיבח את פעילות הבלשים שחשפו את הרכוש הגנוב.

דרושה אופר ברעננה
טפול בילדים ועבודות בית עם לינה 09-426211

תן [illegible] לחייל

דרושים/ות במב"חים/יות
בעזרה לאקונום (+ רשיון לטרקטור ורכב)
ובחדר האוכל
מגורים במקום
נא לפנות לדורית:
לפנה"צ: 07-913219 אחה"צ 07-913465

המשכים

חייל

המשך מעמוד ראשון

אתמול בצהרים טילפן ערבי למשטרה ודיווח על גופה המוטלת באחד הוואדיות באיזור בית חנינא. הערבי האלמוני לא מסר פרטים מדויקים על המקום, וכוחות גדולים של משטרה וצבא יצאו לסריקות באיזור. לאחר כמה שעות אותרה הגופה.

האיזור שבו נמצאה הגופה נסגר, וחוקרי המעבדה לזיהוי פלילי של משטרת ישראל אספו ממצאים. על גופת החייל נמצאו מסמכים מזהים והוא היה לבוש במדי צה"ל. נשקו האישי נלקח על ידי המחבלים.

אתמול בשעות הבוקר התקבלה הודעה בתחנת משטרת אשקלון על היעדרותו של סימני מבני משפחתו. הם החלו לדאוג כשהתברר להם כי בנם לא הגיע לבית חברתו. עם מציאת הגופה הוזעק למקום קצין צה"ל שהוא קרוב משפחתו של ההרוג על מנת לזהות את הגופה. לאחר מותו הועלה צוער שחר סימני לדרגת סגן משנה.

רבין

המשך מעמוד ראשון

ישראל על כל סנטימטר מרובע מסיני.

במרכז הושמעו דברי ביקורת קשים על ראש הממשלה ועל מדיניותו בגולן. "אתה מוותר עלינו מראש ואתה מקפל את היישובים", היו בין הדברים שנאמרו לרבין.

רבין הזהיר שאם לא נגיע להתקדמות בתהליך השלום להתקדמות עוד השנה, או לכל היותר עד מחצית 1995, נחזור לימים של מתיחות וקיפאון מדיני עם כל הסכנות הכרוכות בכך. לדבריו, ללא השגת שלום יימשך שלטון הכיבוש ותהיה הסלמה בטרור.

דבריו של רבין גררו תגובות חריפות של ראשי הימין. ראש צומת, רפאל איתן, אמר כי לפני הבחירות הכריז רבין שמי שמוותר על הגולן מוותר על ביטחון ישראל, ועכשיו מסתבר מדבריו שהוא שיקר. "מי שמוותר על יישובים שיילך לעם", הוסיף איתן. גם ראש מולדת, רחבעם זאבי, אמר דברים דומים.

יו"ר הליכוד, בנימין נתניהו, אמר שהממשלה ממשיכה במכירה כללית וזה נראה כהכנת דעת הקהל לצורך ירידה מן הגולן.

ועד יישובי הגולן מסר, כי דברי רבין על אפשרות להוריד יישובים מהגולן מערערים את עמדתם של כל היישובים בצפון ושמים סימן שאלה בנוגע לעתידה של המדינה. יו"ר הוועד, אלי מלכה, הזכיר גם הוא את דברי רבין בעבר שאי אפשר לרדת מהגולן. לדבריו אין הוא מאמין שהעם יאפשר לממשלה לוותר על הגולן, והעם יעריך שהממשלה תלך ולא לעזוב את הגולן. אתמול התקיימה ישיבת חירום של הוועד כדי לתכנן צעדים נגד אפשרות של ויתורים ברמת הגולן.

סיעת מרצ קיבלה בברכה את דברי ראש הממשלה, שהבין את הצורך שלמען שלום יהיה צורך בפינוי ישובים מהגולן למען השלום.

כתבנו בצלאל עמיקם מוסיף, כי הסיעה מסרה כי הכל יודעים שאין סיכוי כלשהו לשלום עם סוריה על בסיס המפה הנוכחית, על כל היישובים שבה, ולרבין יש מספיק אומץ ומספיק אחריות לומר את האמת הזאת לעם. "אם הממשלה תשתכנע שסידורי הביטחון המוסכמים ברמת הגולן משביעי רצון והשלום עם סוריה הוא שלום לכל דבר - אסור ששטח וכמה יישובים יסכנו את השלום", נאמר בהודעת הסיעה.

כתבתנו פאר־לי שחר מוסרת, כי השר יוסי שריד אמר ש"הודעתו של ראש הממשלה על נכונותו להוריד יישובים ברמת הגולן למען השלום היא הודעה בן־גוריונית שמבטאת מנהיגות, אומץ ואחריות לגורל העם ולעתידו. בהודעתו הוכיח רבין שוב את דבקותו בשלום ואת רצינות כוונותיו לגבי 1994 כשנת השלום. שלום כולל בין ישראל לכל שכנותיה נותן יותר ביטחון למדינה מאשר כמה יישובים באזור מריבה". שריד הוסיף, כי רבין הוא האיש הנכון בזמן הנכון והוא ראוי לכל ביטוי של תמיכה והוקרה.

פרס

המשך מעמוד ראשון

האזרחית, הבטחונית והמשפטית, ואנשי המשלחת הביעו תקווה שכשבוע הבא יוכלו להגיע סוף סוף לסיכום. ראש המשלחת הפלסטינית, נאביל שעת', העריך כי חתימת הסכם האוטונומיה תהיה "קרוב לוודאי בין יום שני ה־2 במאי ויום רביעי ה־4 בו". הוא הוסיף, כי "רבין וערפאת ייפגשו בקהיר ויקדישו את היום הראשון של שיחותיהם ל"כמה נושאים תלויים ועומדים, שיהיה עליהם להכריע בהם".

יוסי הוכמן ושלומית אלוני – בראש רשימת רמון בחדרה

יוסי הוכמן ושלומית אלוני יעמדו בראש רשימת חיים חדשים ומרצ לבחירות להסתדרות בחדרה. הוכמן (54) הוא אמן וצלם, והיה משך שנים חבר קיבוץ געש. לפני שנתיים עזב את הקיבוץ, והוא משמש כדובר המועצה הציבורית לאיכות הסביבה בחדרה.

שלומית אלוני היא חברת קיבוץ גן־שמואל, מנהלת המשרד ליצוא וליבוא של מפעל השימורים בקיבוץ, ושל חברת הסחר הבינלאומית "טריסן" בחדרה.

יגאל וילפנד

ח"כ יהושע מצא נבחר ליו"ר מזכירות הליכוד

□ יהודה צור

ח"כ יהושע מצא נבחר אתמול אחר־הצהריים ליו"ר מזכירות הליכוד. הבחירה התקיימה בישיבתה הראשונה של מזכירות הליכוד, שהרכבה [illegible] שהושלמה בחירתה לפני כמה שבועות.

לפני ההצבעה הסיר עורך־הדין דב מילמן את מועמדותו, וכך נותרו במירוץ רק שני ח"כים: יהושע מצא, שנתמך על־ידי יו"ר המפלגה בנימין נתניהו, וח"כ מיכאל איתן.

בהצבעה חשאית קיבל מצא 28 קולות, ומיכאל איתן 22 קולות. מזכירות הליכוד מונה 61 חברים, ותפקידה לפקח על מנגנון המפלגה.

פעוט בן שלוש וחצי נדרס למוות בכפר הנגיד

(עו). פעוט בן 3 וחצי, נרב פוצומסקי, מכפר הנגיד שליד יבנה, נדרס אתמול בשטח המושב על ידי שכנו.

נרב ואחיו התאום עמדו בתחנה להסעת ילדים לגן שבכפר הנגיד. מן הצד השני של המדרכה המתינה להם סבתם.

באותה עת עבר במקום עם מכוניתו שכנם של בני משפחת פוצומסקי, בן 52. השכן התכוון לנסוע לכיוון היציאה מכפר הנגיד, אולם אז קפץ נרב אל הכביש, כשאחיו התאום נשאר עומד על המדרכה. נהג המכונית לא הספיק לבלום ופגע בנרב אשר נזרק אל הכביש ונפגע בראשו.

יוון תאפשר חידוש החיפושים אחר הצוללת דקר

"יוון תאפשר חידוש החיפוש[illegible] אחר הצוללת דקר", אמר סגן [illegible] ההגנה היווני מנוליס ברטוס[illegible] שנועד היום לפגישה עם סגן [illegible] הביטחון מרדכי גור. כך מוסר [illegible] משרד הביטחון.

בפגישה נדונו גם [illegible] האפשרויות להידוק קשרי [illegible] בין שתי המדינות.

סגן שר הביטחון הבהיר [illegible] לעמיתו היווני את רגישות[illegible] הציבור בישראל ואת נחישות[illegible] מערכת הביטחון לאיתור [illegible] וביקש לזרז את אישור [illegible] הביטחון היווני לחידוש החיפוש[illegible].

סגן שר ההגנה היווני שוהה [illegible] בביקור פרטי לרגל משחקי [illegible] הכדורסל היווניות. במשחקי [illegible] אירופה לאלופות.

מקימים ומייסדים — סולל בונה בע"מ

הודעה על כינוס אסיפה כללית שנתית

ניתנת בזאת הודעה כי בתאריך 4/5/94 בשעה 13.00 תתקיים אסיפה כללית שנתית של בעלי המניות בחברה במשרדי החברה בתל אביב רחוב אלנבי 111.

על סדר היום:
1. דין וחשבון של המנהלים.
2. עיון ודיון בדו"חות הכספיים של החברה ליום 31.12.92.
3. מספר מנהלים ובחירתם.
4. בחירת רואה חשבון וקביעת שכרו.
5. שונות.

בהתאם לתקנות ההתאגדות של החברה, יוכלו חברים להצביע באופן אישי או על ידי בא כוח או במקרה של תאגיד – על ידי נציג או על ידי בא כוח כראוי כפי שיותנה להלן:

א. המסמך הממנה בא כוח יחתם על ידי הממנה או בא כוחו שיש לו סמכות בכתב, או אם הממנה הוא תאגיד, ייעשה המינוי בכתב, חתום בחותמתו או בחתימת בא כוחו.

ב. כתב המינוי של בא הכוח וייפוי הכוח (אם ישנו כזה) שעל פיו נחתם הכתב הזה, או העתק ממנו מאושר על ידי עו"ד, יופקדו במשרדי החברה לא פחות מ־48 שעות לפני שהאדם הנזכר בכתב זה מתכוון להצביע על יסוד אותו הכתב, אבל אם בעל המניה הוא תאגיד, הוא יוכל להמציא לחברה את כוח ההרשאה בשביל בא(י) כוחו, בכל עת לפני האסיפה.

בפקודת מועצת המנהלים

מקימים ומייסדים — סולל בונה בע"מ

הודעה על כינוס אסיפה כללית שנתית

ניתנת בזאת הודעה כי בתאריך 4/5/94 בשעה 13.30 תתקיים אסיפה כללית שלא מן המנין של בעלי המניות בחברה במשרדי החברה בתל אביב רחוב אלנבי 111.

על סדר היום:
1. קבלת החלטה רגילה בנושאים שלנושאי משרה בחברה יש עניין אישי בהם:
א. אישור התקשרות עם סולל בונה בע"מ לרכישת מניות בחברות בנות שלה.
ב. אישור התקשרות להעברת מניות בחברה בת של סולל בונה בע"מ לסולל בונה בינוי ותשתית בע"מ.
ג. אישור התקשרות לביטוח אחריות דירקטורים, מנהלים ונושאי תפקידים בחברה והחזר חלקה בתשלום הפרמיה.

בהתאם לתקנות ההתאגדות של החברה, יוכלו חברים להצביע באופן אישי או על ידי בא כוח או במקרה של תאגיד – על ידי נציג או על ידי בא כוח כראוי כפי שיותנה להלן:

א. המסמך הממנה בא כוח יחתם על ידי הממנה או בא כוחו שיש לו סמכות בכתב, או אם הממנה הוא תאגיד, ייעשה המינוי בכתב, חתום בחותמתו או בחתימת בא כוחו.

ב. כתב המינוי של בא הכוח וייפוי הכוח (אם ישנו כזה) שעל פיו נחתם הכתב הזה, או העתק ממנו מאושר על ידי עו"ד, יופקדו במשרדי החברה לא פחות מ־48 שעות לפני שהאדם הנזכר בכתב זה מתכוון להצביע על יסוד אותו הכתב, אבל אם בעל המניה הוא תאגיד, הוא יוכל להמציא לחברה את כוח ההרשאה בשביל בא(י) כוחו, בכל עת לפני האסיפה.

בפקודת מועצת המנהלים

ערעורה

המשך מעמוד ראשון

החלטה זו התקבלה ברוב של 15 קולות כנגד 9, את סיעת רמון ייצגו בדיון היועץ המשפטי של המטה, עו"ד ירון קידר, ועו"ד ח"כ אברהם פורז. אם ייכשל הערעור תפנה הסיעה לבית המשפט המחוזי בתל אביב.

ועדת הבחירות גם לא אישרה את הכינויים חיים חדשים בהסתדרות בטענה כי זו תעמולה ולא שם וכן פסלה את האותיות רמון על פתק ההצבעה משום שלא מקובל להשתמש בשם פרטי כאות לבחירה.

חיים ליכטנברג נציג סיעת העבודה בוועדה ועורך דין זבולון שליש נציג הליכוד טענו כי הבחירות להסתדרות אינן אישיות לכן אין לאפשר לרשימה אות שהוא שם של אדם כלשהו. במטה רמון לא התרשמו מהחלטת ועדת הבחירות של ההסתדרות לפסול את הגשת מועמדי רשימת "חיים חדשים בהסתדרות".

בתגובה אמר ח"כ חיים אורון ממפ"ם, שהוכר רק משרת את הרשימה החדשה. לדבריו, ניתנת עתה הזדמנות להפעיל את המתנדבים הרבים בשטח, לערכן את הכרטסות ולגייס פעילים לצורך החתמה.

ניקסון שקע בתרדמת

ניו יורק, (ע"צ). מצבו של נשיא ארה"ב לשעבר, ריצ'ארד ניקסון, הורע אתמול, ורופאיו דיווחו כי הוא שקע בתרדמת.

בסך 1,000,000 ש"ח כרטיס מס' 246989.

במכונית ספורט הונדה זכה כרטיס מס' 020571.

בסך 5,000 ש"ח כרטיסים מס':
393795 025097 622217 498367
488697 115237 093069 822808
776724 373431 417327 080297
721791 715370 570038 887766
155564 373852 410582 266854
662454 383729 051537 540850
003774 503449

בסך 1,000 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־5 ספרות:
33937
11635 29427 44443 36198 72134
88692 86546 96531 72836 93566
64864 85553 81242 54293 83278
67743 15528 26718

בסך 100 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־3 הספרות: 581 066 920 237

בסך 20 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־2 הספרות: 67 57 15 00

בסך 10 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־2 הספרות: 93 89 64 34 41 01 46

לאיציה ולבני המשפחה
אתכם באבלכם במות
האח
שרגא (פוקה) שכטר
קיבוץ רשפים

מודיעים בצער על מותו של סבא
היינריך שטראוס ז"ל
אביו של חברנו דני ז"ל
נקבר בקיבוץ געתון ביום ה' 21.4.94
המשפחה
וקיבוץ געתון

בשלושים לפטירתו של חברנו
חיים קנטור ז"ל
נעלה לקברו לגילוי המצבה ביום ראשון 24.4.94
בשעה 17.00
המשפחה
ובית עין־החורש

לבלומה לברטוב ולמשפחה
משתתפים בצערכם במות
הגיס
אמנון
בית ברעם

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה
של אמנו סבתנו ויקירתנו
הינדה אשכנזי (פריליך)
לבית גרטנר
ההלויה תתקיים היום, יום שישי, י"א באייר תשנ"ד, 22.4.94, בשעה 10.40 לפנה"צ,
בבית העלמין הירקון (כביש חוצה שומרון).
יושבים שבעה בבית שברצברד, רחוב סירני 7 חולון.
האבלים:
בתה וחתנה: יהודית ודן שברצברד
בתה וחתנה: ציפי ויעקב שאלתיאל
נכדיה ונינה

ליד קו הגמר. פרס ושר החוץ הרומני במסיבת עיתונאים בבוקרשט (צילום: איי.פי)

לקראת הבחירות להסתדרות. הקמת רשימתו החדשה של רמון שינתה את יחסי הכוחות לקראת הבחירות להסתדרות. מחשבות ראשונות

עמודים 8־9

[illegible]קות זינוק. השבוע, לראשונה לאחר עשרות שנים של דיכוי, ילכו תושבי דרום אפריקה להצביע בקלפי ולבחור ממשלה חדשה ■■ לקראת הממשל הרב־גזעי הראשון

אריה כהן, עמוד 10

הסכם גולש. חנאן עשראווי חוסכת בהסכם העקרונות על־חואי. יש לבחון אותו, היא אומרת, על פי התנאים בהם יבוצע והתוצאות בשטח ■■ ראיון

נחום עברי, עמוד 11

[illegible] להם לבכות. בכינוס היסוד של עמותת "גברים עד אלימות ושוויון בין המינים", הציעו לשוחח עם נשים המגיעות לעבודה בלבוש פרובוקטיבי ודיברו על זכות הגברים לבכות

גלעד הרבה, עמוד 14

[illegible]אס מהחמאס. אם תשאל [illegible]משהו בעזה (ארבעים [illegible]משהו מעלות בצל), מה חשוב יותר: מדינה פלסטינית או מזגן – סביר שיבחר באפשרות השניה. בכל סגור, לא רוצים לשמוע [illegible]ערפאת, רק קצת רוח

יהודה ליטני, עמוד 15

המו"מ מתנקז לרומניה

כבר די ברור שהמו"מ עם הפלסטינים על הסכם עזה ויריחו קרוב לקו הגמר. אפילו נקבע תאריך לכינוס המדינות התורמות בקהיר, שאמורות לתרום לארגונה ותפקודה של המשטרה הפלסטינית ולכיסוי ההוצאות השוטפות ■■ המועד לחתימה על ההסכם לא נקבע סופית, אך לראש הממשלה ברור שברגע שההסכם ייחתם, עליו להיות כבר בשלב הבא – במו"מ המעשי עם סוריה

פאר־לי שחר

חם, חם מאוד היה השבוע, ולא רק בשל הטמפרטורות הגבוהות ביותר שנרשמו כאן בשלושים השנים האחרונות. ביחסים הפנים קואליציוניים נמדדה טמפרטורה גבוהה יותר מזו שביחסי הקואליציה והאופוזיציה, וכך גם במו"מ המדיני. החום, כמו היקשה על הנושאים והנותנים למצוא את הפתרונות המתאימים לבעיות במחלוקת. גם בקהיר שם מתקיימות חשיבות בוועדות האזרחיות, הבטחוניות והמשפטיות ליישום המינהל העצמי בעזה וביריחו, וגם בפריס, שם מתקיימות השיחות בוועדה הכלכלית.

מצוקה בפריס

בעוד שמקהיר אפשר היה לשמוע קולות מעודדים על התקדמות בנושאים מסוימים, הגיעו מפריס קולות של מצוקה אמיתית: "הדרישות" של הפלסטינים יכולות לגרום משבר חמור במו"מ", הודיע שר האוצר, בייגה שוחט לירושלים. היום לפני הגיעו עד קהירה, שם האלוף אמנון שחק, כי למרות ההתקדמות בקהיר, נתגלעו מחלוקות בפריס. "הפלסטינים שוב תוהים בהם מסיכומים שהוגו" קבלו במשלחת הישראלית בפריס. "לאחר שהחלטו על רשימת סחורות שהמיסוי עליהם יהיה מופחת, הוסיפו הפלסטינים מוצרים וסחורות שייבאו מארצות איתן אין לישראל כלל קשרי מסחר". וכשמדובר על מדיניות כלכלית אחידה, שאמורה לשרור בישראל ובשטחי המנהל העצמי, יש בכך סטייה.

כל אלה התנקזו לרומניה, לחדרי הדיונים בהם הסתגרו שר החוץ שמעון פרס ומנהיג אש"ף יאסר ערפאת, לעתים, יחד עם הנציג הנורווגי לארסן, לעתים עם ראש ממשלת רומניה, אילייסקו, כשהשיחות נקטעות לא אחת בשיחות טלפון לראש הממשלה יצחק רבין בישראל, לאמנון שחק בקהיר, לאבו עלה בפריס, לאבו מאזן, שהגיע אף הוא לקאהיר, לנביל שעת', והרשימה הזו חלקית בלבד.

כינוס התורמים

כבר ברור שהמו"מ קרוב לקו הגמר, אפילו נקבע תאריך לכינוס המדינות התורמות בקהיר, ה־2 במאי, הכוונה במפגש זה לוודא שיתרמו כספים לארגונה ותפקודה של המשטרה הפלסטינית ולכיסוי ההוצאות השוטפות.

המועד לחתימה על ההסכם לא נקבע עדיין, אך לראש הממשלה יצחק רבין, ברור, שברגע שההסכם הזה ייחתם, הוא צריך להיות כבר בשלב הבא – במו"מ המעשי עם סוריה.

וכמו שרבין יצא בספטמבר בהודעה המפתיעה מכוונתו, בו הגיע להכרה שאש"ף הוא הנציג הלגיטימי של העם הפלסטיני שעל פיו ייפול דבר, "כל הדיבורים עם גורמים אחרים היו פורים שפיל", אמר – כך גם הפעם.

כשהוא מפנה את עיניו צפונה לכיוון הסורי, אומר רבין חד משמעית: "בשבילי, רמת הגולן נבחנת קודם כל מבחינה בטחונית, אם היו בה יישובים או לא היו בה יישובים. השיקול שלי לגבי רמת הגולן הוא השיקול הבטחוני, מעבר לכל שיקול אחר. להוריד יישובים מותר רק למען השלום. אם נגיע לצורך לפנות יישובים למען השלום – הייתי בעד זה, ואהיה בעד זה. אני לא מנסה למרוח או לטשטש, בשבילי השלום הוא ערך חשוב יותר לעתידה ובטחונה של ישראל, מקבוצה יישובים זו או אחרת".

עם אומץ של רוב

רבין אמר את הדברים אתמול בפני חברי התק"ם, ועורר עליו זעם רב. ההחלטה לצאת בפומבי באמירות מסוג זה, גמלה בו זה מכבר. לראשונה התבטא כך בראיון שנתן ערב יום העצמאות ל"על המשמר", ומאז הוא חוזר על כך בנחישות, המעידה כי הוא שלם עם ההחלטה. ההחלטה שהוא שלם עימה, והוא יילך איתה עד הסוף. מול כל המתנגדים כולם.

ואולי, ראוי עכשיו להזכיר את דבריו של אנדרו ג'קסון: "אדם אחד עם אומץ לב הופך לרוב".

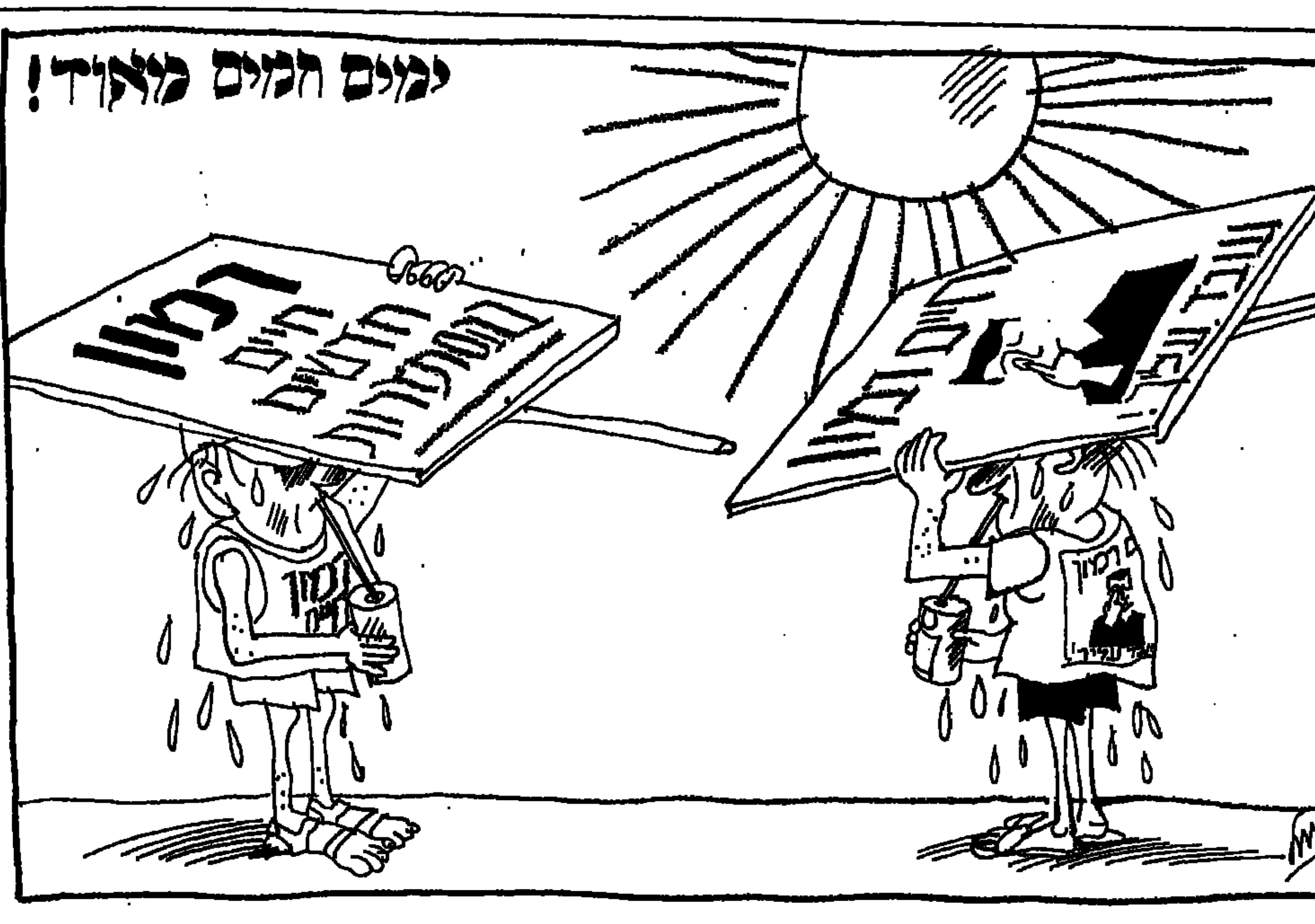

רפורמה מוצעת בדקה ה־90

המפלגה השלטת בהסתדרות מאז הקמתה, לפני יותר מ־70 שנה, עומדת לראשונה בפני האפשרות הלא כל כך מרנינה עבור מנהיגיה, של אובדן ההגמוניה בארגון העובדים ■ מפלגת העבודה נתונה זה שבועיים בהלם קרב, לאחר שהתברר שאיומיו של רמון יתממשו ברשימה להסתדרות. יש החוששים, שאם תנחל הרשימה הצלחה, תצמח ממנה מפלגה חדשה

יהודה צור

מפלגת העבודה יוצאת לקרב מכריע, כדי להציל לא רק את ההסתדרות, אלא גם את המבנה המפלגתי – רגע לפני שתוצאות הבחירות ישנו את המפה הפוליטית הקיימת בישראל. המפלגה השלטת בהסתדרות מאז הקמתה, לפני יותר מ־70 שנה, עומדת לראשונה בפני האפשרות הלא כל כך מרנינה עבור מנהיגיה, של אובדן ההגמוניה בארגון העובדים. לעתים קרובות היתה ההגמוניה מלה נרדפת לשלטון הבלעדי של מפלגת העבודה. זו חילקה מפירות שולחנה העמוס לשותפיה, שגרמו לא אחת להמשך השארותה בשלטון, אך זכו בתמורה רק למלות תודה, לא לנתחים מן השליטה הממשית.

ככל שגברה במפלגת העבודה התחושה, שבלעדיה אין אפשרות לשלוט במדינה, או בהסתדרות, התחזקה בה הגאווה המיותרת, וצמח הזלזול בקבוצה – שמספר חבריה גדל והלך – של מבקרים מבפנים. אלה ניבאו שחורות לעתיד תנועת העבודה, אם מפלגת העבודה לא תשנה את אורחות חייה ההסתדרותיים, העמוסים סממני שררה. על פני השטח נראה, שאחרים מיושבי הוועד הפועל שכחו שהם אינם השליטים, אלא הנציגים והמשרתים של ציבור בוחריהם, שבלעדיהם לא היו יושבים במשרדיהם.

המפלגה, אשר לפני מספר שבועות סירבה בתוקף לכל קורטוב של משרה בכל הקשור בחוק הבריאות הממלכתית, ואף סירבה לקבל את נוסח ועידת מפ"ם (קבלתו היתה מונעת את המשבר הנוכחי), נאלצת היום להסביר לבוחריה איך היא מתכוונת לבצע רפורמות, שבנחיצות ביצוען הכירו ראשיה ככל הנראה רק דקה לפני שעת השין. כך, לפתע, נראתה השבוע קריאתו הנרגשת של מזכ"ל ההסתדרות, חיים הברפלד, מעל בימת מרכז מפלגת העבודה בירושלים, לפועלי ישראל – להמשיך להיות חברי קופת חולים, גם אם אינם מעוניינים בחברות בהסתדרות. הברפלד אמר עוד, שההסתדרות לא התכוונה מעולם להחזיק את העובדים בכפייה, תוך ניצול רצונם להיות חברים בקופת חולים.

כוח ושמו ועדה מרכזית

בהסתדרות החליטו, ובצדק מבחינה מנהיגית, לצאת למתקפת נגד תוך ניצול תכסיסי הקרב של האויב. מצע רשימת רמון מדבר כל העת על חוק בריאות ממלכתי, חוק פנסיה, פרסום מדויק של נכסי ההסתדרות והעמדת כל המערכת ההסתדרותית בביקורת של מבקרת המדינה. ולפתע, דבר שנמשך חודשים רבים, כמו חברת נכסי ההסתדרות, שעל הקמתה הוחלט לפני זמן רב (והיא טרם קמה), מופיע לפתע כאחד מחידושי מצע מפלגת העבודה. השר שחל אמר לנו השבוע, שאין לו ספק שיש לבצע רפורמות הכרחיות – גם אם התקפותיו של רמון משוללות יסוד, ברוב המקרים. שחל דיבר על הקמת חברה, שתרכז את כל נכסי ההסתדרות, על הצורך להעמיד את פעולות ההסתדרות בביקורת הולמת ועל כך שיש צורך להקים גוף מבצעי, שייצא מתוך הוועדה המרכזית של ההסתדרות. בצורה כזאת, סבור שחל, אפשר יהיה להתגבר על מכשלת הוועדה המרכזית, שמספר חבריה קרוב לשלושים.

בדבריו של שחל מקופלת אמת, אך יש בהם גם סתירה פנימית. שחל יודע היטב, שמזכירי ההסתדרות – אשר ייתכן שבסיטואציה אחרת היו [illegible] – לא מסוגל היום, אפילו מטעמים תעמולתיים, שהוא מוכן לצמצם בחצי את מספר חברי הוועדה המרכזית. מספרם אגב, תפח דווקא בתקופת כהונתו של ישראל קיסר. קיסר, להזכיר, הפך את הוועדה למכשיר יעיל לשם חיזוק שלטון העבודה בהסתדרות, על־ידי בניית תפקידים נוספים בתוכה וחלוקתם לתומכיו. הקמת גוף מבצעי, אפילו בתוך הוועדה המרכזית, היא עקיפת הבעיה במקום חיסולה.

גם שחל וגם המצע הרשמי של מפלגת העבודה אינם רוצים להעמיד את ההסתדרות לביקורת מבקרת המדינה. לאור הניסיון הלא מרנין של משרד מבקר ההסתדרות, שאפילו המלצותיו הצנועות ביותר לא זוכות לטיפול ראשוני, נראה שללא ביקורת חיצונית מוחצת לא תתחיל ההסתדרות, ובעיקר פקידיה הגבוהים, לכבד את דעתם של בוחריה.

וכך נראה שההחלטה, הנכונה כלשעצמה מבחינה תקשורתית, להכריז על ביצוע הרפורמות – וההכרזתיות בלאו־הכי – בהסתדרות, ובכך לרוקן מתוכן כביכול את מצע רשימת רמון, יוצאת בהפסדה, משום שלא נעשתה לפני חצי שנה או שלושה חודשים, אלא פחות מעשרים יום לפני מועד הטלת הקול בקלפי. ייתכן שבסופו של דבר יצדקו אלה הסבורים, שבכל זאת אפשר לשכנע בוחרים, שבסך הכל רוצים להאמין שמנהיגיהם אכן מתכוונים לטובה, ועושים הכל כדי לעזור לבוחריהם.

הלם קרב

מפלגת העבודה הגיעה, אולי בפעם הראשונה זה שנים רבות, לתקופת הכרעה. היא נתונה כבר שבועיים בהלם קרב, לאחר שהתברר שאיומיו של רמון לא נועדו להשיג שירות זה או אחר, אלא יתממשו ברשימה להסתדרות. רשימה זו, אם תנחל הצלחה, תצמיח מתוכה מפלגה חדשה. אבל גם אם סיכוי זה הוא עדיין בגדר הצהרת כוונות, הספיק הדבר לראשי מפלגת העבודה, שעשו שימוש באיום – המוחשי או המדומה – כדי לעורר מתרדמתם את המוני חברי מפלגת העבודה. כאשר ראש הממשלה ושר החוץ דיברו במרכז והאחרון בלעג מודגש על הברית הבלתי קדושה בין ש"ס, מר"צ ורמון, ולעגו לאידיליה של שולה ודרעי, הם ידעו מה הם עושים. משימתם ברגע זה היתה לאו דווקא להתקיף את יריביהם, אלא לנטוע תחושה של ליכוד השורות בקרב חברי המרכז. הם דמו לגנרלים שלפני הקרב האחרון המכריע, המנסים לעורר את רוח הגייסות בכנס של הסגל הפיקודי. אותם מאות חברי המרכז היו זקוקים גם לליטוף גאוות היחידה וגם להצג"ת אתגו"ים, המקפלים בתוכם פרס גדול – המשך השליטה בהסתדרות – מול חשש גדול לא פחות מפני מה שיקרה אם המפלגה תפסיד בבחירות, וכתוצאה מכך ידחף הפילוג מעל השמיים המפלגתיים.

גם רבין וגם פרס, כל אחד על פי שיטתו ואופיו, דיברו על האפשרות של הקמת מפלגה חדשה. רבין ניסה להסות זאת, באיזכור דברים שעדיין אינם גלויים ויוודעו בציבור אולי לאחר הבחירות. פרס, לעומתו, היה גלוי יותר כאשר אמר, שלא הקרב הנוכחי הוא המכריע, אלא מה שיקרה לאחר הבחירות להסתדרות, עם הקמתה האפשרית של מפלגה חדשה, שתתחרה לשינוי המפה הפוליטית בארץ.

עניין של מניע

כניסתו של אריה דרעי לברית בין רמון למר"צ [illegible] ללעג ולהתקפה חריפה מצד מפלגת העבודה. אולם נדמה שהיא עצמה זקוקה לרענון העבר הרחוק, כאשר [illegible] ההיסטורית על כל גלגוליה התגאתה בשיתוף הפעולה ההדוק עם אגודת ישראל והמפד"ל. אמנם, מחר [illegible] את דרעי ואלוני יושבים בכפיפה אחת, לאחר [illegible] הממשלה נאלץ יותר מפעם אחת במהלך כהונתו [illegible] במשברים שנוצרו בין השניים. אולם אלה, כידוע, [illegible] הפוליטיקה והחיים המפלגתיים מאז ומעולם. כל [illegible] מטעמו ועל פי הערכותיו את המפה הפוליטית, [illegible] ומפר בריתות. ספק רב אם הרצון להגן על האינט[רסים] של הפועלים חובשי הכיפה, הוא שעמד בראש [illegible] של מרכיבי רשימת רמון, כאשר חתמו על [illegible] להצטרפות ש"ס לרשימה המשותפת. אולם זאת [illegible] הבעיה האמיתית; מפלגת העבודה שוכחת לציין [illegible] העובדה, שהיא הציבה במקום הרביעי של רשימתה להסתדרות לא פחות מאשר את אסתר סלמוביץ [illegible] יעוד, שפרשה מצומת, והאומרת עד עצם היום [הזה] שהשליטה על ארץ ישראל היא הדבר העיקרי.

לכן, ספק אם שני הצדדים נקיים מכל רבב של [illegible] באשר למניעים האינטרסנטיים שהביאו אותם ל[illegible] אלה או אחרות. החשוב הוא, שעל המפה הפוליטית [illegible] החל כבר התהליך של הפרדת הגורמים, שעוד [illegible] שלשום נראו כתובים בסלע; בריתות ישנות [illegible] ועל שרידיהן קמים מבנים פוליטיים, שעדיין לא [illegible] את צורתם הסופית.

השבוע אמר לנו ח"כ אורון, שהוא לא שמע כל [illegible] כוונה להקים מפלגה חדשה על בסיס הרשימה [illegible] להסתדרות. לדבריו, כל מאמציו נתונים אך ורק ל[illegible] בבחירות להסתדרות, והוא מבטיח שלשוות בכוחו [illegible] דיבר איש על הקמת מפלגה חדשה. כל מי שמכיר [את] אורון יודע, שדבריו אמיתיים בתכלית, [illegible] הקשור לעמדתו. אולם הרשימה החדשה מורכבת [illegible] מאנשים כמו חיים רמון ואריה דרעי, אשר מתכננים [illegible] מהלכים קדימה. ייתכן מאוד שבסופו של העניין, [illegible] של מספר שנים, לאחר שרמון יעשה איגוף משמאל [illegible] גיחות לימין, הוא יגיע למטרתו האמיתית – [illegible] בראש מבנה פוליטי, שיונהג, כמו בעבר, על־ידי [illegible] עבודה חדשה או מחודשת, בצירוף מר"צ, ואולי [illegible] אפשרות לצירוף רשמי, או תמיכה מבחוץ, של [illegible] דתי, שדרעי יעמוד בראשו.

שמאל מאוחד בסוף הדרך

אם רשימת מרצ־רמון תכבוש את מנהיגות ההסתדרות, יגבר הסיכוי להגשים כמה שינויים חשובים בעבודת ההסתדרות ובדרך הארגון שלה, אבל לא רק. קואליציה בונה, תניח יסודות לשמאל מאוחד, שיתמודד אחר כך בבחירות לכנסת הבאה או הבאה אחריה בהצלחה

צבי כסה

הכרעה נפלה. רשימת רמון רצה לבחירות להסתדרות. מפ"ם, רצ, רמון, ואפילו שינוי וש"ס. השאלה היא, מה יכול לצמוח מהשתיל הזה של מרצ־רמון־ש"ס, שינסה לכבוש את מנהיגות ההסתדרות.

לו היו אומרים לנו שקיימות שתי אופציות – להפסיד את הבחירות להסתדרות, אבל לנצח בבחירות לכנסת הבאה ולהשלים את השלום עם הערבים והפלסטינים, לעומת ניצחון בבחירות להסתדרות, אבל אובדן הכנסת הבאה – אין ספק שרוב מחנה השלום היה מעדיף את האופציה הראשונה. ואכן, זו הזווית שאני מציע להסתכל על המהלך החדש.

לכן, השאלה החשובה ביותר היא, איך הופכים את ההסתדרות מגוף שאין לו כוח משיכה אלקטורלי, לגוף בעל כוח אלקטורלי המחזק את מחנה השלום. המאבק על הכנסת הבאה יהיה על מאה עד 150 אלף קולות. שניים עד שלושה מנדטים יכריעו את גורל השלום – ויקבעו אם הימין יחזיר אותנו לאפילת הסרור, ולמרי אורחי של כ־2 מיליון פלסטינים. עם זאת, צריך לזכור שההסתדרות, במתכונתה הקיימת, מהווה מכשול אלקטורלי, שכן סקרים רבים מעידים, כי רוב גדול של הציבור רואה בה גוף מיותר או מסואב.

השינויים שיש לעשות בהסתדרות אינם מתעכבים בגלל הברפלד, שהוא אדם פתוח ומודע לנחיצותם. רק לפני שנה עוד אמר, שהקירות נופלים וצריך לשנות הרבה. אבל הברפלד כבול בשל הסביבה שלו, האנשים והמערכת שבתוכה הוא פועל, ואשר אינם מסוגלים להפוך את ההסתדרות לרלבנטית. לפיכך, הסיכוי שמפלגת העבודה היא זו שתנהיג שינויים משמעותיים בהסתדרות – קטנים למדי. לאנשי המנגנון כוח פוליטי רב, והמפלגה הפכה אותם למכשיר בחירות חשוב. המניע העיקרי של רבים מהם הוא להיבחר לוועידת המפלגה ולמרכז. בימי המפקד הפנימי, היו עובדי מועצות פועלים תופשים להקדיש את רוב זמנם לפקוד חברי מפלגה, כי למי שפוקד רבים יותר, יש סיכוי רב להיבחר לוועידה, וממנה, למרכז.

במצב זה, שבו רוב חברי הוועידה והמרכז הם אנשי המימסד ההסתדרותי, היה ברור שחוק הבריאות שרמון הציג בשם הממשלה, לא יעבור. וחשוב לזכור שמעורבות רמון בבחירות להסתדרות נולדה מרגע שרבין נסוג מחוק הבריאות, בו תמך קודם לכן. הרשימה החדשה אותה הקים, נועדה לעורר תקווה וסיכוי לשינוי תדמית ההסתדרות, לתת לציבור – אפילו לזמן קצר, עד לבחירות – תקווה שהנה, משהו משתנה.

נימוק מספיק

אם תנצח רשימתו של רמון, היא תנהיג כמה מהלכים: היא תחיל את חוק הבריאות, את חוק הפנסיה הממלכתית, היא תנהיג מינהל תקין ופתיחות בנושאים הכספיים, טיפול נכון וגלוי בנכסים, צמצום משמעותי של המפלגתיות בעבודת ההסתדרות, דמוקרטיזציה של הארגונים ההסתדרותיים, התאמה מחדש של מועצות הפועלים לצרכים העכשוויים של ציבור העובדים, השוואה מלאה בטיפול במגזר הערבי והמגזר היהודי, ואז יש סיכוי שההסתדרות לא תהיה יותר נטל אלקטורלי בהתמודדות על השלמת השלום.

לי זה נראה נימוק מספיק כדי להעדיף את רשימתו של רמון להסתדרות, ודי בכך כדי להצדיק את החלטת ועידת מפ"ם. אבל מעבר לעניין הלאומי, ההסתדרות היא תנועה חברתית שיכולה לתרום רבות לקידום החברה הישראלית. לשם כך, צריך להביא לרלבנטיזציה של ההסתדרות.

החברה שלנו עדה לשינויים אדירים בכלכלה ובחברה. השוק העולמי נפתח לתנועות הון, סחורות, תקשורת ופיננסים, ושיעור עובדי הייצור בתעשייה הולך ופוחת. אחד מגורמי המיתון בגרמניה, למשל, הוא שיעורם הגבוה יחסית של עובדי ייצור. בתוך עשר שנים יהוו עובדי הייצור בארה"ב כ־15 אחוז בלבד, ועשר שנים אחר כך, יגיע לשיעור של כ־10 אחוז בלבד. טכנולוגיות פשוטות נודדות למדינות בהן השכר נמוך והעובדים לא מקצועיים, ובמדינות הרווחה עולה האבטלה, והתחרות הקשה בין שווקים שונים מקשה על העלאות השכר. לכן, צריך להציב במקום גבוה בסדר היום את המאבק על כוח הקנייה של השכר. ההסתדרות חייבת לאתר מוקדי ייקור, להבטיח תחרות הוגנת לטובת הצרכנים, להיאבק נגד מונופולים, יבואנים, שכר מוגזם של מנהלים, להילחם בתוכניות ביטוח שאיש לא מבקר את יעילותן, נגד פערי תיווך פיננסים ואחרים שאין בעולם המערבי כדוגמתם, וכו'.

בסולם החינוך

ההסתדרות צריכה גם להתארגן לפעולה עם עובדים והנהלות לקידום הפריון. כדי לקדם תהליך כזה, יש להיאבק על מדיניות של השקעות וצמיחה. השקעות פירושן להקריב את ההווה למען העתיד. אך אם העובדים מוכנים להקריב את ההווה, מה יהיה חלקם בפירות העתיד? כאן עולה עניין שיתוף העובדים בתוצאות עבודתם, כלומר, קביעת אמנה יצירתית ומודרנית בין העובדים לבין המעסיקים. הסתדרות כזאת תהיה משהו אחר לגמרי, מעין תנועה לסולידריות חברתית. אך זאת יכולה להתקיים רק אם יש תהליך של צמיחת אליטות חדשות בכלכלה, בחברה, בפוליטיקה, בתרבות וכו'.

הסולם להיווצרות אליטות כאלה הוא החינוך וההשכלה. ההבדל בין חברה מסורתית לחברה מודרנית הוא, שהראשונה היא חברה הבנויה על השתייכות משפחתית, ואילו בחברה המודרנית אין כל משמעות להשתייכות כזו. חשוב מה אתה יודע, למה אתה מסוגל ומה אתה עושה. לכן, חינוך והשכלה הם שמציבים את האדם בראש הסולם. אלא שאי אפשר לבנות מערכת חינוך מתאימה למאה ה־21, בלי להפוך את ההוראה למקצוע מתגמל יותר מכל המקצועות.

היעד החשוב של ההסתדרות הוא לשכנע את העובדים והחברה הישראלית לשחרר את שכר המורים והמורות – מהגן ועד לאוניברסיטה – מכל ההצמדות למיניהן, כדי שהטובים יותר יבואו לשם. ואלו הן רק דוגמאות אחדות לתהליך הרלבנטיזציה של ההסתדרות.

שינויים לא פחות משמעותיים כרוכים בהתאמת המבנה ודרך הפעולה של האיגודים המקצועיים, בהחלת חוקי ההסתדרות על עובדים זמניים, על פרי־לנסרים ועצמאים קטנים, על ספקי שירותים וגם על עקרות בית, שהן נשים עובדות לכל דבר, וזכאיות להגנה כמו כל עובד אחר. כך גם סטודנטים שזכאים להתייחסות, הגנה וטיפול.

בכלכלה החופשית, מי שרוצה לספק שירותים, חייב להתחרות. מועצות הפועלים נותנות שירותים לעובדים ולקהילה. כדי שלא ייפלטו מהשוק, צריך להעלות אותם לרמה מקצועית, ולשנות את המבנה. לכן, על הרובד הפוליטי להיות רובד נבחר. מועצת הפועלים צריכה להיות מועצה מנחה לצוות מקצועי, שבראשו יעמוד מנכ"ל מקצועי. אסור לעובדים להיות פעילים במוסדות נבחרים של מפלגות. עליהם להיות מקצוענים, הנותנים שירותים מקצועיים, אזרחיים, משפחתיים ומשפטיים לעובדים. זו מהפיכה בתפיסה.

לגבי חברת העובדים, המערכת אמנם שוקמה מבחינה כלכלית ופיננסית, אבל במציאות התחרותית, בכלכלת שוק חופשי וכשאין הגנה ממשלתית, מערכת פוליטית אינה יכולה לשאת באחריות לניהול. לכן, גם כאן דרושה מחשבה רעננה וחופשית, שמונחית על ידי תפיסת עולם של סולידריות חברתית.

אם מרצ־רמון יכבשו את מנהיגות ההסתדרות, יגבר הסיכוי להגשים חלק מהדברים הנרמזים כאן. נעשה זאת בקואליציה עם מפלגת העבודה. אם נצליח, תקום קואליציה בונה שתניח יסודות לשמאל מאוחד, שיתמודד בבחירות לכנסת הבאה או הבאה אחריה בהצלחה, ויכה את הימין לאורך שנים.

סוד הכשל ההסתדרותי

זה זמן רב ההסתדרות נחשבת ל"איש החולה של תנועת העבודה". המזכ"ל חיים הברפלד אינו מסוגל לרפא אותה בקונסטלציה הנוכחית, ואילו רמון ורשימתו השרמונית יכולים להרוס את שרידיה בקלות יחסית ■ אכן, ההסתדרות זקוקה לטלטלה של ממש, אך השאלה היא אם ניתן, לאחר שנים של ניכור וקיפאון, להחזיר את ההסתדרות לחבריה

אבשלום קווה

בדרכה אל הגריסה, באה להסתדרות [illegible] גם אם חיים רמון לא ינצח בבחירות, אין ספק שהוא ראוי לתואר "יקיר הוועד הפועל", על עירוי הדם שהכניסו הוא ואנשי מרצ לבחירות אלה. העבודה תיכננה [illegible], ככל שהדבר ניתן, את ההתמודדות הנוכחית. [illegible] האירועים האחרונים הסבו את [illegible] תקופה ארוכה. ההסתדרות נחשבת ל"איש החולה של תנועת העבודה". המזכ"ל חיים הברפלד, שאי־אפשר [illegible] ממנו את ההישגים שלו, בעיקר בתקופת [illegible] והאגף לאיגוד מקצועי – אינו מסוגל לרפא אותה בקונסטלציה הנוכחית, בעוד שרמון ורשימתו השרמונית יכולים להרוס את שרידיה בקלות יחסית. בעשור ההסתדרותי האחרון, עליו חתומים המזכ"לים ירוחם משל, ישראל קיסר וחיים הברפלד, היה ברור לכל העוסקים בה, כי "כדי לשמור על הקיים, צריך לשנות הכל".

אחד המשפטים המיוחסים להברפלד, עת נכנס לתפקידו לפני כשנה וחצי וגם קודם לכן, הוא: "כל מקום שאתה נוגע בהסתדרות, מתפורר לך לתוך האצבעות". גם בפגישה שהתקיימה לפני מספר שבועות, בה השתתפו ראשי העבודה, ההסתדרות ונציגי מפ"ם, אמר הברפלד, כי אם לא ייעשו מספר צעדים, "ההסתדרות תמות מאליה". ביום ראשון הקרוב יפרסם המזכ"ל שורה של רפורמות. גם אם תהיה בהן בשורה גדולה, תהיה זו חרב פיפיות בדמות השאלה, מדוע הן לא יצאו לדרך במועד, כשעוד ניתן היה לקטוף את הפירות.

הסכנות, חששנות וביטחון כי את הכף בבחירות יכריע ציבור הגימלאים, הנאמן מסורתית ל"עבודה", הביאו את מרכיבי תנועת העבודה בוועד הפועל למבוי הסתום הנוכחי, המצטרף לרבים אחרים, המוכבים בשירות ההסתדרות כבר שנים רבות.

ניכור וקיפאון

אכן, ההסתדרות זקוקה לטלטלה של ממש. טלטלה שאמורה להקיף את הזרועות השונות, החל מהוצאת מוסד הביקורת מחוצה לה, חשיפה מוחלטת של כל הפעולות הכספיות, מיזוג מחלקות ואגפים, רפורמה עמוקה במבנה האגף לאיגוד מקצועי, הגדרה ברורה ומוחלטת של מערכת היחסים בין ההסתדרות לבין חברת העובדים, טיפול שורש בנכסים ובאריזים של ההסתדרות הפרוסים בכל הארץ (רק לפני שלושה שבועות, לאחר חודשים של דחיות והתחמקויות, נמסר על מינוי מנכ"ל לחברה שתטפל בנכסים), הקמת מועצות פועלים עירוניות בכל המיגזור הזה, הפסקת התופעה המביישה של ועדי פועלים ממונים, ועוד ועוד. אך השאלה המרכזית היא, האם ניתן היום, לאחר שנים של ניכור וקיפאון, להחזיר את ההכרה שנשלטה במשך השנים האחרונות בכינוסים ההסתדרותיים השונים: "להחזיר את ההסתדרות לחבריה".

ספק אם ההסתדרות, להוציא אולי את שני העשורים הראשונים לקיומה, היתה שייכת לחבריה. עם השנים, היא הלכה וסגרה את עצמה בפני השינויים והתמורות המתחוללים מסביבה. למפלגות הפועלים היה נוח בקיום מנגנון נאמן, ארגונית ולאומית, לאינטרסים השונים שמעבר לה. אחדים מראשי תנועת העבודה טוענים, שלהטיל היום את אשמת השבר הגדול על חיים הברפלד זאת איוולת, רשעות וחוצפה שאין דוגמתה: חיים רמון, כאיש שצמח במנגנון העבודה, שיתף פעולה במשך עשרות שנים עם אותו מנגנון עצמו.

אך דומה שהכשל הגדול של ההסתדרות – ושל תנועת העבודה בכלל – נמצא בנקודת הקישור שבין ההסתדרות על זרועותיה השונות, עם העובדים. בזמנים עברו, היו תאים במקומות העבודה. כיום, מצויים במשק למעלה מ־50 אלף ועדים, אך הקשר בינם לבין ההסתדרות רופף למדי. לא אחת ניתן למצוא נציגים מטעמם בשעות משבר, אך לא שלה. יצחק בן־אהרון טיפח את יצחק פרץ ואת עובדי התפעול של נמל אשדוד, אך לכלל שריצה של ממש בקרה שבין ההסתדרות למהלי העובדים, הוא לא הגיע. המימסד של "העבודה" לא אהב את מעשיו של בן־אהרון, גולדה מאיר והכריחה לשלטון טרפו קלפים אלה, אשר היו יכולים להרים תרומה ממשית בתפניית ההסתדרות לכיוון חדש. [illegible] נמצא בשיבוץ ראשי ועדי עובדים מרכזיים בוועדה המרכזית, למשל, [illegible] מראית העין והקוסמטיקה.

הסטיכיה הזו נמשכה גם בשבוע האחרון, כאשר [illegible] לשבץ את יורם אוברקוביץ במקום שלישי ברשימת אמת, מפני שהוא מייצג נאמנה של ועדי עובדים. עד לרגע האחרון של הגשת הרשימות נמשכו הדיונים בהם היה מעורב חיים כץ, יו"ר ועד עובדי התעשייה האווירית, המזוהה עם הליכוד – על הכנסת שמות ראשי ועדים לרשימת הברפלד.

אין נציג אותנטי

במסגרת "עילית ללא ממשיכים" קבע הסוציולוג יונתן שפירא, בהסתמך על מספר חוקרים, כי "פופוליזם מורכב מאידיאולוגיה פוליטית וממבנה פוליטי ייחודיים. האידיאולוגיה הפופוליסטית איננה תוכנית לשינוי חברתי, היא מכוונת לקבוצות המרגישות עצמן מקופחות ומנותקות מהתרבות הדומיננטית ומהמרכז הפוליטי, וניזונה משנאתן למימסד ולקבוצות המבוססות... תנועה פופוליסטית אינה מקימה, בדרך כלל, ארגון מפלגתי שיהיה מכשיר שלטוני, כמקובל במשטר דמוקרטי. במקום ארגון, היא מצמיחה מתוכה מנהיגים המסוגלים ליצור קשר מיסטי עם ההמונים, והמעניקים להם את התחושה שמשתפים אותם בהכרעות ומייצגים את מאווייהם, כנגד המפלגות והפרלמנטים המייצגים את המימסד. הפופוליזם הוא נגד המימסד, לא נגד המדינה..."

דברים אלה נכתבו זמן רב לפני הקמת הרשימה "חיים חדשים בהסתדרות", שלה זכות גדולה בהענקת צבע טכניקולור חדשים לאפרוריות ההסתדרותית. אולם קיימת טענה כלפיה, שבעשירייה הפותחת של הרשימה אין ולו נציג אחד אותנטי של ציבור העובדים. עם כל הכבוד לפיני גרוב, לדעתם, הוא כבר שייך להיסטוריה של ועדי העובדים. אחת הציפיות הגדולות מסיעת רמון היא, לעשות את החשבון עם המנגנון הכל יכול. [illegible] יכולה להביא את [illegible] מאות עובדים. אם המציאות תוכפה על רמון את [illegible] אולי אז תתחיל העבודה הקשה, השחורה והמתסכלת של משאים ומתנים מתישים אל תוך הלילה, ללא הזרקורים של הטלוויזיה, [illegible] נציגים חדורים וקרבנים, מול אנשי התאחדות התעשיינים [illegible] ומול נציגי האוצר המשופשפים.

מבכירי ההסתדרות האחרונים צמחו מתוך מלאכות נמלים אפורה, ולא אחת בודדה, [illegible] הוא האגף לאיגוד מקצועי. אשר להסתייע ביועצים, אפשר להיות מבריק, מהיר מחשבה ומלא קסם אישי – אך ללא ניסיון בתחום זה, המעידה היא במעלה בלתי נמנעת. הקסם האישי נעצר בכניסות לבניין הוועד הפועל, הנמצאות ברחוב ארלוזורוב [illegible] דובנוב.

השבוע, לראשונה לאחר עשרות שנות דיכוי, ילכו תושבי דרום אפריקה, שחורים ולבנים, להצביע בקלפי ולבחור ממשלה חדשה. גם אם בדרך לשם נפלו קורבנות רבים, והקשיים לא תמו, העולם כבר חייב למחוללי השינוי הזה חוב גדול על שהוכיחו שמעבר ממשטר של אפליה גזעית אל דמוקרטיה כללית ופעילה, קיים לא רק באגדות

אריה פלגי

הצטרפות מאוחרת. נלסון מנדלה, הנשיא קלארק וציף בותלזי לאחר חתימת ההסכם בפרטוריה (צילום: אי־פי)

נקודת זינוק מעודדת

כל מליצה תישמע כאמת מדויקת לתיאור המפנה אשר יחול בעוד כמה ימים בדרום אפריקה. "מחושך לאור", "משיעבוד לחופש", "מאורע היסטורי", "נצחון התבונה", "עוצמת הצדק", ותוסיפו כאוות נפשכם. לאחר כ־400 שנה של שלטון דיכוי מהאכזריים ביותר, קודם קולוניאלי (של הולנדים, צרפתים ובריטים), ולאחר מכן, תוצרת עצמית של מיעוט לבן מקומי (היום כ־5 מיליון) על רוב שחור (היום כ־30 מיליון), יתקיימו בין 26 ל־28 באפריל בחירות דמוקרטיות. התוצאות לא מוטלות בספק. הגלגל יתהפך, השלטון יעבור לידי הרוב השחור. למען הדיוק, יש להוסיף שמצויים בדרום אפריקה עוד כמיליון צאצאי מהגרים מאסיה, וכ־3 מיליון "צבעוניים", בני תערובת מנישואי מהגרים מאירופה עם ילידים שגם הם הופלו על ידי האפרטהייד. מכל מקום, דבר אחד בטוח: המושג אפרטהייד, אותו הנחילה דרום אפריקה לאנושות, לא יהיה יותר בתוקף.

לא שזה הלך בקלות. עשרות אלפי קורבנות, ואולי יותר, נפלו בדרך שהובילה אל הימים האלה. גם בחודשים האחרונים השתלהבו היצרים, בעיקר בין השחורים לבין עצמם. עקשנותם של ראשי שבט זולו, שאיימו להחרים את הבחירות אם לא יתמלאו דרישותיהם למסגרת עצמאית כלשהי, הטילה צל כבד על היכולת לקיים את הבחירות ככלליות ומחייבות.

מנהיגם, מנגוסוטו בותלזי, השיב ריקם אפילו את פני מתווכים מיוחסים כקיסינג'ר והלורד קרינגטון. אבל לבסוף, הכמיהה העמוקה למפנה גברה על כל האיומים והמכשולים. כנראה, ושוב מליצה, שום דבר לא היה יכול לעצור את הגל ההיסטורי הזה, האמור להביא שחרור וחופש לעשרות מיליוני בני אדם.

הנושא הוכרע סופית לפני שנתיים, במרס 1992, כאשר, במשאל עם בין הלבנים, הצביעו 68.7 אחוז מהם בעד ביטול שלטון האפרטהייד. הם לא עשו כך רק מתוך החזקי של הומניזם, אלא בעיקר, מתוך תפיסה ריאליסטית של היחס המספרי בינם לבין השחורים, בשל תחושה של היעדר כל מוצא אחר, אולי גם כי זכו להנהגה נבונה ומציאותית, ואולי בגלל התנהגותו ופעילותו הנבונה של נלסון מנדלה, שהשכיל לא להחריף את העימות מעבר לבלתי נמנע.

יש אומרים, שבין המגולות בהם התברכה המהפכה המיוחדת הזאת, נמנית גם התמוטטות הקומוניזם בתקופת שחרורו של מנדלה מן הכלא. תהליך זה נטל ממנו ומתומכיו את הברירה הקומוניסטית. לכך, טוענים, היתה השפעה ממתנת על שחורים ולבנים כאחד בדרום אפריקה. אלה נפתחו פחות, ואלה פחדו פחות.

כמו בעולם השלישי

אבל גם לאחר מהפכה דמוקרטית, שקטה יחסית, כפי שמקווים, בא היום שאחרי, והוא הקובע. איך מתכוננים לכך בארץ המיוסרת הזאת? סוכנויות הנסיעות מדווחות על מטוסים מלאים לאירופה וישראל, בהם הרבה שקנו one way ticket. לדרום אפריקה עצמה, נכנסים בעיקר אנשי תקשורת המבקשים לסקר את הבחירות. עיסקי החברות המוכרות סידורי בטיחות נוסח רב בריח ותריסים מוגנים, עולים ופורחים, ובעלי מכבסות שונים ללקוחותיהם שיאספו את הכביסה עד יום הבחירות, בטרם תתחיל הבזיה. כלומר, מצד אחד, ניכרים סימנים של פחד ובריחה, בעוד שמהצד האחר, מכירים הכל בצורך בשיתוף פעולה, ובשני הצדדים שוררת חוסר ודאות רבה. נלסון מנדלה עצמו, סבורים רבים, היה מעדיף ניצחון של פחות משני שלישים, כיוון שאין הוא מעוניין בשליטה מוחלטת המעניקה לו את החופש לשנות כל דבר בחוקה.

דרום אפריקה היא ארץ גדולה (1,122,000 קמ"ר), בעלת אקלים נוח, שמחצית מאדמותיה הן מרעה טבעי. היא מספקת את צורכי המזון לעצמה, אך גם מבורכת באוצרות טבע רבים. מלבד נפט, יש בה הכל: זהב, יהלומים, נחושת, אסבסט, מנגן, ברזל, כרום ופחם. תפוקת האורניום היא במקום השלישי בעולם. זו הארץ האפריקאית היחידה כמעט, בה יש תעשייה של ממש. ובכל זאת, הנתונים הסטטיסטיים מעידים על ארץ מהעולם השלישי. ההכנסה השנתית של הלבנים מגיעה ל־6,500 דולר, לעומת 670 דולר לשחורים. תוחלת החיים של הלבנים היא 73 שנים, לעומת 57 אצל השחורים, 100 אחוז מהלבנים יודעים קרוא וכתוב, אך רק 40 אחוז מהשחורים, ותמותת תינוקות על כל אלף נפש היא 13 אצל הלבנים, לעומת 57 אצל השחורים.

כ־15 אחוז מהתושבים הם לבנים, לעומת 85 אחוז שחורים. זהו יחס מספרי שקשה לקיים ללא כידונים. לכן, למרות הבחירות הדמוקרטיות, בהן צפוי שהשחורים יגיעו לשלטון עם רוב משכנע – יכול להתחיל סיפור אחר. עם זאת, יש לזכור שמנדלה הוא אדם מתון, הרבה יותר ממה שצפוי מאדם שבמשך עשרות שנים חש על בשרו את נחישותם האכזרית של הלבנים לכלוא כל שאיפה לשחרור ושוויון.

מנדלה יודע, שנוכח הגידול המהיר של האוכלוסיה, כלכלת דרום אפריקה צריכה לגדול ב־3 אחוזים בשנה כדי לצמצם את ממדי האבטלה הגואה מעל 40 אחוז. הוא גם יודע שבמקום לצמוח, היא ירדה ב־1992 ב־2 אחוזים. כלכלנים אומרים, כי לא חשוב מי ישלוט – הוא יהיה זקוק לבנקאי, וכי לאחר הצעד הראשון שהוא ביטול מוחלט של האפרטהייד, הצעד השני, השלישי, הרביעי והחמישי צריכים להיות שמירה על הישגי העולם הראשון, שקיימים כבר בדרום אפריקה, כגון חברות ומפעלים ברמה בינלאומית, אוניברסיטאות ובתי חולים, מערכת משפטית פעילה, ושירות ציבורי מפותח. את כל אלה יש לשמור בתנאי דמוקרטיה מתהווה, ותוך התמודדות עם תביעות לשוויון אמיתי.

מה שיכול להכשיל את המשטר החדש הן הציפיות הגבוהות של המוני השחורים. אלו, בשום אופן אינן יכולות להתגשם בעתיד הקרוב. אך לאחר עשרות שנים של סבל ותקוות, מניין יצטיידו בכמות הדרושה של אורך רוח, הבנה וגבורות הדרושים לריסון התאוות המוצדקות כל כך? לכן, מבין מנדלה שהוא זקוק לבנייה מהירה ככל האפשר, להשקעות, לפיתוח. מכאן יחסו המאופק ללבנים השולטים בתחומי המשק. זו גם הסיבה שהוא מתח להרגיע אותם ולהבטיח שהאליטות איננה תכונה גזעית של השחורים, אלא תוצאה של מחסור ועוני, וכי זו תיעלם יחד עם העוני. מכאן גם רצונו להופיע בזירה הבינלאומית כמנהיג מתון של ארץ שפויה, הראויה לתשומת ליבם החיובית של משקיעים.

חוב גדול

עד כה, עשו הכל שני המנהיגים, מנדלה ודה קלרק, כדי לאחד את החלקים הרבים והשונים של המדינה (ר' מפה) וידעו לוותר ברגע האחרון ויתורים מכופים לבותלזי. בכך, מנעו אנדרלמוסיה שהיתה מסכלת בחירות. כמו תמיד, הרבה תלוי בתוצאות הבחירות. הפעם, יהיו אלה בחירות עם קשיים אדמיניסטרטיביים רבים. באזורים רבים היה צורך לקיים קורסים מיוחדים כדי ללמד את השחורים להצביע. באזורים מרוחקים שקשה להגיע אליהם, צפויים נסיונות להחרים את הבחירות, הן על ידי שחורים קיצוניים והן על ידי לבנים פשיסטים. ההצטרפות המאוחרת של זולו מחייבת להדפיס את גליונות ההצבעה מחדש, או למצוא פתרון כלשהו שיאפשר את השתלבותם.

אבל בהנחה שרק ממדי הרוב אינם ברורים, נקודת הזינוק של הדמוקרטיה הרב גזעית החדשה והגדולה נשמעת מעודדת למדי. העולם כבר חייב למחולליה חוב גדול על הגשמת שאיפה אנושית כלל עולמית, על שהוכיחו שדבר כזה כמו מעבר של עשרות מליונים ממשטר של אפליה גזעית וחוקית אל דמוקרטיה כללית, פעילה, עם ימי בחירות, קיימת לא רק באגדות, אלא יכולה גם לקרום עור וגידים. ההתחלה תהיה בשבוע הבא, אך הסוף הטוב עוד רחוק, והדרך אליו היא המבחן העיקרי.

דרום אפריקה אינה בוסניה

נבואות שחורות לרוב נשמעות, לפיהן עלולה מלחמת הסיעות להפוך את דרום אפריקה לבוסניה שניה. כתב ותיק של "רויטר" בבוסניה, שהגיע לדרום אפריקה כדי ליטול חלק בסיקור הבחירות, מצא יותר קווי שוני מאשר קווי דימיון, והוא טוען כי התחזיות על נחשול של אלימות שיגלוש למלחמת אזרחים וישטיף את הארץ בנהרות דמים, מתעלמות מהבדלים עמוקים בין בוסניה לדרום אפריקה.

הבחירות הראשונות לכל הגזעים ישימו קץ ל־300 שנות שלטון של המיעוט הלבן. התסריט המקובל עד היום, דיבר על עימות בין לבנים הממאנים לוותר על זכויות יתר שלהם, לבין שחורים שאין להם סבלנות לקצב האיטי של השינויים. אותה התנגשות נראית עתה בלתי סבירה. מנדלה ודה קלרק עושים יד אחת למען דרום־אפריקה מאוחדת ורב־גזעית, והתותרים נגד הנחשול העולמי של בדלנות אתנית, אשר נופצה לרסיסים מדינות רב־לאומיות מסוגה של יוגוסלביה.

לאחרונה, רוב הנפגעים מאלימות פוליטית בדרום אפריקה הם שחורים, אשר נלכדו בתוך יריבות בת עשור בין הקונגרס האפריקאי הלאומי של מנדלה לבין מפלגת החירות אינקאתה מיסודו של הציף משבט זולו, מנגוסוטו בותלזי.

כ־120 בני־אדם נהרגו בקוואזולו, ובחבל נטאל, שקוואזולו היא חלק ממנו, המאכלס 8 מיליוני דרום אפריקאים, 20 אחוז מכלל התושבים של המדינה. יחסי הרציחות נראות ככל שיהיו, אי־אפשר להשוות את מעשי הרצח הפוליטיים של אנשים המומתים אחד אחד באקדחים והניתות, עם הטבח הסיטוני המתרחש עדיין בבוסניה. תותחים כבדים הורגים ביעילות רבה לאין ערוך מכדורים ולהבי סכינים או חניתות.

בבירת בוסניה, סרייבו, שמספר תושביה מגיע ל־300 אלף, נהרגו בשבוע אחד באוגוסט 1992 550 בני אדם. בשנתיים המלחמה, נהרגו 10,000 תושבים של העיר; והוצאת ר'50 אלף נפצעו.

הוועדה הבלתי תלויה לזכויות האדם חישבה ומצאה שבדרום־אפריקה נהרגו, בין ראשית 1992 ופרוס הבחירות השנה, 9,000 בני אדם מתוך אוכלוסיה של 40 מיליון. בותלזי ומפלגת אינקאתה אמרו עד הימים האחרונים שיחרימו את הבחירות, משום שהחוקה הזמנית של דרום־אפריקה אינה מעניקה די אוטונומיה לזולו ולמדינת קוואזולו. למרבה האירוניה, עתה נלכים בותלזי ולדרישתו למדינה מיוחדת, חד מצד הלבנים הימניים־קיצוניים, התובעים בכל תוקף "פולקסשטאט" (מדינת לאום) עצמאית תחת שלטון לבן.

כמו הבדלנים אתניים בעולם כולו, לרבות אלה בבוסניה, חולמים בותלזי והימין הלבן בדרום־אפריקה על עבר מפואר, ומציירים את עצמם כקורבנות ההיסטוריה, שאינם זוכים להכרה. בני זולו נושאים "כלי נשק תרבותיים" כגון חניתות ואלות בהפגנותיהם הפוליטיות, כדרך שסרבים בוסנים מקשטים את מדי הקרב שלהם בצלבים אורתודוקסיים כסמלי זהות להתנגדות מיליטנטית לסדר פוליטי מאיים. אך בעוד שבוסניה מתפוררת, נראה שמרכז הדרום אפריקאי – קואליציה נסיונית בין לבנים, שחורים ואסיינים מתונים – מחזיק מעמד.

המורדים הסרבים ניצחו את כוחות הממשלה המונהגת על־ידי מוסלמים בשדות הקרב הבוסניים, משום שהצבא היוגוסלבי לשעבר שבשליטת הסרבים, צייד אותם בנשק כבד – טנקים ותותחים – שהעניק להם עליונות מכרעת. הבדלנים הדרום־אפריקאים אינם זוכים ליתרון כזה. אף־כי פקידים בכירים מסוימים תומכים בחשאי בכוחות הבדלנים, רוב הממשלה והצבא נראה עתה מחויב להצלחת הבחירות ולממשלה מרכזית חזקה. כוח ההגנה הדרום־אפריקאי התערב בשבועות האחרונים בהולשיות נגד הבדלנים בבופותאטסוואנה ובקוואזולו.

העובדה שבוסניה לא הוציאה מקרבה מנהיגים מסוג דה קלרק או מנדלה, היא כנראה חלק מן הטרגדיה שלה.

(קורט שורק, רויטר)

מעטים יעלו לארץ

ומה יעשו אחינו בני ישראל שמספרם נאמד בכמאה אלף? ראוי לציין שכמה מהם מילאו תפקיד חשוב במאבק נגד האפרטהייד, ומופיעים ברשימת הצירים של הקונגרס הלאומי האפריקאי של מנדלה. אבל רובם המכריע נהנה מהיתרונות שהמשטר העניק ללבנים. וכמו רוב הלבנים, גם הם מלאי חרדות ושוקלים תוכניות שונות לגבי עתידם. לישראל חלק בתוכניות שלהם, אבל לא צריך להגזים. אירופה וארצות אנגלו־סקסיות כמו ארה"ב, קנדה או אוסטרליה עדיין מקדימות אותה.

לפי נתונים של משרד הקליטה, ב־1991 הגיעו מדרום אפריקה לישראל 149 עולים, 477 הגיעו ב־1992, 460 עלו ב־1993, ובשלושת החודשים הראשונים של 1994 עלו 270. השנה מצפים שמספרם יגיע ל־1,000. עם תקווה, אבל בלי גדר.

ההסכם גולש

חנאן עשראווי תומכת בהסכם העקרונות על־תנאי. יש לבחון אותו, היא אומרת, על פי התנאים בהם יבוצע והתוצאות בשטח ■ הדבר החשוב ביותר כיום, לדעתה, הוא קיום בחירות כלליות דמוקרטיות בשטחים. הפשרה של קיום בחירות לעיריות נראית לה כהכנה בלבד, לא תחליף ■ ראיון

יש תהליך מתמיד של שחיקה ושל שיקום. חנאן עשראווי (צילום: אנדרת ברוטמן)

פנחס ענברי

חנאן עשראווי קנתה את פרסומה העולמי כדוברת המשלחת הפלסטינית בוושינגטון. שיחות וושינגטון לא עלו יפה, ואת מקומן תפסו השיחות הסודיות בין ישראל לאש"ף. גם עשראווי חדלה למלא תפקיד דוברות רשמי. בכל זאת, יצאנו לביתה בראמאללה, לשמוע את דעתה על ההתפתחויות בין ישראל לאש"ף.

השיחות בין ישראל לאש"ף עומדות להסתיים בהסכם על ביצוע הסכם העקרונות. האם את חשה שביעות רצון?

זו איננה שאלה של מצב רוח. חייבים לקחת בחשבון גורמים רבים: ההיקף והתוכן של ההסכם, הקשר שבין שיחות השלום למציאות, האמינות של שני הצדדים והשפעתו של ההסכם על העתיד. יש לנו כבר הסכם עקרונות, ויש בו הרבה מגרעות, אין בחירות וקשיים בהגשמה. המשא ומתן לאחריו נעשה על פי היעדר הסימטריה של יחסי הכוחות, והתפיסה הישראלית שלטה והשפיעה אפילו על הרכב המשלחות שנשאו ונתנו. הגישה היתה של ביטחון והגדרות הביטחון היו של ישראל, לא של הפלסטינים. הישראלים אימצו את הגישה של פיצול (בין עזה ויריחו לשאר השטחים) ושלביות, והמעמידה את אש"ף ותהליך השלום במבחן של התנהגות טובה בהיות כל שלב בנוי על השלב שלפניו. ההסכם מתעלם מן הסיבות האמיתיות לסכסוך, ומתוכן האמיתי של השלום, והיכן התפתח לשיחות על דברים טפלים. ולפיכך, מבחינות רבות נפגעה האמינות שלו.

הדעה הרווחת, היא כי כאשר ערפאת יבוא ליריחו ועזה, הוא ישקם את מעמדו.

אפשר לשקם חלק מן ההפסד, לא את כולו. יש תהליך מתמיד של שחיקה ושל שיקום, אבל השיקום לעולם לא ידביק את שיא התמיכה שהיתה להליך השלום מייד אחרי מדריד. בשחיקה הזאת יש מרכיב של קבע. מעמדו של אש"ף התערער אצל ציבור תומכיו הוותיק. הציבור הזה מתחיל לראות את התהליך לא ככלי לשינוי חיובי, אלא ככלי של שליטה ישראלית. כל עוד יעסקו בסיבות לסכסוך, ולא בזכויות של הפלסטינים ובצרכיהם, ייחשב התהליך כאירגון מחדש של השליטה הישראלית ושל הביטחון הישראלי.

החמאס עדיין במיעוט

איך את מסבירה את הגידול בכוחו של החמאס?

אינני יכולה לקבוע כי יש חיזוק בכוחו של החמאס, אלא של האופוזיציה באופן כללי. לא די להיות בלתי מרוצה משיחות השלום, על מנת להיות תומך חמאס; לתמיכה בחמאס יש מחויבויות נוספות. אנשי החמאס הם עדיין מיעוט. יש ציבור גדול של תומכים בשלום, שאינם מחויבים לחמאס. אבל הם ספקנים לגבי התהליך הנוכחי, וסבורים שאין בו תשובה.

האם יהיה נכון לשייך אותך לאגף הדמוקרטי בקרב הפלסטינים?

אין "אגף דמוקרטי". יש תחושה רווחת, המשותפת לרבים, בצורך באגף כזה, בין היתר משום שאש"ף השתנה והפך מארגון לשחרור לאומי להנהגה, והחזרות מתגלות. השקעה בדאגה לחיי היומיום, ולפיכך היא מחויבת במסגרת דין וחשבון לציבור שלה. זהו עניין מאוד רגיש, מאוד פוליטי ומאוד קריטי. אלה דברים הקשורים בממלכתיות, ולכן, העקרונות שדיברנו בהם עד היום בעניין מופשט, הפכו להיות מוחשיים. לפיכך אתם חווים כעת בהגברת הדיון על דמוקרטיזציה, זכויות אדם ודין וחשבון לציבור. העובדה שאנחנו מדברים כעת על שלב מעבר, מסבכת את הדברים.

יש עכשיו ויכוח פלסטיני, האם למלא את המשרות הציבוריות במינויים של ההנהגה, או בבחירות. למשל, יש חילוקי דעות סביב מינוי ראשי עיריות חדשים בחברון ובעזה. מה עמדתך בוויכוח הזה?

אינני רוצה להיכנס לדיון על אישים. אבל לגופו של עניין, אני סבורה כי יש להעדיף תמיד בחירות. בעניין מוסטפא נתשה, ראש עיריית חברון, יש כאלה האומרים כי הוא נבחר, ונבחרותו נשללה בעבר בידי ישראל. מכל מקום, הוא היה סגן ראש עירייה נבחר. העובדה שאין עכשיו בחירות, מכשירה אותו כראש עירייה נבחר על יסוד בחירות קודמות – למרות שעבר זמן רב, האוכלוסיות השתנו והיו התפתחויות מאז. ראשית, אתה זקוק ללגיטימיות של הציבור על בסיס עממי רחב; שנית, אתה מחויב ב"אקאונטביליטי" של הציבור שלך, ושלישית, אש"ף מחפש ייצוג בדרגים שונים – פוליטיים, משפחתיים־שבטיים, מקומיים וכו'. וכן קיים מאבק בין מפלגות, כאשר פתח, ככוח המרכזי, חייב לעשות סדר בביתו הוא, כי הוא יקים את הממשלה.

לעמוד בתאריך

האם את מעריכה כי יהיו בחירות בשטחים במועד שנקבע, 13 ביולי?

אנו רואים כי לוח הזמנים של הסכם העקרונות גולש, וגם התאריך הזה יגלוש... בשיחות בוושינגטון היה ברור, שחייבים לקבוע לוח זמנים מחייב לבחירות, כי לצד הישראלי היתה שיטה של דחיות, עיכובים ובזבוזי זמן. גם כעת, אם תאריך הנסיגה איננו קדוש, מדוע חלקים אחרים של הכרזות העקרונות יהיו קדושים? ישראל תפר את המועד לבחירות, כפי שהפרה את המועדים האחרים שנקבעו. אני רואה דבר זה כמסוכן במיוחד, כי הוא יהפוך את ביצוע ההסכמים לתהליך בלתי נגמר, הפתוח לתמרונים. אנו חייבים להתעקש לקיים את הבחירות ב־13 יולי, כי הבחירות הן קריטיות. אם יש דבר בעל משמעות בהסכם העקרונות – אלו הן בחירות מלאות ודמוקרטיות, ויש להבטיח כי הן יתקיימו מהר ככל האפשר. אני יודעת שהתנאים עדיין לא הוכשרו לגמרי, אבל אנו חייבים לקיים את הבחירות. אינני בטוחה שיש רצון בינלאומי, או רצון מצד ישראל, לקיים את הבחירות.

אש"ף רוצה בבחירות?

אש"ף לפחות אומר בגלוי, כי הוא רוצה בחירות. השאלה היא, אם ידחו אותן, בעקבות הנטייה של ישראל וצדדים אחרים לדחותן. אבל העם רוצה בחירות, ואם הן לא יתקיימו – זה יהיה סימן רע מאוד.

מדובר על פשרה של בחירות לעיריות.

אני תומכת בכך, אבל לא כתחליף לבחירות הכלליות, שהן הבחירות האמיתיות. אנו זקוקים לכל סוגי הבחירות. אני חושבת שהבחירות לשלטון המקומי יכולות להיות שלב הכנה לבחירות הכלליות, לא תחליף. אי־קיום הבחירות ישלול את האמינות של הסכם העקרונות. אני אעמול קשה ככל שאוכל על מנת לקיים את הבחירות.

מתי, להערכתך, יוכל ערפאת לבוא לעזה ויריחו?

כפי שאנו רואים, לוח הזמנים גולש. ערפאת ייכנס במשך השנה, אבל קשה לחזות מתי בדיוק. מכל מקום, חשוב להבטיח את התנאים שיאפשרו לו לבוא. מטילים עליו אחריות גבוהה, עם סמכות מאוד מוגבלת. נותנים לו סמכות חלקית בלבד, על חלק מן השטח.

הנשים יצעדו קדימה

הנשים בדרום־אפריקה, להוציא קומץ יוצאות מהכלל, עמדו תמיד מהצד מבחינה פוליטית. אך כיוון שמתוך 23 מליונים בעלי זכות הצבעה בבחירות הכלל־גזעיות הראשונות 53 אחוז הן נשים, המצב הזה, קרוב לוודאי, עומד להשתנות.

לדברי ארגונים של נשים, הדורשים כוח ומעמד חברתי שווה, מן הדין שהבחירות, אשר יקבעו את דמותה של דרום־אפריקה החדשה, יתמקדו לא רק בתיקון העוולות הגזעיות. הקונגרס האפריקאי הלאומי של נלסון מנדלה, הצפוי לנצח בהצבעה ההיסטורית, הוא אחד הארגונים המטים אוזן קשבת לתביעות הללו. "הנשים בארץ הזאת היו מאז ומתמיד הנפגעות ביותר מדיכוי. נשים שחורות ולבנות כאחת", אמרה מנהלית ליגת הנשים של הקונגרס, אליזבט טאמבו. לדברי מומחים למשפט, יש לנשים בדרום־אפריקה פחות זכויות מאשר ברוב מדינות אירופה. הן משתכרות פחות מגברים, וכאשר הן נשואות, הן נדרשות להסכמת הבעל כדי לחתום על חוזה או לקחת הלוואה. הפלה מלאכותית היא בלתי־חוקית.

"הנשים מתרפקות זה דורות בשער ומבקשות נימוס שיתנו להן להיכנס לחברה שאיננה סקסיסטית. אינני יכולות להמתין עוד דורות בתקווה שמישהו יפתח לנו את השער", אמרה הפעילה הוותיקה של ליגת הנשים, פריין ג'ינוואלה; "שום ממשלה, שום מפלגה פוליטית, שום קבוצה של גברים המבקשים לשמור על הסדר הפטריארכלי, לא יצליחו לעמוד בדרכנו. קולנו האלקטורלי הוא נשק אדיר".

ג'ינוואלה אמרה את הדברים בוועידה של קואליציית הנשים הלאומית, המורכבת מ־13 ארגונים אזוריים, 80 ארציים ואלף מקומיים – שהוציאה טיוטת אמנה על מעמד האשה, שתוגש אחרי הבחירות לאסיפה המכוננת. האמנה הזאת חוששת שהחוקה הקבועה, שתנוסח בשנתיים עד חמש השנים הקרובות, חייבת לשים קץ לאפליה בין המינים, ממש כמו שתשים קץ לאפליה הגזעית. רק קומץ נשים חרגו מן השוליים של הפוליטיקה הדרום־אפריקאית, ביניהן גרושתו של נלסון מנדלה, ויני.

החוקה הזמנית, שתשמש נר לרגלי דרום־אפריקה בשנים הראשונות של שלטון לא־גזעי, קבעה שוויון וזכויות לנשים, אך לדברי המומחים אין די בכך. "קיימת עדיין אפליה קשה. המסגרת התיאורטית מתקנת את המצב, אך לא המסגרת המעשית", אומרת תולי מאדונסלה, מומחית משפטית לאפליה מינית באוניברסיטת ויטווטרסרנד ביוהנסבורג. "לדעתי, ייתכן שיהיה קשה לעקור נוהגים שבטיים הקובעים את נחיתות האשה ועושים אותה כפופה לבעלה. ייתכן שעל הנשים הכפריות יופעלו איומים כדי שידבקו בדרכי העבר – ואולי הן אפילו לא יידעו שהמצב השתנה."

הקונגרס האפריקאי הלאומי, שהכל מצפים כי יעמוד בראשות הממשלה הראשונה לאחר האפרטהייד, מחזר במרץ אחר קולות הנשים, תוך קביעת עמדה אנטי־סקסיסטית. הוא קבע מיכסה של 30 אחוז לנשים בין המועמדים, ודורש מסגרות ויחס שווה לנשים. כרזות הבחירות של הקונגרס פונות בחלקן ישירות אל הנשים, ומודעת פרסומת צבעונית בעיתונות מראה צילום של אשה שחורה וסדר יומה הגדוש בעבודות בית, עבודה ולימודים. "ואתם קוראים לנו המין החלש?" היא שואלת.

במסע הבחירות שלו אמר נלסון מנדלה פעמים רבות, כי המדיניות האנטי־סקסיסטית של הקונגרס הלאומי, פירושה בין היתר, שגם על הגברים להקדיש זמנם לטרחות הבית. "על גברי ללמוד לבשל בבית, למדתי לגהץ, לכבס ולתפור את מיטתי, כשהייתי בכלא", אמר לא־מכבר.

מנדלה נאלץ להילחם נגד כוח המשיכה השייך יותר של שתיים מבין 27 המפלגות, המיוצגות בבחירות. מפלגת השלום ושוויון הנשים ומפלגת הנשים הדרום־אפריקאית אומרות, כי הבחירות מהוות הזדמנות ללמד את המסר שלהן. "יותר בימה חינוכית [illegible]", אמרה [illegible] מפלגת השלום לזכויות הנשים. לדברי הפמיניסטיות, המצב השתפר מאז שהנשים השתתפו בשיחות הרב־מפלגתיות של הדמוקרטיה אשתקד, למילוי דרישותיהן, כי [illegible] עוד דרך ארוכה לפניהן.

ג'ודית מטלוף (רויטר)

תסמונת העיתוי הלקוי

כרוניקת האירועים שהובילה לפרישתו של חיים רמון ממפלגת העבודה היתה כרוניקה של פילוג ידוע מראש. מפלגת העבודה עשתה את כל הטעויות האפשריות, וגם שילמה את המחיר המלא על כל הטעויות. אפשר לומר שזה היה עניין של טיימינג. צעדי התיקון נעשו רק לאחר שכבר לא היה להם שום ערך. אם לפני חודש היה הברפלד מסכים לאותה הפרדה, שרק השבוע הסכים לה, היה נמנע המשבר. אבל לא. קברניטי מפלגת העבודה התעקשו כשלא צריך, והתפשרו כשהיה מאוחר מדי.

וזה עצוב, משום שמתברר שאלה שיושבים שם למעלה לא כל כך חכמים. הרי כל הדברים הללו היו ידועים מראש. הרי הכתובת היתה על הקיר. הרי כל מעשיהם מעידים על כך, שמדובר במצער איוולת. ואלה האנשים שמנהלים לנו את החיים.

עכשיו אפשר לטעון, שרבין לא אשם, ושחבורת פוליטיקאים קלוקלת הובילה אותו משטות להתבזות. אבל הטיעון הזה לא עובר. האחריות היא שלו. עם כל הכבוד לכל היועצים והמומחים, ההחלטות הן שלו. ואם הוא לא מסוגל להחליט על דרך, או משהו דפוק בכל תהליך קבלת ההחלטות.

העניין הוא, שמה שנכון בתחום הקואליציוני, נכון שבעתיים בתחום המדיני. מדובר בתסמונת העיתוי הלקוי. הדברים הנכונים נעשים, אבל בעיתוי שבו הם נראים יותר אומללים ומגוחכים מאשר נכונים. תרופת הפלא נמצאת על השולחן, אבל מחכים שהחולה ימות, או יגיע לשלב הטרמינלי, כדי להשתמש בה.

הרי בסופו של דבר תהיה מדינה פלסטינית. הרי בסופו של דבר, עובי ושקיפות הזכוכית במעברים, נושא שעיכב את המשא ומתן שבועות ארוכים, הוא מגוחך. ועל הבדלים האלה התווכחו הבטחוניסטים שלנו עם הפוליטיקאים שלהם. הם קראו לזה "עמידה על צרכי הביטחון של ישראל". הרי רבין הוזהר שוב ושוב, שפרק הזמן המתמסמס בוויכוחים שטותיים הוא בדיוק הדלק שלו זקוקים חזיתות הסירוב, משם ומכאן. ובאו הטבח בחברון, הפיגועים בעפולה ובחדרה, והוכיחו עד כמה אווילים הם אלה שמנהיגים אותנו.

ושוב החבר'ה, שהעקשנות האנכרוניסטית, על דברים שלכל אדם שפוי ברור שעבר זמנם, שהם כבר אבודים, שיש צורך בעיוורון גמור ובטמטום כדי לא לראות את המציאות, היא עקשנות שגובה מחיר כפול ומכופל.

כך שאין שום הבדל בין ההסכמה לעקרון ההפרדה בהסתדרות, לבין הוויתורים לאש"ף, שנעשו רק לאחר הטבח בחברון. המחיר, גם כאן וגם שם, הוא מחיר כפול. גם מתעקשים, גם אוכלים אותה, וגם יורדים מהעקשנות המטופשת, כאשר להתפשרות כבר אין שום משמעות.

במצער האיוולת מכבב גם מינוי היהודים מחברון. הוצאת המתנחלים מתוככי העיר בימים שלאחר הטבח היתה עוברת בהסכמה. שום ארגון ימני, אחרי השוק של הטבח, לא היה עושה יותר מכמה קולות רקע של זעם. אבל רבין החכם החליט לחכות. קודם שהם יתארגנו. קודם שיכינו סטיקרים. קודם שיתבצעו כמה מעשי טרור מצד החמאס. קודם שרבנים יפסקו שאסור לפנות. קודם שתתגמש האווירה לקראת מלחמת אזרחים. ורק אחר כך, בעיתוי הגרוע ביותר, הוא יחליט להוציא את המתנחלים מחברון. והרי ברור שהצעד הזה יבוא. אפשר לחשוב, ברוחק, על כך שיהודים יישארו בתחומי האוטונומיה, שתהפוך למדינה, ובתנאי שהם מנותקים לחלוטין מריכוזי אוכלוסיה ערבית. אבל ברור שקבוצת פרובוקטורים לא תישאר בתוככי אוכלוסיה קנאית עוינת. שום ארם־שמום לא יעזור כאן.

אלא שלרבין יש את כל הזמן שבעולם. הוא יוציא אותם, רק אחרי שייגרם כל הנזק האפשרי. הוא יוציא אותם כשזה יהיה מאוחר מדי. בדיוק כמו שהמפלגה שלו הסכימה השבוע לעקרון ההפרדה, רק אחרי שהנזק נגרם והפילוג יצא לדרך. בדיוק כמו שהוא הסכים לכוח פיקוח בינלאומי רק אחרי הטבח, ורק אחרי שהחמאס הפך לכוח הדומיננטי בחברון. בקצב הזה, גם מדינה פלסטינית קום תקום, אבל הוא רק יחכה ליום שבו החמאס ישלוט לבד בשטחים. או הוא ייזכר בכך שבעצם יש לו תרופת פלא.

בין הפרדה לארץ ישראל השלמה

הבעיה התמוהה היא, שרבין לא כל כך מבין את העם שלו. הוא נבהל מכמה צעקנים במימונה, ובכל מיני הופעות ציבוריות שלו בשבועות האחרונים. זו בשבילו דעת קהל, שחוסמת אותו מנקיטת צעדי משרה. הוא לא מסוגל להבין, שאין שום קשר בין הצעקנים למיניהם לבין אידיאולוגיה ימנית. ההפך הוא הנכון.

מי שצועק ברחוב "מוות לערבים", לא שייך למחנה ארץ ישראל השלמה. אנשי ארץ ישראל השלמה, מגוש אמונים ועד גבריך, לא צועקים ברחובות "מוות לערבים". הם יודעים לשמור על איפוק. הם מעודנים. הם רק מתחמנים ומסיתים. אבל הם לא בעסק.

אלה שצועקים "מוות לערבים" הם אנשים מתוסכלים ומתוסכלים. הם צועקים, כי הם חייבים להוציא החוצה את התיסכול. עשר דקות אחרי הצעקות, אם תשב איתם בשקט, אצלם בסלון בבית, הם ימשיכו לומר שהם שונאים ערבים, אבל אין להם שום כוונות להקים תאי גזים. הם רוצים להוציא את הערבים מאיתנו, או אותנו מהערבים. וזה אומר או טרנספר, שגם להם ברור שהוא לא ריאלי, או יציאה מהשטחים.

הרעיון המרכזי הוא הפרדה, ולא ארץ ישראל השלמה. כך שזה כלל לא מוזר שחלק מאותם צעקנים מוכנים להקים שתי מדינות פלסטיניות, בלי הרבה קונצים, והעיקר שערבים מתוסכלים, כמעט בני דמותם, לא יבואו להרוג ביהודים. זה מיאוס ותיסכול, וזה ההיפך הגמור ממה שרוצים המסיתים.

כך שאם וכאשר יחליט רבין על הוצאת היהודים מחברון, למשל, הוא לא ימצא שם את להקות הצעירים שקמו בעפולה ובחדרה. הוא ימצא שם רק, ואך ורק, את הפעילים המקצועיים. את המאמינים באידיאולוגיית ארץ ישראל השלמה, ולאו דווקא בהפרדה.

הפרדוקס הוא, שדווקא השמאל, ודווקא הממשלה הנוכחית, שתומכים בהפרדה, קרובים יותר לצעקנים, מאשר אלה שמשלהבים אותם ומספרים להם סיפורים על "ממשלת הבגידה המפקירה דם יהודי".

בין מדינת הלכה דו־לאומית, שילוב של אירן וסרייבו, שמציעים לנו האידיאולוגים המסיתים, לבין מדינה המופרדת מערביי השטחים, מעדיפים רוב הצעקנים דווקא את האופציה השנייה.

אין שום קשר בין הצעקנים לבין אידיאולוגיה ימנית. מפגינים בעפולה אחרי הפיגוע (צילום: אלון רון/ישראל סאן)

אבל רבין מבוהל. הוא לא קורא נכון את המפה. הוא חושב שהצעקנים הם חסידי גוש אמונים. הוא חושב שהם האויב. ובעצם, הוא צודק. הם האויבים שלו, דווקא בגלל שהוא לא עושה את הצעדים הנדרשים, כדי להוכיח שפניו לא רק לשלום, אלא גם להפרדה, לניתוק. כל זמן שהוא נכנע לימין הקיצוני, ומגדיל את החיכוך והחיכוך – ובינתיים רק נוספות משפחות ליישוב היהודי בחברון – הוא ממשיך להיות הדבק המאחד של החלקים השונים בחזית שנגדו: הצעקנים חסידי ההפרדה, והמסיתים חסידי ארץ ישראל השלמה.

מיהו רמון האמיתי?

עכשיו, עם בוא הבחירות להסתדרות, צפוי לנו קצת בידור. זו לא תהיה מלחמת חיים במוות, אלא בעיקר מלחמת פרסומאים. הרי אנחנו כבר יודעים מה המלחמה האמיתית: איך וכמה הם יצליחו לעבוד עלינו.

עכשיו טוענים במפלגת העבודה, שרמון הוא יאפי, שבחיים שלו לא עבד ולא הגן על פועל, ובכלל, הוא נציג העשירים. נניח שהם צודקים. חיים רמון, למי ששכח, היה אחד מראשי מערכת ההסברה של מפלגת העבודה בבחירות האחרונות. הוא היה אחד מהנציגים הבולטים של השינוי. הוא קיבל דקות מסך יותר מכל פוליטיקאי אחר. הם מכרו לנו אותו כסיפור הצלחה, וכנראה שהיו להם סיבות.

עכשיו רק נותר לתהות. אם אתם כל כך צודקים לגבי רמון החדש, אז למה שיקרתם לגבי רמון של הבחירות הכלליות? ואם שיקרתם לנו בבחירות, אז למה שנאמין לכם עכשיו?

"אולי גם אבא "ילחם"

את יאן סיפקנס, בן [illegible] בורים דוברת אפריקנס, מפחידות הבחירות הקרובות בדרום אפריקה בעיקר בגלל [illegible] המיעוטים, כולל הימין הלבן ■ גלן מקדונלד, [illegible] ממוצא אירי, תומך בדה־קלרק ומנדלה, [illegible] יצליחו ליצור [illegible] שבה כולם, שחורים ולבנים, יזכו לשוויון זכויות ויחס הוגן ■ שיחה עם מתנדבים מדרום אפריקה

עודד ליפשיץ

שמונה מתנדבות מפינלנד שהיו אמורות לבוא לקיבוץ ניר עוז שבנגב לפני מספר שבועות, לא הגיעו. גם הקבוצה הדנית ביטלה את בואה. לשמחת ואת, חלה עלייה תלולה במספר המתנדבים מדרום אפריקה. מסתבר שמסקנדינוויה, ישראל נראית כמוקד של סכסוך וסכנה, ואילו בהשוואה לדרום אפריקה, שבה יש מדי יום עשרות הרוגים, שחורים וגם לבנים, גם קיבוץ על גבול הרצועה נראה כמו אי של ביטחון ושלווה. גיוס שכזה, אמא דרום אפריקאית, ולא רק אמא יהודיה, נושמת לרווחה כשהבת או הבן מודיעים שהחליטו לבלות זמן מה בקיבוץ ולהתנסות ב"עבודות של שחורים" בשרות הנגב הישראלי.

יאן סיפקנס הוא מתנדב מדרום אפריקה, בן למשפחת בורים דוברי אפריקנס, ומכיר מיגזרים רבים של החברה הדרום אפריקאית: הוא גדל ביוהנסבורג, היום מוקד האלימות, אחר כך עברה המשפחה לפינטרסדורפ, מעוז תנועת האוו"ב (AWB), והיום הוא פקיד בנק בנלסטרום שבטרנסוואל הצפונית.

הוא מגדיר את עצמו ואת בני משפחתו כימין לבן, והבחירות הקרובות בדרום אפריקה מפחידות אותו. הוא נעלב כשמגדירים אותו כגזען. לדעת יאן, במהלך חמש השנים האחרונות, מאז שדה־קלרק יצא למסע הארוך לביטול האפרטהייד, חל מהפך בתודעה של הלבנים, לא רק בקרב חברי המפלגה הלאומנית של דה־קלרק, אלא גם בימין שבו הוא תומך. כמעט שאין שנאת כושים, ורוב תומכי האפרטהייד בעבר תומכים היום בשוויון זכויות לשחורים. "אני עובד עם שחורים, מכיר אותם ומוכן לעבוד אצל בוס שחור, בתנאי אחד: שהוא ימונה על פי כישוריו ושלבנים לא יופלו לרעה", מצהיר יאן, "רק מיעוט זעיר של ניאו־נאצים ממשיך להאמין בעליונותו הגזעית של האדם הלבן".

מה שמפחיד אותו אינו ביטול האפרטהייד, אלא התוכנית הפוליטית של שני המתמודדים העיקריים: מנהיג הקונגרס האפריקאי הלאומי, נלסון מנדלה, ומנהיג המפלגה הלאומנית, דה קלרק. שניהם רוצים דרום אפריקה דמוקרטית ומאוחדת, עם שלטון מרכזי חזק. יאן מגדיר את עצמו כריאליסט, ויודע שבבחירות מנדלה יזכה ברוב ויעמוד בראש השלטון הזה, אולי בקואליציה עם דה־קלרק, כשותף זוטר. ברור לו שהימין הלבן בו הוא תומך יהפוך למיעוט זעיר.

דווקא כריאליסט, הוא מעריך שאין סיכוי שתוכנית הרוב תתגשם. בדרום אפריקה יש כמה קבוצות מיעוט גדולות, הלבנים, הצבעונים, בני זולו שתומכים במפלגת אינקאתה בראשות הצ'יף בותולזי. אלו אינם מיעוטים קטנים, מסביר יאן, בין 40 מיליוני האזרחים יש חמישה מיליון לבנים, שמונה מיליון בני זולו, ויש עוד קבוצות מיעוט שחורות. כבר יש החלטה על אחת עשרה שפות רשמיות במשטר שיקום אחרי הבחירות, כולל אנגלית ואפריקנס. המיעוטים חוששים שלשלטון הרוב המאסיבי בראשות מנדלה ידכא אותם, חשש שהביא להקמת הברית המפתיעה בין הימין הלבן לתומכי האינקאתה מהזולו. אותו חשש הוא הסיבה למרחץ הדמים במאבק שבין תומכי מנדלה לתומכי הצ'יף בותולזי היום, שעלול לגרום אחרי הבחירות, למלחמת אזרחים בין מיעוטים שחורים ולבנים לבין עצמם ולמרד נגד ממשלת הרוב.

בנוסף לכך, מסביר יאן, בעיני אנשים כמוהו מהימין הלבן, מנדלה הוא קומוניסט. נכון שהיום, אחרי קריסת ברית המועצות, פג החשש מהתערבות סובייטית לטובת הקומוניסטים השחורים, חשש שליווה את השלטון הלבן בדרום אפריקה שנים רבות, בייחוד כשצבא קובני לחם באנגולה. אבל הרבה לבנים חוששים עדיין שמנדלה, שהצהיר בעבר שהוא מתכוון להלאים את רכושם הרב של העשירים, רובם ככולם לבנים, יממש אחרי הבחירות את תוכניתו.

יאן ובני משפחתו תומכים בפתרון שמציעים מנהיגי הימין הלבן והזולו: להחליף את האפרטהייד המפלה בהיפרדות על בסיס שוויוני. לכל קבוצה באוכלוסיה, ללבנים, לצבעונים, לזולו ולקבוצות שחורות אחרות, יהיה חבל ארץ משלה, משהו בין אוטונומיה לכמעט מדינה עצמאית. השלטון המרכזי יהיה רק פדרציה רופפת של החבלים הנפרדים, ממשלה שתהיה אחראית למספר תחומים מצומצם בנושאי חוץ, ביטחון וכלכלה. כל קבוצה תנהל את חייה בחבל שלה, ותקבע לעצמה את סדרי השלטון, החברה והחינוך, בלי לחשוש מדיכוי בידי הרוב. זה לא אומר שיגלו אנשים מבתיהם ברחבי דרום אפריקה לחבל האוטונומי של קבוצתם: בני זולו, למשל, יוכלו להמשיך להתגורר כאזרחים שווי זכויות באיזורים בהם הם מיעוט, ולבנים יוכלו להמשיך לחיות בחבל הצבעוני. אבל מי שירצה לממש באורח מלא את תרבותו ואורח חייו, לשלוח את בניו לבתי ספר שבהם ילמדו בשפת אמם, יוכל לעבור מרצונו לחבל אוטונומי שבו בני קבוצתו הם הרוב.

זה הפתרון היחידי שיחזיק מעמד, אומר יאן. ללא אוטונומיה כזו, מיעוטים שירגישו שהם מקופחים יתקוממו, אם לא מייד אחרי הבחירות, בעוד עשרים או חמישים שנה.

ראיינתי את יאן ביום שבו פורסם שהצ'יף בותולזי הודיע שמפלגתו, אינקאתה, הסירה את החרם והחליטה להשתתף בבחירות. הוא אמר שהוא מקווה שבתמורה, הרוב התחייב לקבל חלק מהותי מהדרישות בנושא האוטונומיה למיעוטים. הוא עצמו עוד לא יודע אם יצביע בשגרירות בתל אביב. הוא ממתין למידע נוסף.

שאלתי אותו מה יעשה אם תפרוץ מלחמת אזרחים אחרי הבחירות, והימין הלבן יהיה בין המתקוממים. "אמא לא רוצה שאחזור לדרום אפריקה, כי היא יודעת שכנראה אצטרף ללוחמים", השיב. יאן אינו להוט לקרב והוא מודע לסכנת הקטל הנורא וההרס שצפוי ממלחמת אזרחים. הוא יילחם, מפני שהוא מאמין שגם דמוקרטיה ושוויון אינם מצדיקים הרס של מה שבנו הלבנים במשך 300 שנה. "אולי גם אבא יילחם", הוא מוסיף, "אנחנו מתכוננים. יש לנו בבית שני אקדחי איגל 9 מ"מ, רובה מסגרייב 6 מ"מ, רובה חצי אוטומטי קצר קנה ורובה דומה לגליל, שהצבא מספק לאנשי מילואים. זה הרבה יותר ממה שדרוש לנו לצרכי הגנה עצמית מפני שודדים וטרוריסטים. אתם גרים פה על גבול הרצועה, ולחברים יש לכל היותר כלי נשק אחד בבית".

גלן מקדונלד הוא ממוצא אירי, דבר המתבטא בהשקפותיו הפוליטיות: רוב הלבנים דוברי האנגלית תומכים בדה־קלרק ומנדלה. רבים מהבורים דוברי האפריקנס תומכים בימין הלבן. עד שבא לניר־עוז, היה גלן קצין בצבא הקבע של דרום אפריקה, פיקד על מחלקה שרוב החיילים בה שחורים, ועיקר עיסוקו היה בבלימת העימותים האלימים בין הפלגים השחורים השונים. ייתכן שבעתיד יחזור לצבא, ולכן אינו מספר יותר מדי על המבצעים בהם השתתף. הוא מדגיש שהצבא אינו פוליטי, וגם אינו גזעני: מענישים בחומרה רבה מי שמקלל או משתמש בביטויים גזעניים נגד שחורים.

גלן מתכוון להצביע בעד מנדלה, מנהיג הרוב השחור, וגם שמח שבותולזי נכנע להגיון וישתתף בבחירות. "הוא מנהיג פיקח ומעורה בנעשה בדרום אפריקה ובעולם", מסביר גלן, "וההסכם שחתם עשוי להקטין את האלימות".

משפחתו העשירה של גלן מעולם לא תמכה בגזענות ואפרטהייד. "אצלנו מעולם לא קראו לשחורים בכינוי המעליב 'קפירים'", הוא מספר. גלן למד עם שחורים, מפני שדווקא בבתי הספר הפרטיים והיקרים קיבלו תלמידים שחורים עשירים, כשבמערכת החינוך הציבורית היתה הפרדה גזעית נוקשה. הוא חי בדרבן, עיר שלווה ומרוחקת מהמהומות ביוהנסבורג, ויש לו שכנים וידידים שחורים, בלי מה שמשתמע מאמירה כמו "כמה מידידיי הטובים הם שחורים". אין לו מחסן נשק פרטי בביתו, רק נשקו הצבאי, אבל יש כלבי שמירה איומתניים, מה שבטוח בטוח. נראה שלגלן לא יהיו קשיי הסתגלות לעידן שאחרי האפרטהייד, והוא גם לא שותף לחששות של יאן מפני מלחמת אזרחים בהיקף נרחב.

לדעתו, בני הזולו לא יתקוממו, ורק מיעוט קטן מבין הלבנים הקיצוניים עלול לאחוז בנשק. הוא לא מתרשם במיוחד מכמויות הנשק העצומות שצברו אזרחים, בעיקר הלבנים: "תותחים הם לא קנר", הוא אומר, "זה בעיקר נשק להגנה עצמית וגם על רכישת נשק קל יש היום המון הגבלות". מפליא אותו שאצלנו הרבה אזרחים וכל החיילים שאינם בתפקיד נושאים נשק. גם בדרום אפריקה יש טרור, ולמרות זאת, חייל שיוצא לחופש מפקיד את נשקו ביחידה.

לגבי העתיד, הוא אופטימי, וגם אינו מעריך שדרושה אוטונומיה מרחיקת לכת לקבוצות המיעוט. ניתן ליצור מדינה אחת שבה כולם, שחורים ולבנים, יזכו לשוויון זכויות ויחס הוגן. הוא מאמין שיוכל לחיות חיים מאושרים ושלווים גם תחת שלטון הרוב השחור. "זו ארץ יפה ועשירה", אומר גלן, "היא יכולה להבטיח עתיד טוב לכולם".

בחסדי הסרבים

רק לפני קצת יותר משבוע נראה היה, שיש בסיס לאופטימיות של נציגי האו"ם שיהלו את המו"מ עם הסרבים. אלא שהסרבים, כשראו שהלחץ עליהם אינו חזק כשהיה, החזירו שוב את קוי תותחיהם לגוראז'דה ■ עתה, ייאלצו העומדים בראש מנגנוני האו"ם ונאט"ו לעשות בדק בית יסודי, כדי למצוא דרכים לשיפור תפקודם של שני הארגונים ולהחזרת האמינות שאבדה להם

דפנה ורדי, בריטניה

עשרת הימים האחרונים היו מהקשים ביותר למעמדה של הקהילה הבינלאומית, לאחר שהסרבים בבוסניה הוכיחו שהם יכולים לשים ללעג את כל החלטותיהם ואיומיהם של ארגונים בינלאומיים, כמו האו"ם ונאט"ו, ולצאת כשידם על העליונה. התגובה כללה בעיקר איומים נוספים, שעכשיו כבר לא לוקה יותר מדי ברצינות, והאשמות הדדיות. לרגע היה נדמה, שאותן מדינות החברות במועצת הביטחון שוכחות שהן למעשה האו"ם, והאשמותיהן כלפי שאר המדינות החברות צריכות להיות מופנות לא פחות כלפי פנים. בינתיים, נראה שמפקד כוחות האו"ם בבוסניה, גנראל סר מייקל רוז, מתחיל לאבד תקווה באשר ליכולתו לבצע את המשימה שלשמה נשלח, מיעוד ניכר מתאים משולחיו, אשר עד לפני שבוע ראו בו נכון.

רק לפני קצת יותר משבוע נראה היה, שיש בסיס לאופטימיות של נציגי האו"ם שניהלו את המשא ומתן עם הסרבים. הם שמרו על ההסכמים שהושגו עד כה, ואפילו קיבלו את מרות האו"ם בכל הנוגע להרחקת הנשק הכבד מסרייבו. הרוסים טפחו לעצמם על השכם וטענו שוב ושוב, שרק הם הצליחו להביא את בעלי בריתם לקבל את הסכם הפסקת האש. כולם קיוו לפריצת דרך.

אך הסרבים – אשר ראו שהלחץ עליהם כבר אינו כבד כשהיה, ותקוות להשגת הסדר של שלום לאיזור מביאות לכך, שאפילו סירובם לאפשר לרוז להיכנס לגוראז'דה אינו מעורר מחאה חריפה – הסיקו את המסקנות והחלו לנצל את המצב כדי להשיג תוצאות בשטח. את כלי הנשק הכבדים שאולצו לפנות מאזורים אחרים, היפנו עכשיו כדי לכיבוש גוראז'דה, שתיאורטית הוכרזה כ"איזור בטוח".

לקח זמן עד שהיתה תגובה להתקדמותם הבטוחה, אך כאשר האו"ם החל לחשוש לשלום חייליו, תקפו מטוסי נאט"ו, בפעם הראשונה מאז הקמתה של הברית הצפון אטלנטית. אלו היו שתי תקיפות בודדות, שתוצאותיהן המעשיות היו אפסיות. אך מבחינה דיפלומטית היתה להן חשיבות רבה, ועדיין לא ברור אם התגובה המאוחרת גרמה לנזק, או שלא שינתה בהרבה את קצב האירועים.

כל כך הרבה שקרים

הרוסים, שטענו שלא התייעצו איתם לפני התקיפה, שיחקו את הנעלבים וניצלו את העניין כדי לדחות שוב את הצטרפותם ל"שותפות לשלום" של נאט"ו, עליה היו אמורים לחתום בשבוע הבא. הסרבים טענו, שהם רואים בתקיפות נאט"ו הכרזת מלחמה, והחלו להגביר את הקשיים שהם מערימים על פעילות האו"ם באיזור. נראה שהאו"ם, או לפחות נציגו של מזכ"ל האו"ם באיזור, אכן נבהלו. ויומיים לאחר מכן, כאשר רוז ביקש שוב סיוע אווירי כדי להגן על אנשיו, לאחר ששניים מהם נפצעו, הוא נתקל בסירוב מצד נציג האו"ם. זה העדיף להאמין להבטחותיו של נציג הסרבים, שטען שהוא מכריז מייד על הפסקת אש.

למשך יומיים היה נראה, שאכן, הסרבים מצליחים להערים על כולם. נציגיהם השתתפו בדיונים הקדחתניים שקיימו נציגי האו"ם והשליח הרוסי, ולמרות שהאו"ם בשטח לא השאירו הרבה מקום לספק באשר לכוונותיהם, הצליחו לשטות בנציגי שתי המעצמות ושני הארגונים הבינלאומיים, ולשכנעם לסרב לדרישתו של מפקד כוחות האו"ם בשטח. חששות שיזתה את האינטרס הסרבי היטב, והם הצליחו להשתלט על מה שהיה אחד המקומות הבטוחים עליהם הכריז האו"ם, ואף להחזיק מספר בני ערובה מבין חיילי האו"ם, כדי להבטיח שרוז לא יפעל בניגוד לדעת הדיפלומטים, שהמשיכו לדבר.

רק כשהיה ברור שאין כמעט כל סיכוי להציל את גוראז'דה, ונציגי סוכנויות האו"ם באיזור הודו, שלא רק שהם אינם מצליחים לסייע לתושבי המקום, הם אפילו לא מצליחים לעמוד במניין הנפגעים – והרימו ידיים כל המשתתפים במשא ומתן. נציג האו"ם יצא בבושת פנים, והנציג הרוסי חזר למוסקווה, כשהוא מודה שכל חייו לא שמע כל כך הרבה שקרים כמו ביומיים בהם ניסה להשיג הפסקת אש באיזור, ומפקדי נאט"ו החליטו שלא להגיב, אפילו כאשר הסרבים הפילו להם מטוס ופגעו במטוס נוסף.

בזמן שהסרבים ירו לעבר "העיר הבטוחה" גוראז'דה בקצב של פגז אחד כל עשרים שניות, ברור היה יותר ויותר, שלמרות כל הדיבורים, לא קיים בנאט"ו הרצון הפוליטי להיכנס לעימות מלא בבוסניה. בפרלמנט הבריטי כבר החלו להישמע אזהרות מפני מעורבות דומה לזו שהיתה לאמריקאים בלבנון, ובארצות הברית העדיף הממשל שלא להגיע למצב זה. ועוד בטרם החלו להישמע אזהרות מפני מעורבות מגוננת במלחמת האזרחים במה שהיתה הרפובליקה היוגוסלבית, חזרו נציגי הממשל וקראו לצמצם את האמברגו – אם כי ידעו, שהדבר לא יתקבל בעין יפה על ידי האירופים בנאט"ו.

פחות מחמישים שנה לאחר סיומה של מלחמת העולם השנייה, הצליח צבא לא גדול יחסית להוכיח, שנחישות

פגז אחד בכל עשרים שניות לעבר "העיר הבטוחה". חיילים סרבים סביב גוראז'דה (צילום: אי.פי)

המשך בעמוד 17

תנו להם לבכות

בכינוס היסוד של עמותת "גברים נגד אלימות ושוויון בין המינים", שהתקיים בסניף נעמת בצפון תל אביב, הציעו נשים וגברים נאורים, לשוחח עם נשים המגיעות לעבודה בלבוש פרובוקטיבי, דיבר על זכותם של הגברים לבכות ולהתרגש, וגם על כך שאלימות נגד נשים פוגעת למעשה בחברה כולה ■ רשמים ממקור ראשון

גלעד פדבה

הכל בגלל הטסטוסטרון, אותו הורמון ממזרי המפוזר בדמנו הגברי וגורם לנו לא רק להתגלח, אלא גם להרביץ, להתעלל, לדקור, לחתוך, להילחם, לירות, להרוג, לאנוס ולרמוס. ההורמון הנבזי, נטול הרגש והעדינות, הוכר כגורם מרכזי לאלימות זכרים, בכינוס היסוד של עמותת "גברים נגד אלימות ושוויון בין המינים", שהתקיים בתל אביב במוצאי־שבת. הדוברים בכינוס, נשים וגברים נאורים, אף הציעו לגברים לשוחח עם נשים המגיעות בלבוש פרובוקטיבי למקום העבודה, ולבקש מהן בעדינות כמובן, לכסות כיאות את חלקי הגוף השונים, שמא יתלהטו היצרים.

האירוע ההגיגי התקיים בסניף נעמת בשיכון בבלי שבצפון תל אביב, בהשתתפות קהל אוהד, שהתלבש יפה, לגם קפה, כירסם עוגיות והביע הזדהות מנומסת. מייסדי התנועה החדשה, בעלת השם הארוך והמתלתל "גברים נגד אלימות ובעד שוויון בין המינים", משתדלים להימנע ממאבקי כוח פנימיים, גבריים. לפיכך, החליטו הפעילים, אנשי חינוך, פסיכולוגים וקרימינולוגים, למנות יו"ר תורן ולא יו"ר קבוע. חן נרדי, עובד סוציאלי וקצין קבע לשעבר הוא התורן הנוכחי, ומקפיד לכנות את שותפיו לרעיון בתואר "שנים עשר הנועזים". אחוות גברית במיטבה.

"עכשיו אני מתרגש באופן רשמי", הודיע נרדי. "רונית לב ארי, מנהלת המחלקה למניעת אלימות במשפחה בנעמת, ציפתה שיגיעו יותר מדי משתתפים, וניאלץ לשלוח את חלקם הביתה. אני, לעומת זאת, אמרתי שצריך לשלוח חצי מיליון הזמנות, כדי שיגיעו עשרה אנשים. שתי התחזיות לא התממשו". בסופו של דבר, הגיעו בערך מאה משתתפים, לפחות מחציתם גברים בגילאי שלושים וארבעים, שהצטרפו לנשותיהם, פעילות נעמת.

מארגני האירוע פרסמו הודעה לפיה משנת 1991 ועד היום נרצחו בישראל עשרות נשים על ידי בעליהן, וכ־5,000 נשים פונות מדי שנה למחלקה למניעת אלימות במשפחה של נעמת עקב אלימות מצד בן הזוג. לפי הערכות שונות, לפחות 200 אלף נשים חוטפות מכות מבני הזוג, ללא הבדלי מעמד, השכלה או מוצא עדתי.

הגברים כקורבנות

"לראשונה בישראל, החלטנו, גברים שאיכפת להם, להילחם נגד אלימות במשפחה ובחברה הישראלית. אנו עושים זאת לא רק למענן של הנשים, אלא גם, ולא פחות מכך, למען כבודנו ואיכות חיינו שלנו. אנו הגברים משלמים מחיר פיסי ונפשי יקר על הדפוס התוקפני המאפיין אותנו פיסית", נכתב בהודעה הרשמית. "גברים הינם הקורבנות העיקריים של המלחמות והפשעים האלימים. נפשית, אנו מפסידים את היכולת ליהנות ולגרום לאחרים הנאה מהפן החם והרך שבאישיותנו".

נרדי, היו"ר הנמרץ שחילק סטיקרים בכניסה לאולם, שירת בצבא 22 שנה. בין השאר, פיקד על בסיס טירונים. בהופעותיו באמצעי התקשורת הוא מציג גירסה מעודנת ומודעת של איש צבא ברימוס, בניגוד לתדמית המאצ'ואיסטית של גיבור הסדרה הקומית "כן, מה". "למה צריך עמותה שתיקרא 'גברים נגד אלימות' ולא 'אנשים נגד אלימות'? ולמה צריך ללכת דווקא עם נעמת? מישהו שאל אותנו, 'מה אתם עושים בין השדיים של נעמת? הן ישתמשו בכם לצרכים פוליטיים'", אמר היו"ר התורן.

חוץ מזה, שאלו את נרדי, אתם גברים מכים או מוכים?

"הקמנו אגודה של גברים נגד אלימות, משום שחשוב לצאת נגד אלימות. למה תנועת גברים? כי גם אם אתה לא מכה ולא מוכה, הילדים שלי, שלך, שלכם, יכולים להיות בני או בנות זוג של גבר מכה או אשה מוכה", אמר נרדי והוסיף, "הבן שלי ושלך יילכו לצבא ויקבלו מפקד שספג את האלימות בבית, ולכן הם יטורטרו, יושפלו, וישלמו על כך בצלקות נפשיות".

"בתנועה שלנו אין מלאכים", הבהיר נרדי. "אין גבר שלא יודע כמה דק הקו בין להיות אלים או לא. בדם שלנו, כגברים, יש טסטוסטרון המייצג תוקפנות, שהיא תנאי הכרחי לאלימות. זו נטיה מלידה אצל גברים. אנחנו מדברים עם גברים בגובה העיניים, ולא מלמעלה למטה", הוא הסביר.

נרדי לא חסך במאמצים לשכנע את הקהל, בעיקר את הגברים, שאינם משרתים מנגנון כלשהו. ההאשמה הזאת, "מה אתם עושים בין השדיים של נעמת", כהגדרתה, "באה כתוצאה מהרבה פחד; למרות שנעמת זה לא מקום רע להיות בו. בכל אופן, מדובר במסר חדשני, לא בהסתדרות. הרבה יותר פשוט לעשות הכל בעצמנו, גברים בלבד, מאחר שלנשים יש את הצד שלהן, אך למעשה, מדובר בנושא משפחתי".

המון בדיחות נשים

בהמשך נאומו, תקף נרדי את בתי המשפט המקלים בעונשם של גברים שמתעללים בנשים. הוא הזכיר כמה מקרים מזעזעים שאירעו באחרונה בישראל. גבר, אשר חרט על הלחי של אשתו את הכתובת "מניאקית" וסימן על הגוף שלה בסכין את האות "ש", קיצור של המלה "שרמוטה", נדון לעונש מאסר של שנה וחצי בלבד. גבר אחר, איש עסקים ובעל אכסניה באילת, הכה באשתו במקל ושבר על גופה כיסא, נדון לשלוש שנות מאסר בפועל, אך השופט החליט לדחות את ביצוע גזר הדין. לדעת אותו שופט, מדובר בסכסוך משפחתי ולא בעבריינות לשמה. לפיכך, שחרר את שובר הכיסא בערבות של 100 אלף שקל.

"האם מישהו לא צחק אף פעם מבדיחה המבוססת על שנאת נשים? המוטו של התרבות שלנו הוא עליונות הגבר, הזכר", הסביר נרדי ושחרר כמה בדיחות סקסיסטיות, כדי להדגים את התופעה. למשל, מעשה באשה בת שמונים שמגיעה למשטרה ומודיעה, 'נאנסתי'. השוטר שואל אותה, 'מתי?' והיא עונה, 'לפני חמישים שנה'. השוטר נדהם. 'עכשיו נזכרת?', והאשה מסבירה לו, 'נעים להיזכר'. "הבדיחה הזאת מציגה את האונס כאילו הוא מעשה חסד. אם היינו שומעים את הבדיחה על הזקנה ומיד אומרים, 'אותי זה לא מצחיק', היינו גורמים מבוכה למי שסיפר את הבדיחה", אומר נרדי, "כולנו שייכים לתרבות שמעבירה מדור לדור את הרעיון של שנאת נשים".

לפני שנתיים, הלך נרדי עם בנו בן ה־13 לשחק כדורסל. לפתע, ראו כתובת מרוחה על הקיר, "בנות רוצות רק כסף. זין, זין – יקבלו, כסף – זין יקבלו". אחת ממתנות בר המצווה של הבן היתה ספר פתגמים ומכתמים, בנוסח האימרה התאילנדית, "באשה, חמור ואגוז – יש לחבוט לפני השימוש". והיתה שם גם התבטאות המיוחסת לנשיא פרנקלין, "נשים, כמו לוח קיר, יש להחליף מדי שנה, אחרת הן מתחילות להתפרק".

באחד מעיתוני הילדים, מצא נרדי בדיחה שקורא צעיר שלח למערכת. איש אחד חיכה שאשתו תגמור ללדת. הרופא יצא ואמר לו, אשתך מתה. האיש שאל אותו, ומה הבשורה הרעה? "מישהו מבוגר סיפר את הבדיחה, וכך העביר את הלפיד לדור הבא", טוען נרדי.

פוחדים להיות סמרטוט

היו"ר התורן של העמותה החדשה ציין, כי המהפיכה הנשית ערערה את מערכת היחסים בין גבר לאשה, והצביע על שלוש תופעות הקשורות באלימות גברים: סמרטוטופוביה, מלשון סמרטוט, רפולופוביה, מלשון רפול, והומופוביה, שנאת הומוסקסואלים, אם צריך להסביר.

לפי שיטת נרדי, סמרטוטופוביה היא הפחד של הגבר שהאשה תהפוך אותו לסמרטוט בביתו שלו. "כאשר הגבר עומד ורוחץ כלים, קלינט איסטווד יושב מאחוריו ומנקה את האקדח שלו ושואל, 'מותק, לאן הידרדרת? היום אתה רוחץ כלים, ומחר אתה עלול לעשות כביסה. התאושש, תראה לה את מקומה'", הסביר היו"ר.

גברים הסובלים מרפולופוביה, כהגדרת נרדי, מקפידים שלא ייראה על פניהם שום סימן לחרדה, כדי שלא ייחשבו לפראיירים. "אני מאוד אוהב את התכונה הזו, אך היא מתפתחת לבעיה כרונית, כי במקום בו אתה אמור להביע את עצמך, אתה נשאר חסום", טוען נרדי ומצביע על תת תופעה נוספת, שימשונופוביה, מלשון שימשון הגיבור. "אם אני אגיד לך מה אני מרגיש, את תנצלי זאת, תסגירי אותי לפלשתים, וחוץ רבע שעה הם ינקרו לי את העיניים", אמר נרדי וציין שגברים משלמים מחיר קטלני על חסימה של רגשות. "האפיק היחיד שנותר לביטוי רגשותיהם הוא אפיק של כעס, איום ותוקפנות".

התופעה השלישית היא הומופוביה, הרעיון שזהות גברית שווה להיפוכה של נשיות. "אותם גברים משתדלים להימנע מכל תכונה ופעולה הנחשבת לנשית, כמו לבקש, להציע עזרה, לוותר, להגיד, 'אני לא יכול'. כל דבר כזה נעצר", אומר נרדי.

סדנה נגד אלימות

לב־ארי הציגה את 12 יוזמי העמותה הבלתי אלימה. ביניהם, אמרס ריק, איש חינוך מאוניברסיטת חיפה שלא נכח במקום. "הוא היה צריך להגיע [illegible] חברים מדבוריה, ואני לא יודעת מה קרה", התפלאה לב־ארי.

ד"ר מוחמד חאג' יחיא, יוזם נוסף, משמש כמרצה לעבודה סוציאלית באוניברסיטאות תל אביב, ירושלים ובית לחם. "זה נשמע כמו [illegible], אך לא בדיוק", הסביר. כאשר הכין חאג' יחיא את עבודת הדוקטורט [illegible] הבריח, עבר בין השאר עם גברים ובעלים אלימים. כעת, הוא עוסק [illegible] על אלימות נגד נשים בחברה הערבית, התעללות בבת הזוג וילדים.

"באחרונה, הכשרתי קבוצות נשים לעבודה בקווים חמים לעזרת נשים [illegible] בטייבה וברמאללה", ציין חאג' יחיא. נרדי הגיב בהומור: "כשאתה [illegible] קווים חמים, זה מעורר אצלנו אסוציאציה מסוימת".

בין היוזמים האחרים, הפסיכולוג רוני פיאמנטה, שסייע למאות גברים אלימים להיפטר מההרגל המגונה להתעלל בנשותיהם, גונדר־משנה שלמה פריו, מפקד כלא באר שבע, שדיווח על סדנה מיוחדת לאסירים נגד אלימות ("אנחנו מציעים להם אלטרנטיבה אחרת") ואיתן שאולסקי (28), עורך דין צעיר ויועץ משפטי של העמותה החדשה, שהודיע כי הוא מייצג את "השכבה הגברית הצעירה יותר".

ד"ר עפרה פרידמן, יו"ר האגף למעמד האשה בנעמת ומועמדת לתפקיד מזכ"ל נעמת מטעם מפלגת העבודה, לא החמיצה את ההזדמנות להעביר את המסר לגברים, ואולי גם לשכנע כמה בוחרות פוטנציאליות: "עד לפני כמה שנים לא היו מדברים על נושא האלימות בפני קהל מעורב, אלא בפני נשים בלבד", אמרה פרידמן והוסיפה, "מי שהיתה מתבטאת בנושא, היו קוראים לה פמיניסטית שורפת חזיות. האם אנו רוצים לחיות בחברה שוויונית? השינוי הגדול יכול לבוא מאיתנו, כתנועה הכוללת 800 אלף חברות".

פרידמן הדגישה את האופי הרגוע של הארגון בראשו היא עומדת. "אנחנו לא פועלות כנשים נגד גברים, אלא כנשים התומכות בחברה מתוקנת. אנחנו בנעמת, נוהגות לצרף גברים לפעילויות שונות. לפני חמש שנים סייענו להקמת ארגון מיח"ד של משפחות חד הוריות, הכולל גם גברים שמגדלים לבד את ילדיהם", הסבירה המועמדת, ונרדי קם ממקומו. "אני רוצה להבהיר שלא הקמתם אותנו. אנחנו קמנו לבד, ונשמח מאוד לעבוד איתכן", אמר והוסיף: "רציתי לאחל הצלחה לרונית לב־ארי, מועמדת מפלגת העבודה לתפקיד מזכירת נעמת תל אביב". הקהל מחא כפיים.

לשמור על הידברות

פרידמן סיפרה, כי היא מכירה אישית את משפחתו של אחד הנערים הנאשמים ברצח נהג המונית בהרצליה. "זאת משפחה טובה, הורים טובים, [illegible]. יש לי שלושה בנים בגילאי ההתבגרות ומעלה, ולפתע שאלתי את עצמי, רגע, מה קורה לנו? מה הם עושים כשהם מחוץ לבית?" [illegible] משפחה מדובר, נעשתה הרבה יותר מוטרדת. "זו לא משפחה במצוקה, אלא משפחה מאיתנו", הסבירה.

לפני כמה שנים אחד הילדים של פרידמן נפל ופתח את הפנים, לאחר [illegible] ראה את האירוע ופרץ בבכי. כעבור זמן מה, התקשרה מנהלת בית הספר אל פרידמן וביקשה ממנה להגיע לשיחה. "המנהלת רצתה לברר מה קרה עם הבן הצעיר שלי. הוא מאוד בכה והתרגש, והיא חששה שאולי משהו לא בסדר אצלו. עניתי לה שזאת תופעה מאוד אנושית. גם לגברים מותר לבכות".

לפני כמה שבועות הופיע שר החינוך, אמנון רובינשטיין בטלוויזיה, וביקש מההורים לאזור אומץ ולהתלונן על תופעות אלימות בבית הספר. דבריו של רובינשטיין הרגיזו את פרידמן. "אני חושבת ששר החינוך צריך לעשות משהו כדי למנוע את התופעות האלה, כדי שלא יצטרכו להתלונן עליהן", היא טוענת.

לדבריה, באחרונה בוטלו כל תקניהם של יועצים חינוכיים בבתי ספר יסודיים, דבר שמקשה מאוד על הטיפול בתופעות אלימות בבתי הספר. בעקבות דרישת נעמת, הסכים יו"ר ועדת החינוך לדון בקרוב בנושא זה. "אנחנו נעזרות לעיתים קרובות בפוליטיקאים גברים כדי לקדם חקיקה נגד אלימות, והסיבה אינה רק מחסור בנשים בעמדות בכירות, אלא העובדה שאותם פוליטיקאים מתייחסים אלינו בצורה שווה", אמרה פרידמן. אברהם בורג, למשל, יזם חוק נגד אלימות כלפי נשים.

נקודה אחרת נוספת קשורה לטיפול בהטרדות מיניות. בעלי עסקים החלו לטפל בבעיה, לאחר שהבינו כי ההטרדות פוגעות בפריון העבודה ובהכנסות של העסק שלהם. "הבעיה היא, שהמתלוננת מוצאת עצמה מחוץ למקום העבודה והמטריד ממשיך לעבוד, ויש להילחם בתופעה הזאת", אמרה פרידמן והוסיפה: "יש להימנע מבדיחות גסות שיוצרות מתח מיני במקום העבודה, או לתלות תמונות עירום על הקיר במשרד, מאחר שהן יוצרות קרקע להטרדה מינית".

מצד שני, אם הגבר חושב שעמיתתו באה למקום העבודה בלבוש פרובוקטיבי מדי, "זה מאוד לגיטימי שהוא ידבר איתה על כך. צריך להתקיים [illegible] במקום העבודה בין נשים לגברים. אם נוצרת איזושהי פרובוקציה, מן [illegible]", היא טוענת.

אלימות וגברים כוללת, בין השאר, שימוש פוגע בנשים למטרות פרסום. כך למשל, במודעה של גרבי ניילון בה נראית אשה בבגד גוף אדום משסקת [illegible] הופיעה הכתובת, "מין שאינו נגמר". "קראנו לנשים בישראל שלא לקנות את הגרביונים האלה. הפרסומאים אמרו לי, את בעד צנזורה, כמו [illegible]. אמרתי להם, זאת לא צנזורה, אך לא נקנה מוצר הפוגע בנו", הסבירה פרידמן.

להקל על בוחבוט

"יש פער נורא בין עונש שניתן למי שגנב לחם, לבין העונש למי שהתעלל [illegible] בנו או אשתו", היא טוענת. "יש ויכוח בין משפטנים, האם יש מקום לעונש מינימום בחקיקה, או לאפשר לשופטים שיקול דעת במידה [illegible]. בעקבות הזיכוי של שישה, מנאשמי האונס של הנערה בת ה־14 [illegible] שמרת, החלטנו לצאת מול המערכת המשפטית. אחר כך הגישו [illegible] לבית המשפט העליון שקבע שכשהיא אומרת לא, היא מתכוונת לא", פרידמן מוסיפה.

[illegible], שכרתה את איבר מינו של בעלה, הוכרה אף היא במהלך [illegible] לדעת פרידמן, בכביש תרמה לוויכוח הציבורי. "אסור לאף אחד לקחת [illegible]. יחד עם זאת, יש צורך שגם העבירה מתוך התגוננות תיקרא [illegible], ובכל זאת, צריך לאפשר שיקול דעת לבית המשפט", טוענת פרידמן.

[illegible] ואנשי העמותה הקרינו את כתבתה של גילי טל (מתוכנית [illegible] של אילנה דיין) על כרמלה בוחבוט, תושבת קרית שמונה, שבעלה [illegible] אותה, וקר ופצע אותה במשך עשרות שנים, עד שנטלה את הרובה של [illegible] וירתה בבעלה למוות. בוחבוט נמצאת כעת במעצר, ומשפטה טרם [illegible]. הכתבה כוללת ראיונות עם בוחבוט, המתארת את מסכת הזוועות, עם [illegible] ילדי בוחבוט, אחיו של הבעל המת, יהודה בוחבוט. "יהודה היה [illegible], כשהוא היה בעצבים, לא היה מרחם על אף אחד. הוא היה מושך [illegible] על הראש", אמר אחיו. אחד הבנים שלף כלי־נחושת גדול, [illegible] מכות וחבלות, והציג אותו מול המצלמה.

[illegible] "גברים נגד אלימות ובעד שוויון בין המינים" [illegible] את הקהל [illegible] לבית המשפט להקל בעונשה של בוחבוט. "במשך עשרות [illegible] אמצעי לסיפוק צרכיו של בעלה, תוך רמיסת כבודה [illegible] הבסיסיות כאדם", נאמר שם.

[illegible] בוחבוט מעולם לא התלוננה במשטרה, ולפיכך המשיכה במשך [illegible] ההתעללות והטרור. אנשים שידעו על ההתרחשות לא מנעו [illegible]. "שתיקה זו היא תעודת עניות לחברה הישראלית. אנו סבורים כי [illegible] קורבנות נוספים. בואו נסיר את הכתם הזה, לא נהיה שותפים לשתיקה ונעשה [illegible] להצטרף", הוסיפו הפעילים והחתימו.

[illegible] לעמותת הגברים נגד אלימות יכולים לפנות לת.ד. [illegible], או לטלפון ישירות אל נרדי, טל' 09־447024.

נמאס מהחמאס

אם תשאל מישהו בעזה היום, עם ארבעים ומשהו מעלות בצל, מה חשוב לו יותר: מדינה פלסטינית עצמאית או מזגן אוויר — סביר להניח שיבחר באפשרות השנייה. גם ביריחו מת העולם. הכל סגור, לא רוצים לשמוע מערפאת, רק קצת רוח

יהודה ליטני

שמתם לב בימים האחרונים, שה"אייטם" הראשון בכל מהדורה של "בחצי היום", או "הכל דיבורים", הוא מזג האוויר? במהדורת החדשות הרשמית עדיין לא נעים להם להבליט את הנושא שבאמת מעניין את הציבור, והם ממשיכים עם החמאס ועם העיר הנצורה גוראז'דה והמתנחלים ושיחות קהיר. אבל האמת היא שהם צודקים שם, ב"בחצי היום" וב"הכל דיבורים". למי יש ראש לשמוע על משא ומתן בבוסניה או על הסכמי האוטונומיה, כשאתה פשוט יושב ונוטף כולך זיעה. ולא סתם, אלא מין חמסין כזה, שבא תמיד בהפתעה, בחודש אפריל, באמצע האביב כאילו. רק לפני שבועיים־שבועיים עוד נשבו כאן רוחות קרירות, ואני אפילו נזכר במשהו דומה לגשם, ופתאום נד החום הכבד הזה, שמתאים יותר ליולי או לאוגוסט. אתה מסתכל בלוח־השנה ולא מאמין – כן, אנחנו רק באפריל.

עזבו אותנו עם הד"ר נביל שעת', שאמר מה שאמר (מה הוא בעצם אמר? כי בדיוק כשהוא דיבר, ניקיתי את המאוורר מהאבק שהצטבר עליו במשך החורף), או עם "המקור המדיני", שסיפר על מה עומד שמעון פרס לשוחח עם יאסר ערפאת ברומניה (בטח שם יותר קריר מכאן, זו הסיבה האמיתית לנסיעת פרס, אל תאמינו להסברים אחרים). עזבו אותנו עם הבחירות להסתדרות (לכולם שם קוראים חיים – רמון, אורון, הברפלד, קצת מבלבל, לא?), מפ"ם כן החליטה, לא החליטה – אותנו מעניינת ידיעה שולית כביכול: מחברת החשמל מודיעים על עלייה של שלושים אחוזים בצריכת החשמל ביומיים האחרונים. דובר חברת החשמל, המשיכה הידיעה, אמר כי בחברה אין כל חשש מהעלייה בצריכה ומהירידה במתח, שכן החברה מסוגלת לעמוד בלחץ הנוכחי (או משהו מעין זה).

וללב מתגנב מייד חשש: ומה אם לא יעמדו בלחץ הנוכחי? והרי היו כבר דברים מעולם. החום הזה, יחד עם הפסקת חשמל – צירוף מאוד אומלל. ולא שואלים את השאלות האמיתיות, הנוקבות. איזה מומחה לכורים גרעיניים ולזיהום האוויר מופיע באולפן, ומייד מתנפלים עליו בשאלות מקצועיות: האם כמות זיהום האוויר דומה או שונה ממקומות אחרים וכו'. אבל השאלה החשובה לא נשאלת: מדוע אין זרימה באוויר? מדוע הוא עומד, רובץ עלינו בלי כל תזוזה? כן מזוהם, לא מזוהם, העיקר שתהיה כאן "הארקה", שיזוז משהו.

מילא, מי שמוכרח

והנה שוב מדברים על האוטונומיה ועל כוח השיטור הפלסטיני, שעומד להגיע בקרוב ליריחו ולרצועת עזה. טוב, אז הקריין ברדיו או בטלוויזיה יושב לו באולפן הממוזג, ובשבילו זה עוד אייטם שעובר מהר. אבל מישהו מכם היה בשלושת הימים האחרונים ב"אוטונומיה"? בעזה, או ביריחו? אני, למשל, הייתי ביריחו ואני מודיע בהכנעה: כשל כוח הסבל!

החיילים במחסום של צה"ל מסתכלים עליך בעיניים תמהות: איזה משוגע או אומלל מגיע לכאן, בחום של למעלה מארבעים מעלות בצל, בדיוק בשעת צהריים? מילא, אנחנו מוכרחים, אבל אתה? (וזה הזכיר לי אז שני צנחנים בריטים, שערכו חיפושים על גופי בבלפאסט לפני עשר שנים בדיוק, בעת בריחה גדולה של פעילי ה"IRA" מכלא מייז מצפון לעיר. הם ביקשו תעודה מזהה והראיתי להם דרכון ישראלי. הם הסתכלו בו, במתופף כמובן, וכשהבינו כי אני מישראל, התגלגלו שניהם מצחוק: אין לכם מספיק צרות שם? מה יש לך לעשות כאן? מילא, אנחנו מוכרחים. אבל אתה?).

אתה נכנס ל"בירת האוטונומיה", ואין איש ברחובות. אין אפילו חתולים. כולם מסתתרים בבתים, עיר שוממה. אין אפילו שניים־שלושה נערים ליידוי אבנים. כלום. אין אפילו קולות. דממה מוחלטת. רק המכונית שלי מפרה את השקט הנפלא הזה. כמה חנויות פתוחות, אבל הבעלים יושבים בפנים, עם מניפות נייר, ועושים תנועות של אוורור. כאילו. רק תנועות, כי בעצם הם מעולפים. "אבו־סמיר כאן?" אתה שואל ובעל החנות משיב לך בקול רפה, בעיניים מזוגגות והבעה של "עוד מעט יקחו אותי לחדר מיון": "מי? איזה אבו סמיר?" – "אבו־סמיר, חלפן הכספים, בחנות הסמוכה, החנות שלו סגורה", אתה מסביר לאיש המזוגג. "אותו אבו־סמיר הזה, הוא הלך הביתה קצת לישון, לנוח, היה לו חם מדי, החום הזה הורג אותנו".

צירופי מלים חמסיניים

אתה מנסה להתחיל שיחה פוליטית יעני עם בעל החנות, הנראה יותר ויותר כהוזה בהקיץ. "מתי לדעתך יגיעו לכאן יאסר ערפאת ואנשיו?" – "שיגיעו, שלא יגיעו", משיב בעל החנות "לא מעניין אותי, אני חושב כעת רק על דבר אחד – מהיכן אביא 3,000 שקל לרכוש מזגן חדש. הישן התקלקל ואמרו לי שכבר אי־אפשר לתקן אותו. לערפאת ודאי יהיו מזגנים במשרדים החדשים שלו, וזה בעצם מה שחשוב עכשיו".

"מדוע אין אף אחד בעירייה? היכן ראש העירייה?" שאלתי את בעל החנות, והוא ניפנף שוב במניפת הנייר ואמר: "עשית אותי אחראי גם לעירייה? בקושי אני יודע מה שאני עושה! תשמע, היה להם חם, קשה לעבוד במזג אוויר כזה, אז הם הלכו הביתה, מה אני יודע? מהיכן אתה?" – "מירושלים", השבתי. "אז אל תשתגע, אל תבזבז עוד דקה אחת ותחזור לשם, אני בטוח ששם יותר קריר, בהרים למעלה. מה יש לך לעשות ביריחו?"

כשחזרתי לירושלים, טילפנתי לידיד בעזה, להתעניין במשמעות הקריאות החדשות לשלום מטעם החמאס. "החמאס?" השיב לי אותו ידיד, "תשמע, נמאס מהחמאס ומאש"ף ומכולם. אני יושב עכשיו מול החלון, חצי עירום, רטוב כולי, מול המאוורר שלא מסייע בכלום. לא יכול לחשוב, לא יכול לנוח ולא איכפת לי מיוזמת השלום החדשה. תעשה טובה, טלפן אלי בערב, אולי תבוא איזו בריזה מהים ונוכל לדבר יותר בשקט. אין לי ראש עכשיו לכלום! אם אתה רוצה לתאר לך איך נראה הגיהינום – בוא עכשיו לעזה. אנשים הולכים ברחוב כמו צללים. אם ישאלו אותם כעת: מדינה פלסטינית עצמאית או מזגן אוויר, רובם יבחרו באפשרות השנייה. רק מי שיכול לרכוש מזגן, או שכבר רכש לו כזה, יסכים לבחור באפשרות הראשונה".

וכעת מודיעים ברדיו, מפי החזאי, כי החמסין יישבר ביום שישי בשעות אחר הצהריים, וצפויה אפילו אפשרות של גשם. הצחקתם אותנו, לדבר על גשם באמצע השרב. זהו צירוף בלתי אפשרי במצבנו, [illegible] מזיעה והוזים על מסע בהרי שוויץ באמצע החורף, צירוף בלתי אפשרי, כמו לומר את המלים "יוזמת השלום החדשה של החמאס". צירוף מלים כזה אפשרי רק באמצע החמסין. ברוח הראשונה, במשב הקל הראשון, גם זה יתמוסס. די, נמאס מהחמאס, תגבירו את עוצמת המזגן ועזבו אותנו לנפשנו.

אמצע החמסין (צילום: יעקב שאלתיאל)

רשימת רמון על כל חלקיה מוצגת בפני הציבור

ולמזכ"ל יקראו חיים

אם יהיה פילוג במפ"ם, לא אלך עם הפורשים. זה בטוח. עקרונית, אני נגד פילוגים. מאז שהצטרפתי לתנועה הצעירה – וזה היה לפני הרבה שנים – פרשו מהמפלגה קבוצות שונות, שעם חלקן הזדהיתי רעיונית עד כאן, ולא הלכתי איתן. עכשיו, בוודאי שלא אצטרף לחבורה, שמהתחלה היתה בעד שותפות עם מפא"י, ושבגללה ישבה מפ"ם כל כך הרבה שנים בכבלי המערך, שמוכנה היתה לסבול יחס מזלזל, אבל שמרה אמונים לברית היסטורית. איתם לא אפרוש.

זה לא אומר שאצביע בעד רמון. לא שיש לי משהו אישי נגדו, להיפך, בעיני הוא איש חכם, כריזמטי, פעיל, אינטליגנטי, נמרץ – כל המעלות. אך גם לא מעט מגלומניה, כפי שמוכיחה הבקשה לקבל את האותיות ר.מ.ו.ן לבחירות. זה קצת מפריע, אבל לא קרדינלי. אני נגד רמון בהסתדרות, משתי סיבות עיקריות: ראשית, הוא בא מהממלכתיות, ושנית, אין לי מושג מה הוא מתכוון לעשות, מה הוא רוצה לשנות, איך הוא מתכנן לעשות זאת.

ונתחיל בממלכתיות. לפי כל הסימנים בשמים ובארץ, לפי נסיון של כל הממשלות כל המדינות, מה שממלכתי הוא אנטי־מעמדי. מעשית, כי תיאורטית היו משטרים שנקראו "הדיקטטורה של הפרולטריון", או "הדמוקרטיה העממית", מה שלא שינה את הגישה שלהם לנושא הכלכלי־חברתי.

הממשלה – כל ממשלה – דוגלת בסיסמה, שמה שטוב למדינה – טוב לאזרחים. והמדינה זאת הצמרת, כלכלית, פוליטית, חברתית, מפלגתית (במשטרים שבהם מפלגה אחת היא השלטת) – תמיד יש צמרת, ותמיד היא דואגת לעצמה. הסיסמה של הממשלה במשטר קפיטליסטי (ואצלנו המשטר הוא קפיטליסטי, גם אם הממשלה מסתייגת מקביעה זאת) היא, שצריך לדאוג לעשירים, והם ידאגו כבר לכל השאר. אם לעשירים יהיה טוב, אם ייתנו להם תמריצים, הנחות במס, פריבילגיות וכו', הם ישקיעו בתעשייה, בפיתוח, בבנייה – וכך גם לפועלים תהיה עבודה. והרי הפועל לא צריך דבר נוסף פרט לעבודה, שתפרנס אותו בכבוד.

על "כבוד" זה יש חילוקי דעות. הממשלה סבורה, שדי בקביעת שכר מינימום כדי שהמתפרנסים ממנו יתקיימו בכבוד. ממשלות שאין להן יומרות של מדיניות חברתית, אינן קובעות שכר מינימום, ולא תנאים סוציאליים. ואכן, בארצותיהן יש שגשוג, מוקמים מפעלים, חברות בינלאומיות מעבירות לשם את עסקיהן, יש המון עבודה לתושבים, תמורת 3 עד 30 דולר בחודש.

כמו כל אימפריה

כדי להגן על האורחים משכבות הביניים והנמוכות מפני הממלכתיות, דרוש מערך חוק של מימסד מעמדי. אוף, איכשהו הצלחתי להגדיר זאת. זה היה תפקידה של ההסתדרות מאז הקמתה: איגוד חזק, מאוד חזק, שכלל את האיגודים המקצועיים, הערבים זה לזה והתומכים זה בזה; בנק; חברת עובדים; התיישבות חקלאית לגווניה; מערכות שיווק בארץ ולחו"ל; ביטוח רפואי; ביטוח סוציאלי; מוסדות חינוך, החל במעונות ועד למכללות; פעילות איזורית (מועצות פועלים); ספורט – תחרותי ועממי; עיתון ובטאונים; מוסדות תרבות, כמו ספריות, תיאטרון (האהל, זוכרים?), מועדונים לכל הגילים, בידור. בטח שכחתי משהו, כי זאת היתה אימפריה, שרק הצבא חסר לה, כי על תקן משטרה היו פלוגות הסדרנים. פעם היה לה גם צבא – אבל בן־גוריון פירק את הפלמ"ח.

וכמו כל אימפריה, היא התחילה להסתאב, להשמין, לבעוט, לטפח מנגנון, להרבות בנכסים, להתייחס לחברים מהשורה כאל נתינים ולזלזל בהם. כמו כל אימפריה, היא הצמיחה מערכת ביורוקרטית מפלצתית, אגפים ותת־אגפים, שראשיהם מסוכסכים, מתחרים זה בזה, חותרים זה תחת זה, לא נרתעים מחבלה, כדי להוכיח את עליונותם על היריב. האנשים עלו לצמרת לא בזכות כישוריהם, אלא בהתאם למפתח מפלגתי סמוי, לפי תמיכה של מקורבים, רמת החנופה לקובעי המדיניות, התרפסות ואופורטוניזם.

"לחרש מעשה בראשית כאנו יחד לארץ מולדת" – כתב אלתרמן בטור השבועי – "אך עלינו לקומה החמישית ואיננו יכולים לרדת". אין לי מושג אם כתב זאת אחרי שהוקם בית הוועד הפועל ברחוב ארלוזורוב בתל־אביב, ה"קרמלין," שבו אכן ישבה כל הצמרת בקומה החמישית, או לפני כן, ונבואת הקומה לא היה אלא מטאפורה, ואולי נבואה.

המיעוטים ירקו דם

מפ"ם בהסתדרות היתה במיעוט, אבל בקואליציה. היא נדרשה לתמוך במדיניות הרוב. פה ושם שמרה על זכות מחאה, פה ושם עשתה שריר בתמורה, טופטפו לה תפקידים זוטרים, מקומות בוועדות ובמוסדות, בדרך כלל, הרבה פחות מכפי שהגיע לה לפי יחסי הכוחות. היו, כמובן, יוצאים מן הכלל, אבל הם רק חיזקו את הכלל. נציגי מפ"ם – ואני מניחה שגם "מיעוטים" אחרים בהסתדרות, ירקו דם. מי שלא רצה להתכופף, מי שעמד על שלו, מי שפעל לפי השקפתו האידיאולוגית, שלא תאמה את דעת הרוב – נדחק הצידה, הוחרם, שמו לו מקלות בגלגלים, חיבלו בעבודתו, לפעמים בצורה כמעט רשמית. וזה היה בכל המיגזרים. היתה לי חברה שייצגה את מפ"ם במועצת הפועלות (נעמת), ולא אחת ראיתי אותה בוכה, ממש בוכה, אחרי עימות עם החברות מהקליקה המפא"יניקית השולטת. אלה היו לפעמים דברים קטנים, המזכירה שכוחה למסור הודעה, לא הודפסו פלקטים של פעולה בסניף, לרוב היה ויכוח על תקציב, על מועדון, על מרצה, על ניסוח הודעה לעיתונות.

נכון שבזכות ההסתדרות וחברת העובדים זכינו לתנאים סוציאליים, לחוקי הגנת העובד (ובמיוחד העובדת), להסכמי עבודה, לשכר צמוד למדד המחיה, אבל במרוצת השנים קמו ועדים חזקים שהצליחו במאבקיהם, כי שיתקו את החיים במדינה, והיו חלשים, ששביתותיהם פגעו בחלשים, וגם התמיכה של ההסתדרות לא קידמה אותם. איכשהו, הכל התחיל להתפרק.

קופת חולים, שמההתחלה היתה יצירת הפאר של הסולידריות הפועלית; הסתאבה ראשונה. החולה היה למספר. הרופא, גם אם לא זילזל בו, יכולתו היתה מוגבלת, בשעות העבודה, בהפניות למרפאה מקצועית, לבדיקות, לבתי חולים. כל פקיד היה מלך, הוא קבע, הוא החליט, והוא הפגין את הזלזול התהומי במי שנזקק לו. כדי לזרז בדיקה, טיפול, ניתוח – נזקקת לפרוטקציה. אני יודעת, כי יש לי חברים בצמרת קופת חולים, ולא אחת הם עזרו לי, כאשר נואשתי מכל דרך אחרת. בשנה־שנתיים האחרונות, כשהמבוטחים, בעיקר בערים הגדולות, עוזבים בהמוניהם את קופת החולים הכללית לטובת מתחרותיה, חל שיפור מסוים ביחס אל החולה, אבל עדיין יש הרבה, הרבה מאוד מה לעשות. בפרט בדברים קטנים, כמו צורת דיבור, הפסקות תה, גישה לרופא מקצועי, תור בבית המרקחת, שעות העבודה של המעבדות, הפניה לחדר מיון. אדם חולה הוא אדם רגיש, פגיע, עצבני – הוא רוצה יחס מאוד אוהד ומתחשב. שהפקידה לא תדבר בטלפון כשהוא פונה אליה, שהאחות לא תסגור את הדלת מול אפו כדי לשתות תה, שהפרסונל לא יידחף בלי תור.

מה זה חיים חדשים?

אני מאוד בספק, אם כל המפגעים הקטנים המעצבנים האלו ייעלמו מהנוף, לאחר שיתקבל חוק הבריאות הממלכתי. אם לא תהיה חובת השתייכות להסתדרות למבוטחי קופת החולים הכללית, אם דמי הביטוח ייגבו בידי הביטוח הלאומי. אגב, הביטוח הלאומי הוא לא בדיוק מוסד שמתייחס ללקוחות בכבוד ובתשומת לב, שמתחשב בתלונות ובפניות, שעונה על מכתבים [illegible] הביורוקרטיה הגנת, והגדול. [illegible]

טוב, או רמון רוצה להעביר את חוק הבריאות לפי מתכונתו, ולנתק את קופת חולים הכללית מההסתדרות. מה עוד הוא רוצה? חיים חדשים בהסתדרות. זאת סיסמה, אבל מה אחריה? סיסמאות בומבסטיות מפחידות אותי. גם שמות. שינוי! תמורה! תכלית! למען התחדשות! יערו – מה זה צריך להביע? מה מסתתר מאחור [illegible] התכלס?

מה פירוש חיים חדשים? יחליפו את המנגנון? [illegible] אבל הרי אי אפשר בלי מנהלי אגפים וסגני [illegible] וממלאי מקומם, ומזכירות ודוברים. אי אפשר בלי [illegible] ראש, ומזכירים, ואלו יקבלו את המשכורות של קודמיהם, והתנאים של קודמיהם, והפריבילגיות של קודמיהם [illegible] שיפרוש, יקבל כמובן, פיצויים מוגדלים, ופנסיה [illegible] למעמדו. או מה? יפטרו קצת פקידות, קלדניות, [illegible] זוטרות (בעיקר נשים, כי הן מאיישות תפקידים אלה) ואולי גם מחלקי תה, שיוחלפו באוטומטים.

מה ישתנה? יפרקו את ההסתדרות לגורמים, לאיגודים מקצועיים נפרדים, לאגף החינוך שיעסוק [illegible] במעונות? בהסברה? בספריות? במועדונים? [illegible] שתתחרה בוויצו, ללא גב האיגוד המקצועי? [illegible] להגנת הצרכן שתעמוד ברשות עצמה? לאגף [illegible] סוציאלי שאין לו תמיכה של בנק?

מה פירוש חיים חדשים בהסתדרות? [illegible] שמתיימר להחליף חיים אחר, מה אפשר לשנות [illegible] מתכוונת לשינוי לטובה, לטובת העובדים – כי [illegible] אפשר תמיד, לפרק אין בעיה.

שמאי רוצה לפרק, הוא מצהיר על כך [illegible] שעכשיו הגיעה שעתו הגדולה.

המצב מזכיר לי יותר מדי את הבחירות של [illegible] ר"ש שהקימו אנשים ישרים והגונים, ואשר גרמה [illegible] אנשים טובים, ישרים והגונים תמיד [illegible] מתייחסים ל"מצב", ולא למעורבים בו. כי [illegible] לטובת החברה, ולא מען אנשים.

עד כה, לא היו לי שום בעיות להצביע [illegible] הצבעתי מפ"ם. גם הפעם התכוונתי להצביע [illegible] המשותפת. אני מעריכה את מה [illegible] בהסתדרות, לא פחות ממה שעושה וילנר [illegible] מעריכה מאוד. אין לי גם כל הסתייגות [illegible] ש"ס. זאת מפלגה בעלת תודעה חברתית [illegible] יותר משינוי, למשל. רמון מפחיד אותי [illegible] שיקבל רוב, אבל הוא עלול לערער את [illegible] ואז שמאי ושותפיו יחוו את לשון [illegible] תהיה קואליציה בין מח"ל (מנהיגות [illegible] לבין אחת הרשימות שמאלה ממנו [illegible] המרפלד, או חיים חדשים של רמון [illegible]

מכל מקום – למזכ"ל הבא יקראו חיים [illegible] אם הם ילכו פיוזר, או שאזור [illegible] האפשרות שמפחידה אותי. כי עדיין [illegible] רמון רוצה, איך הוא מתכוון לחדש [illegible] לטובתי.

ואין ספק שחד"ש תישאר באופוזיציה [illegible] לא בא לי להצביע.

מסדרים את ההיסטוריה

האם יש באמת גולד במקום בו נמצאת כיום כנסיית המולד בבית־לחם? האם הוא נקבר, בטרם עלה השמימה, באתר הקרוי כיום כנסיית הקבר? או אולי הוא טמון באתר המקודש על הכנסיה האנגליקנית, זה שנקרא גן הקבר? האם האולם הנמצא על הר ציון, לא רחוק מכנסיית הדורמיציון, הוא אכן המקום בו התקיימה הסעודה האחרונה, כפי שטוענים כוהני הדת הנוצרית? האם כבר אז הוא שכן בקומה השנייה של מבנה הבנוי רק מאות ספורות של שנים?

האתרים המקודשים על המוסלמים מעוררים אותן תהיות. האם עקידת יצחק אכן התקיימה על הסלע שבתוך מסגד עומר? מה הסימנים המעידים על כך? ונמצאה שם המאכלת האורגינלית? תשאלו כל יהודי טוב הוא יגיד לכם, שהגויים בדו את המקומות הקדושים שלהם מליבם, שכן הם סומנו מאות שנים ואלפי שנים אחרי המועד המיוחס להתרחשות אותם אירועים.

שונה המצב לגבי האתרים המקודשים גם על היהודים. למשל, מערת המכפלה, שאמנם האבות נקברו בה לפני למעלה מארבעת אלפים שנה, אבל זיהוי המקום הוא ודאי ולמעלה מכל ספק לכל יהודי החדור באמונה תמימה. וזאת, כנראה, משום שבמשך ארבעת אלפים שנה זכרו היהודים את המקום. גם אחרי שחזרו מגלות מצרים ידעו היכן אבותיהם קבורים, כך גם אחרי גלות בבל, כמו גם אחרי אלפיים שנות גלות. בכל פעם חזרו לקברי האבות ואיתרו אותם בלי בעיות, תמיד ידעו היכן הם. גם כאשר למיקומה של חברון של אברהם אבינו, לא היה להם מעולם ספק שהיא נמצאת בדיוק באותו מקום בו נמצא כיום היישוב הנקרא באותו שם. מעניין, גם המוסלמים זיהו את המקום וקידשוהו. גם הם, אחרי לשכוח, בניו של אברהם אבינו, ואין להם שמץ של ספק שהם אכן צאצאיו של ישמעאל.

גם לגבי קבר רחל, אותו איתרו בדרך בואכה בית לחם, כנכתב, אין שמץ של ספק שהמקום המכונה כך כיום הוא אכן קברה של אם האומה ההיא. ולגבי קבר יוסף הצדיק בשכם, יש איזשהו שמץ של ספק שזהו אכן המקום המדויק? יש למקום אפילו גושפנקא ממלכתית. יו"ר הכנסת לשעבר, ח"כ דב שילנסקי, פיזז במקום כשספר תורה בידו ומאה עשרים אלף תושבי שכם היו נתונים בעוצר לכבוד האירוע. האם שילנסקי היה מפזז במקום שזיהויו נתון בספק? האם ממשלת שמיר היתה מורה לצה"ל להטיל עוצר על מאה עשרים אלף ערבים, כשזיהוי המקום לא היה מובטח ומאושר על ידי גדולי הרבנים? ארכיאולוגים טוענים, שקבר יוסף, קבר רחל ומערת המכפלה הם בני מאות שנים בלבד? שיגידו! יהודי טוב לא יקשיב לדעתם של כופרים.

בכלל, שלא כמו הנוצרים והמוסלמים, היהודים ניחנו בכשרון מופלא לאתר ולזהות אחרי אלפי שנים קברים של גיבורים מהתנ"ך, גם כאלה שהיו דמויות משניות לפיו. הפולקלור מחייב איתור אתרי השתטחות לא רק של גיבורים מרכזיים כאברהם, יצחק, יעקב, רחל ויוסף, לא רק של רבנים חשובים מתקופות מאוחרות יותר, אלא גם של דמויות אותנטיות של ממש מהתנ"ך, גם אם חשיבותם פחותה יותר, גם אם קבריהם מקרינים מעט מאוד הילה של קדושה על הבאים להשתטח עליהם. ואם המצב המדיני מצריך התפנות מאזורי יריחו ועזה, זו הזדמנות לתקוף את הממשלה, על שהיא מפקירה אתרים מקודשים ליהדות לידי הערבים.

וכך זכינו לשמוע את ח"כ אברהם רביץ מוחה על הכוונה להפקיד לידיים ערביות אתרים מקודשים לכל יהודי שבחבל היושב כיום באוטונומיה, כמו קבר אבנר בן נר, קבר עתניאל בן קנז וקבר רות המואביה, המצויים לדבריו בחברון וביריחו. אכן, מפליא שקבר רחב הזונה טרם נמצא, [illegible] לאתר עלייה לרגל, כי גם אותו, כדברי [illegible] אלוני, לכמה היו מקדשים, בגלל השירות [illegible] לעם ישראל שסיפקה אותה מוכרת מזונות, שעצם [illegible] בתנ"ך מוכח אותה במעלת קדושים – בדיוק כמו עתניאל בן קנז וכמו אבנר בן נר, שפרט לעובדה ששמם [illegible] בספר הספרים, לא ברור במה קדושתם.

ח"כ רביץ המזועזע חושש, כך אמר, שתחת ידיים [illegible] הקברים האותנטיים אותם ציין, [illegible] יתבצעו בהם חפירות ארכיאולוגיות, [illegible] את המאמינים באמונות החבל הללו במקומם. [illegible] ח"כ רביץ, "הממשלה ממשיכה לנהוג [illegible] כאשר היא מוציאה כלאחר יד את [illegible] הקדושים מידי היהודים לידי הערבים".

[illegible] שנה התקיימה לה היהדות ונשתמרה בגולה [illegible] בלי מקומות קדושים, רק עם ערכים [illegible] ותראו מה עוללה לה הציונות. רק חזרו [illegible] לארצם, וכבר, לא רק הדתיים־לאומיים [illegible] עליהם דעתם הדתית, גם החרדים החלו לסגור [illegible] עליהם הכרז שקדושות הן, ובתוך זמן קצר שינו [illegible] את פני היהדות.

חילולי שבת מועדפים

[illegible] כמה חודשים אנו עדים להתנפלות חרדית [illegible] ומנוהלת על ידי כמה מגדולי רבניהם, על בית [illegible] שלדבריהם חוטא בחילול שבת ולכן אותו [illegible] הפעם נקרא הציבור החרדי, בכרוזים שהופצו ברחבי בני־ברק, להחרים את רשת החנויות המוכרות מוצרי עשה זאת בעצמך, "אייס", שסניפה בצומת ביל"ו פתוח בשבתות. בגלל פגיעה זו בקדושת השבת, נקרא הקהל החרדי להדיר רגליו מסניפי אותה רשת.

אף פעם לא הבנתי מדוע אין בעניין חילולי שבת דין אחד לכל העסקים במדינה. לא כל בית עסק שמחלל שבת מוחרם, אבל יש מי שדי שיחטא ולו פעם אחת בחילולה – אצל חרדינו הוא גמור. נוצר הרושם, שאת מלחמותיהם להגנה על כבוד השבת הם מנהלים רק היכן שלדעתם לא ייגרם להם נזק ממלחמה זו, או במקומות בהם, להערכתם, יש סיכוי שינצחו. מדוע הם לא מחרימים את חברות הדלק "פז", "דלק", "סונול" ו"דור", שסניפיהן בבני־ברק אמנם שובתים בשבתות, אך ברחבי הארץ חילול השבת בתחנותיהן מתבצע בפרהסיה וללא חרדה. חרדים? הדלק כהן זורם בשבתות כמים, וחרדינו לא משמיעים ולו ציוץ קטנטן של מחאה.

ומה עם התחבורה הציבורית, שמשרתת את שכונות החרדים במוצאי שבתות? האם עוברי הניוני האוטובוסים פותחים אותם במוצאי שבתות רק בשובם מבתי הכנסת? העיקרון צריך להיות שווה לכולם. שאם לא כן, איך אפשר להתייחס ברצינות למאבקיהם למען השמירה על קדושת השבת בבתי עסק? למה לחברות הדלק מותר לחלל שבת בפרהסיה בלי שיוחרמו בידי פרקליטי האל ולרשת "אייס" אסור? האם בעניין כל כך עקרוני הם מעלימים עין מחברות שהם אינם יכולים בלעדיהן? לא ייתכן! ההלכה תופסת לגבי כולם, והעוברים עליה הם עבריינים באותה מידה, שהרי דין אחד לכולם. הלא כן? [illegible]

[illegible] ריש

כשהחרדים משקרים, הם דואגים באותה הזדמנות לשקר גם את עצמם ומצדיקים את שקריהם בהתפלפלות, שבסופה המסקנה: לא שיקרנו, כי גם השקר הוא אמת כשהוא מושמע בפי עדת צאן הקדושים וחרדיו לדבר השם.

שידורי הרדיו, המושמעים באוזניהם בעל כורחם באוטובוסים ובמוניות של כלל הציבור, עליהם הם נאלצים לעלות, מוציאים כמה מהם מדעתם. רשתם שנוהרת אומרת, כי החילונים מעוללים להם את זה בכוונה, משמע, הרדיו החילוני נטול קדושה וכולל דיבורים מופקרים להכעיס. כך מציג את המצב, העגום מבחינתו, הרב ישראל אליצור מבני־ברק, במכתב ל"יתד נאמן": "בזמן האחרון, ואולי גם קודם, בתוך החדשות ולדעתי במכוון, מוכנסים דברי נבלה מהגרועים ביותר. שלא לדבר על שירים אסורים ותוכניות מהגרועות ביותר. ומי יודע כמה ארס וקלקול נכנסים בנו ובילדינו משמיעת הנ"ל בנסיעות".

אכן, צרה חרדית צרורה. גם כאשר הקריינים והקריינות (טפו, טפו, טפו) שומרים על לשון נקייה, מושמעים בפרהסיה בין דיבור אחד שלהם למשנהו קולות ערווה נשית, ברינת תועבה ממש כמו זו של הגויים; ומה שחמור יותר, המילים הן בלשון הקודש, המיועדת רק לדברים שבקדושה. אפילו שני לבן וקוטג' אחד יש לבקש במכולת ביידיש, על מנת לשמור את לשון הקודש לעניינים שבקדושה. אבל ברדיו מתעלמים מכלל ברזל זה ומדברים בו בלשון הקודש על עניינים שבטומאה השכם והערב בכל התחנות, והחרדים אנה הם באים?

אבל אל יאוש, חרדים צלויי אוזניים מרדיו נוטף ארס ומוסקר. יש מוצא! הרב אליצור מצא דרך לגאול את התנוכים הקדושים מלהאזין לשידורי התועבה של הרדיו הציוני. הוא עצמו ניסה את זה, וזה עבר: "מתוך הניסיון, אפשר לומר לנהג שאנחנו כ'אבל', רחמנא ליצלן, ואסור לנו לשמוע שירים ותוכניות. ואם אומרים לנהג בטון רציני ובנחת, מייד מפסיק".

בקיצור, "עובדים" על הנהג, מוכרים לו לוקשים, עושים הצגה ומדברים בנחת. למרות שמבפנים המעיים מתהפכים, משקרים את הנהג. רגע אחד, מה פתאום משקרים? חרדינו לא יוציאו דבר שקר מפיהם, גם כשהמטרה היא מטרת קודש, כמו סגירת רדיו המשמיע דברי נבלה. הרב אליצור מרגיע את עדת הקדושים: "אנחנו באמת באבל על חורבן בית המקדש, ודברינו לנהג הם דברי אמת".

אם כך נשמעת בפיהם האמת, מתי, אם כן, אפשר באמת ובתמים להאמין להם?

אלפיים שנה זכרו את מיקומה המדויק של מערת המכפלה (צילום: אי.פי)

מזועזע מהפקרת קברים קדושים. הרב אברהם רביץ (צילום: דן לנדאו)

בחסדי הסרבים

המשך מעמוד 13

והתעלמות מדעת הקהל העולמית יכולות להכיס את כל הארגונים הבינלאומיים הגדולים, שמקבלים שורה ארוכה של החלטות יפות אך אינם מסוגלים ליישם אותן. אפילו סיומה של המלחמה הקרה ושיתוף פעולה – חלקי לפחות – בין שתי המעצמות, לא הצליח לאלץ את הסרבים לוותר על שאיפותיהם הטריטוריאליות, וההרג בבוסניה נמשך.

האו"ם הוליך שולל

כוחם של ארגונים בינלאומיים, כמו האו"ם ונאט"ו, הוא בעיקר בכושר ההרתעה שלהם, ולכן הנזק שנגרם למעמדם בשבועות האחרונים גדול הרבה יותר ממה שנראה בהקשר של בוסניה. קשה יהיה בעתיד לשכנע גורם אחר ברצינות כוונותיהם של ארגונים אלה, לאחר שהסרבים הוכיחו שאפשר גם להתעלם מהם, ושקל מאוד לחשוף את האינטרסים העצמאיים של כל אחת מהמדינות החברות בארגונים אלה. "מילוסביץ' חשף את הבלוף שלהם", אמר אחד הדיפלומטים המערביים השבוע, ואכן, נציגם של הסרבים הראה לעולם, שנחישותן של מדינות המערב להיכנס למעורבות במלחמות לא להן היא מוגבלת, וברגע שהצבאות זרים מתחילים לסבול קורבנות, מתחילים נציגיהן הפוליטיים לחשוש מהתגובות בבית.

המוסלמים בבוסניה מאשימים את האו"ם, במידה לא מעטה של צדק, בכך שהוליך אותם שולל ולמעשה, הפקיר אותם לרחמי הסרבים. גוראז'דה הוכרזה על ידי האו"ם כמקום מבטחים לפליטים מאזורי קרבות אחרים. אך העיר היתה מקום מבטחים רק כל עוד הסרבים היו מוכנים להכיר בכך. ברגע שהתפנו מעיסוקיהם האחרים והיה באפשרותם להקדיש את הכוחות הדרושים לכיבוש העיר, לא היה מי שיגן על הפליטים שהתרכזו בה.

אחת המסקנות הראשונות שכבר הוסקו מהאירועים האחרונים בגוראז'דה, היא שמערכת הפיקוד הקיימת אינה עונה על הצרכים. גנרל מצב, בו איש הצבא המופקד על ביצוע משימות האו"ם ועל חייהם של חיילי האו"ם, צריך היה לפנות את הנציג הפוליטי, שליחו של מזכ"ל האו"ם, כדי שזה יאשר לו את התגבורת הדרושה לחיילים החיילים. למרות שמועצת הביטחון קיבלה את ההחלטות המתאימות, ונאט"ו הקציב את הכוח ואווירי הדרוש, עדיין ההחלטה הסופית היתה נתונה בידיו של שליח מזכ"ל האו"ם, וזה – בעיקבות של המשא ומתן העקר – לא יכול היה להבין את שיקוליו של המפקד הצבאי בשטח, ולכן לא נענה לדרישותיו לסיוע אווירי, בשעה עוד היה יכול להשפיע. למעשה, איש הצבא מצא את עצמו בשלבים מסוימים מנהל משא ומתן עם הגורמים השונים, בעוד הנציג הפוליטי צריך היה לקבל החלטות בעניין צבאי, כאשר אף אחד מהם אינו מתאים לתפקיד הנוסף.

לתושבי גוראז'דה ולפליטים הרבים שהתאספו בעיר זו כבר לא יעזור, ועדיין קשה לדעת מה תהיה השפעת האירועים האחרונים על התמונה הכללית בבוסניה. אך מעבר למלחמת האזרחים העקובה מדם במה שהיתה הרפובליקה היוגוסלבית, ייאלצו העומדים בראש מנגנוני האו"ם ונאט"ו לעשות בדק בית יסודי, כדי למצוא דרכים לשיפור תפקודם של שני הארגונים במצבים דומים, ולהחזרת האמינות שאבדה להם.

דפים לספרות

עורך: עמוס לויתן

לאן נעלמה "נערת-הרחוב"

אלה אלפא

"בעיניכם היא פרוצה
בעיני – היא ברה..."

ח.נ. ביאליק

איציק מנגר בצעירותו – תחריט מאת סילוויה ארי

הבלדה על ה"גאסנמיידל" (נערת-הרחוב) היא שירו הראשון של איציק מנגר שפורסם ב-1921. לימים לא כלל אותה בין קובצי שירתו, אך לא חדל לדבר עליה. השנה מלאו 25 שנים לפטירת המשורר (1901-1969).

א.

ישראל כהן בספרו "בחביון הספרות העברית" עוסק בחשיבות הדיון הארכיטיפי בביקורת ובתרומה המעשירה של היבט זה לספרות. בין השאר הוא מעיר על אופיה הארכיטיפי של שירת איציק מנגר, שהוא אחד ממאפייני ייחודה בשירת יידיש.

ואכן, מנגר ביודעין ובלא יודעין, שאב מלוא חופניים מכל אוצרות התרבות הכללית וסמליה המיתיים ואשר עקבותיה הארכיטיפים מצויים בכל סוגי שירתו מראשיתה.

שירת מנגר על היבטיה העממיים (ראה ד. סדן נ. יונתן ואחרים) ועל שורשיה היהודיים (ראה ח. שמרוק על מקורות ה"חומש לידער" וה"מגילה לידער" ומסורות ה"פורים שפיל"), נדונה רבות ורשימות למכביר עוסקות במקומה של שירה זו בספרות יידיש. החיבה והפופולריות לה זכתה מיד עם הופעת שיריו הראשונים בכתבי-עת בשנות העשרים ברומניה ובפולין, הבליטה את חשיבותו של מנגר כמחדש הבלדה היידית. ד. נוי, שחקר את הבלדה היידית העממית-הקדומה, רואה בבלדות של מנגר את המעבר לבלדה האמנותית בשירת-יידיש.

באוצר הארכיטיפים העשיר הגלום בבלדה המנגרית, בולט במרכזיותו הארכיטיפ הנשי לגווניו – העלמה והמוות, חתונת המוות, העלמה והלבנה, העלמה והצל, העלמה והמראה, העלמה והצלב בדרכים – הנזכרים במחקריהם של ק.יונג, וא. נוימן על תורת הארכיטיפים. אלה נידונו גם בביקורת השירה והספרות הכללית ע"י א. ברוקין, נ. פריי, ואחרים.

ב.

בראיון שנתן מנגר לרפאל בשן ב"מעריב" בשנת 1965 (ארבע שנים לפני מותו), נשאל על חיבור שירו הראשון, ועל כך השיב: "זה היה ב-1920. כתבתי אז שיר על נערות-הרחוב של יאסי. הן השאירו עלי רושם עצום: הבתולות הללו התהלכו הלוך ושוב, על המדרכות וחיפשו לקוחות. הדמיון שלי התחיל לעבוד. אמרתי לעצמי: הנה אתה צוער איציק, בליל גשם קר בחוצות יאסי, ונערה כזאת ניגשת אליך ואומרת במתיקות: בואו בחור צעיר, בוא אחרי! מה היה מתרחש? אבל תיכף ומיד עשיתי סטיליזציה של הנושא, והפכתי אותו למין בלדה עממית כזאת: נערת-רחוב, מסכנה ורועדת מקור, מחפשת מישהו שיוציאנה מבדידותה, והנה צץ פתאום בפינת הרחוב צל! צל בלבד בלא אדם, והוא אומר לנערת-הרחוב: קראת לי? הנני! והיא שמחה – הנה אדם! אבל כאשר מתברר לה, כי זה רק צל שחור – היא מנסה להימלט. אבל הצל רודף אחריה ואיננו מרפה מטרפו. השיר נדפס בכתב-העת 'קולטור' בעריכת אליעזר שטיינברג בצ'רנוביץ. וזה היה שירי הראשון".

אל סיפור ה"גאסנמיידל" הזה, חזר מנגר פעמים רבות לאורך חמישים שנות יצירתו (1919-1969), כחוויית-תשתית, שפתחה את מבועי-שירתו ומופיעה בגלגוליה בכל הז'אנרים של כתיבתו השירית, בבלדה, בסונטה, בשירים המקראיים, בשירי-העם, וכמובן, בשירים הליריים, ה"לידער" שלו.

יש והיא מתגלמת בדמויות-רחוב כמו בסונטה על נערת ה"סיפיליס", יש והיא מופיעה בדמותה של "לורליי", מעין אנטי-לורליי המיתית של היינה, ויש שהיא אחת מן ה"קליינע מאגדאלענעס", אשר נוכחותן כשאר סמלי-הנצרות היה מאד בשירתו.

זוהי שירה אורבנית, מעיקרה, אולם שיריו קונים גם אל מקורות-הבראשית המיתיים, אל נערות-היער ה"וואלד פרוי", ונערות-השדה ה"פעלד פרוי" שם הן מתוארות בכוחות טבע מטילים, עם הרוח, והלילה, הלבנה והכוכבים, וכמובן, העוצמה המחוללת ומשריפה את דעת רואיה באופל עיניה וכוחותיה הנסתרים.

המשותף לכולם – עמדת המשורר המעלה בזיכרון את מילותיו של ביאליק: "בעיניכם היא פרוצה, בעיני היא ברה", אם כי לעולם לא במילים מפורשות שכאלה, רק מן התוטים והקים והעיניים, הטווים את השירים, מאותה "סטיליזציה" מורכבת אליה חתר מנגר בשירתו, נטווה שיח המשורר, עימה, ועם עצמו, עם הכוחות האפלים שבנפשו.

ג.

השאלה שברצוננו לברר כאן, היא מה עלה בגורלה של הבלדה הראשונה ההיא – ה"דאס גאסנמיידל" ("באלאדע") – אותה הוא מזכיר בראיון. בלדה זו אכן הופיעה ב-1921 ב"קולטור" ולאחר מכן ב-1929 בקובץ שיריו הראשון "שטערן אויפן דאך". אך באסופת השירים הגדולה הראשונה שלו ב-1952 "ליד און באלאדע" לא נמצא עוד את הבלדה הזאת וגם לאסופת השירים השנייה והאחרונה שהוציא בחייו "שטערן אין שטויב" ב-1967, לא מצאה עוד בלדה זו את דרכה ונראה כי מנגר גנז אותה.

והדבר מעורר תהייה וסימני שאלה גם מבחינה נוספת: הלכסיקונים והאנציקלופדיות השונים מותירים ערפל ביחס לשם שירו הראשון שראה אור. בכולם נזכרים פרטי השנה וכתב-העת, אולם בלא ציון שם השיר. הלכסיקון היידי של ז. רייזען (1927), מראשוני הלכסיקונים לספרות יידיש, כבר מקדיש ערך נרחב ונלהב למשורר הצעיר, וזאת רק שש שנים לאחר פרסום שירו הראשון, ובטרם יצא ספר משיריו. אולם גם רייזען איננו נוקט בשם השיר הראשון. ואילו בלקסיקון הגדול לספרות יידיש "לעקסיקאן פון דער נייער יידישער ליטעראטור", ניו-יורק 1962, בערך מנגר, אנו מוצאים על ראשית שירתו, כי היתה בשפה הגרמנית וכי ב. לאזאראנו הוא שהשפיע עליו לעבור ליידיש ב-1919. על הבלדה הראשונה שלו נכתב כי היתה זו "די מיידל-פארטרעט" ("דיוקן נערה") והיא פורסמה ב-1921 ב"קולטור". טעות זאת עוברת גם אל המונוגרפיה של י.ח. בילצקי על מנגר שהופיעה ב-1976.

מותר כי איש לא העיד על כך עד עצם היום הזה, אלא תמה שבעתיים, כיוון שהלכסיקון ראה אור עוד בחייו של מנגר. האם ידע על הערך הלכסיקוני הזה? האם במתכוון לא קם להכחישו? אין לדעת.

עובדת גניזתה של הבלדה ואי-הכללתה בקבצים הקאנוניים שלו, אומרת דרשני. ה"ליד און באלאדע" פותח אמנם ב"מיידל-פארטרעט", אך אין זו בלדה כלל וכלל וזו טעות נוספת של הערך הלכסיקוני ההוא. השיר הפותח הוא "ליד", דהיינו שיר, והשיר הבא אחריו "די באלאדע פון די שבת ליכט" הוא "בלדה על נרות-השבת", כאשר בשני אלה מדגים המשורר את [illegible] הסוגות העיקריות שבכותרת-הספר ("ליד און באלאדע") שיר ובלדה. אולם בעוד שבגוף-הספר נפקד מקומו [illegible] ה"גאסנמיידל", הרי בדברי הפתיחה לאסופה [illegible] המשורר דברים חמים לנערת-הרחוב שלו, המלווה [illegible] מ-1920, כתחנה שירית ראשונה בדרכו. בין השאר [illegible] כותב: "הקו המוליך מגאסנמיידל להארלעקין [illegible] איננו קו ישר וחלק. הנפתולים עם הצללים שבדרך [illegible] קשים, וקשה מאלה היה החיפוש אחרי האיזון המוש[illegible] הסינתזה בין הצליל והחזות" (התרגום שלי – א.א.)

נראה כי בהתייחסויותיו החוץ שיריות לא נטש [illegible] את דמות הגאסנמיידל והיא הנחתה את עמדותיו [illegible] את תפיסתו הפואטית.

במסה ידועה שלו "די באלאדע די וויזיע פון [illegible] ("הבלדה – חזיון הדם") מ-1921, הוא מדגים [illegible] הנערה והצל ומדגים באמצעותו את ההבדל בין [illegible] ליריי לעיצוב דרמטי-בלדי. כל עוד מתאר השיר [illegible] הנערה בבדידותה הלילית, בחיפושה אחרי אהב[illegible] אלגיה לירית. ברגע שמופיעה דמות, ולו רק הצל [illegible] ונשמעת הפנייה "קום" – הרי בכך נפתח דיאלוג [illegible] נהפך לבלדה. ואכן בגרסת ה"גאסנמיידל" [illegible] "שטערן אויפן דאך" פיתח מנגר את הדיאלוג עוד [illegible] והוסיף גם את המענה של הצל: "מיידל, קום..." [illegible] ארכיטיפיים מוכרים מ"טליתא, קומי" בבריאת [illegible] (הנזכר לימים בשירו של נ. זך) ובשירו של מ.ל. האלפ[illegible] ממנו הושפע רבות, ואף התייחס במאמריו ל[illegible] החשוכים הללו, שביצירתו של האלפערן, הפכו, [illegible] ל"גרוטסקה סוציאלית".

את דבריו במסה על הבלדה הוא מסכם [illegible] "האידיליה הלילית הסתווית, התגלגלה דרך [illegible] לאקסטאזה טראגית, אשר בחיבור האנטסטי [illegible] לצל "ס'האט פארוואנדלט אין באלאדע" – [illegible] לבלדה.

בפתיחה לספר שיריו השני ב-1937 אנו קוראים [illegible] "הקובץ 'דמדומים בראי' סוגר נתיב התפתחות בן [illegible] עשרה שנים. החוט מוליך היישר מחזיון ה'גאסנמ[illegible] על מדרכות-יאס, ועד לייד וואס איז דערגאנגען [illegible] גרא ביז בלא' (כלומר 'היהודי שהגיע מאפור לכחו[illegible]'). מעבר זה מתואר בשירת מנגר כתמצית שירתו. [illegible] הוא המציאות, והכחול הוא החלום, והוא אחד [illegible] העזים של מלחמת "הצללים" הנטושה בשירתו בין [illegible] המציאות האפלים, לבין חזיון הכחול של החלום [illegible] והמעגל, כאמור, נסגר, בדבריו בראיון מקץ [illegible] שנה.

ד.

לסיכום נאמר, כי ה"מיידל-פארטרעט" לא היה שיר[illegible] הראשון של מנגר שפורסם. בארכיון מנגר מצוי [illegible] של "קולטור" ובו "הגאסנמיידל" ולא היתה לכתב[illegible] אלא הופעתו היחידה הזאת (על פי נתן מארק [illegible] יידיש ברומניה"). כמו כן, כתב-יד של ה"מיי[illegible] פארטרעט" בחתימת המשורר וברישום המקום והתא[illegible] – צ'רנוביץ 1924 – מהווה הוכחה נוספת [illegible] את ההנחה, כי השיר פורסם קודם לכן.

כיצד, איפוא, נסביר את "הטעות" ואת שתי[illegible] (האפשרית) של מנגר בפרשה?

סיפור קורותיו של השיר הראשון ממחיש את [illegible] של החוויה והשיר. החוויה החד-פעמית שהולידה [illegible] השיר הראשון, את שירתו כולה, כערותו, היתה [illegible] בלתי נשכחת. לא כן השיר. הוא הרבה לשנותו [illegible] השינויים לא השביעו את רצונו, ולכן לא מצא אותו [illegible] להכליל באוסף הקאנוני שלו. השאיפה לסטיליז[illegible] עליה דיבר, הביאה אותו בסופו של דבר אל ה"מייד[illegible] פארטרעט". אולם כאן הוא נפרד מן הבלדה. [illegible] נולד שיר – "ליד" תמוני – החסר-תמונה במקום [illegible] של ה"מיידל" וה"פארטרעט" והכתוב במקומת [illegible] שיריות המערבלות צלילים ותמונות, צבעים, והחושי[illegible] כשמכולם עולה המאמץ הפיוטי להגיע אל יקוד ה[illegible] "דעם ערשטן גלי", אל צליל קדום ה"דיוד ערקלאנ[illegible] מקצב של שיר בלתי מובן "דעם ריטם פון [illegible] פארשטאנען ליד". כאשר כל אלה אינם אלא 'סילוה[illegible] שפיל', משחק סילואטות של עיני נערה בדמות [illegible]

אין זו עוד הבלדה על ה"גאסנמיידל", אולם ה[illegible] הראשונית ההיא מצויה בליבו של השיר, כרעב[illegible] התגלות (כדברי ביאליק ב"ספיחי" על [illegible] הראשונים בעודם בבתוליהם... הם הם גופי הרפ[illegible] תמציתם").

הבלדה נגנזה, אולם לא החוויה שהולידה אותה [illegible] נותרה בראשוניותה, כמראות שתיקה.

העדויות הלא-שיריות הרבות משמרות אותה [illegible] כולה היא חיפוש אחר המבע הפיוטי שלה. [illegible] ה"מיידל פארטרעט", דמות הנערה בכל דיוקנ[illegible] אל רגע חד-פעמי, בנסיון האינסופי להבינה.

דברים

הפתעות

אני מודה, ההחלטה בוועידת מפ"ם הפתיעה אותי. איני מתכוון לדון בה לגופה (ייתכן שהיא שגויה, וייתכן שהיא נכונה, וכל החלטה לכאן או לכאן היתה קשה, וחכמים יותר נהיה, בכל מקרה, בעוד עשרים יום לאחר יום הבחירה), אלא לומר משהו על עצם ההפתעה עצמה. כל אימת שמנהיגות שרויה במבוכה או במחלוקת קשה, היא פונה, כצדק, אל הציבור, לא רק כמי שממנו נובעת בסופו של דבר הסמכות האחרונה, אלא גם כמי שבשעות כאלה, אולי, יודע משהו שהיא אינה יודעת. לעיתים הוא משקף תבונה נעלמה, זרמי מעמקים של המציאות המפכים בו יותר ממה שהם מפכים בה, הן כיוון ששיקוליו מורכבים פחות וישירים יותר, והן כיוון שהוא ציבור, כלומר מנוטרל מזהות ואחריות אישית.

איני תמים לחשוב שכל הכרעת רוב היא קדושה (וכבר היה מי שקרא לאחר המהפך של 77 לפטר את העם, ולא חסרות בהיסטוריה דוגמאות נוספות) ועם זאת כל הכרעה כזאת, וברוב כה גדול, מעצם טבעה, אינה קטריזה גרידא.

אריסטו ב"פואטיקה" מדבר על "המפתיע ההכרחי", כאשר כוונת דבריו היא, שכל הפתעה בדרמה חייבת להיות גם הכרחית, אחרת לא תשכנע. אם אמנם כך קרה, ואת כאמור נדע, רק בוודאות התוצאות הסופיות.

ומעניין לעניין באותו עניין: בניגוד להפתעה בוועידה, לה תרם כחלקו ציבור הצעירים הקיבוצי, הדרמה בטלוויזיה "אחבות ביתניה" מאת מוטי לרנר, על אותו ציבור, לא היתה מפתיעה ולא הכרחית, אלא אנאכרוניסטית ורדודה. הנסיון להציג את אחריתה של אותה ראשית, ואת מאיר יערי ואנדרה כמרכזה, כאהה של האחווה, הוולי והוקנת, לא רק שהיתה עלובה ודוחה, אלא בעיקר שיקרית. פשיטא הוא שהחיים משתנים, אבל גם מתחדשים וכאמור מפתיעים, וזה מה שהמחבר, השבוי בקונספציה מיושנת אודות החברה הקיבוצית, לא ראה.

ע.ל.

מ. וינקלר

בית-עלמין איטי

בית-עלמין אטי שבו הולכים
של קמרונות חולי-זקנה –
אבן ושיש ואותות בשחור.
חזות של מות גדול
נשכנות מהשער.

מצבות עומדות דום כמו חילים
אלו לא תמו המלחמות
העולם כמנהגו – שדה-קרב ענקי.
אור נוקע ומחשיך בעת ובעונה אחת.

אנו בני-שיבה כעת, ועם זאת
ילדי הקיום האין-סופי.

מבין העצים מלבין חרף
ועל קברנו יורד שלג אלמוני
שלג אפל של ימים חורי-מראה
נושר על השער ונמס.

הליכתנו נעשית כבדה יותר
ועמידתנו מהססת בתוך מראות הזמן
הבלתי מתפשר.

הד של מטוס מעיר את האלמים
שלום העינני נדם פה.

סיפור של גשם

פתאום כסו עננים את הרקיע
והאור נדם
נשלם ההלה לזחל רוח קרה מאד
אך איש לא פלל לגשם
והנה בא
ברגע אחד מבריק וחולף.

ושרש מבחוץ מתפשט לחדר.
בין דבור לדבור
נולדת ביתר שאת הפסקת השקט הזאת
המתרגשת כמו בצערי עבר.

הגשם החל פתאום לכבש את הגג המשלש
של הבית, קרעי-ערפל באו מאי-אן
כמו להתנוה של עננים מחצר עזובה –
של מלחשים...

עתה הגשמה מכה חדממה
שישים של לפנות-ערב
המרחב הופך ערפלי יותר
עורקיו למורת, בו
לא תורת עוד שמש במועד הנגזר.
אלפי שנים חולפות ברקה אחת.

ליד הגגר שוכב החתול גודיל
הקרקעיים ושחור הפרוה
רעוע מאד בתוך עצמו
אולי לדיוקו מצרי עתיק-יומין –

"שיחת השבוע" בשבוע הבא

בשל תקלה טכנית לא מתפרסם השבוע מדור [illegible] "שיחת השבוע". השיחה הבאה, [illegible]

שתיהן לגטימיות

אבי גורן

■ ג'ון קסטי: "גן העדן הדבור – בבואות האדם בראי המדע", מאנגלית: עמנואל לוטם, הוצאת דביר, 1993. ■ הנרי נפתלי אטלן: "אלו ואלו – ביקורת הדדית של המדע והמיתוס", מצרפתית: דן דאור, הוצאת עם עובד, ספרית אופקים, 1994.

תולדות התרבות הן מאבק מתמיד בין שתי צורות מחשבה המנסות להבין ולהסביר את פשר הקיום והמציאות שסביבנו. המיתוס שמנסה לפרש את הכוליות של הקיום הכאוטי ולארוג אותו בתוך סיפור שאיננו חייב להיכנע למגבלות התבונה. לעומת זאת, מה שכינו היוונים בשם לוגוס מנסה להכניס סדר תבוני במתיוס ולתת לשטף החיים מסגרת רציונלית של חוקים מדעיים שיסבירו אותו בצורה מובנת.

במשך הזמן לבשה דיכוטומיה זו פנים רבות, כגון הוויכוח בין המדע לדת בתקופה המודרנית. בסוף המאה ה-19 הגיע ויכוח זה לשיאו. ההתפתחות המדעית, בעיקר בתחומי הרפואה והטכנולוגיה, יצרה בתרבות המערבית תחושה שהנה האדם הולך ומשתלט על הטבע וסודותיו וזהו רק עניין של זמן עד שיושלם כיבוש זה והחברה האנושית תגיע לאושר הנכסף. מילת המפתח היתה "קידמה", כלומר תהליך שבו כבר אי-אפשר לעצור את התפתחות המדע.

השקפה זו זכתה להתקפות רבות מכיוון האסכולה הרומנטית שטענה שיש כאן התעלמות מהמסתורין של נפש האדם. הפילוסוף הגרמני ניטשה טען שהגישה המדעית היא אך ורק אשליה של אנשים חלשים שאינם מסוגלים להתמודד עם האבסורד של הקיום ולכן מטילים עליו רשת של חוקים והסברים מדעיים כדי להרגיע את עצמם בבחינת: אנו מבינים את תהליכי החיים בטבע ולכן אנו יכולים לשלוט בהם.

ספריהם של קסטי ושל אטלן מביאים תמונת מצב נוכחית של מעמדם של המדע ושל המיתוס כתופעות תרבותיות.

ג'ון קסטי הוא מתמטיקאי המלמד באוניברסיטה הטכנית של וינה והוא מתאר את המחלוקות המרכזיות של המדע העכשווי מנקודת המבט של הנסיון למצוא מה המדע אומר על האדם ועל הייחודיות שלו בעולם. הוא בודק את שאלת מוצא האדם והיווצרות החיים עלי אדמות; את הבעיה הסוציוביולוגית, או השפעת התורשה והסביבה על התנהגות האדם; היכולת הלשונית של האדם; הבנת תהליך החשיבה האנושי בהשוואה לזה של המחשב: האם יש יצורים תבוניים בנוסף לאדם מחוץ לכדור הארץ; ולבסוף: כיצד תופס האדם את המציאות שמסביבו, כלומר מבנה החומר והוויכוח על תורת הקוואנטים.

בכל אחד מן הפרקים הללו מציג המחבר את הטיעונים המרכזיים של אנשי המדע הבולטים בצורה של משפט – כלומר, יש ויכוח של "בעד ונגד", כגון האם הגנים הם הקובעים את התנהגותנו או הסביבה, ולבסוף יש מעין "פסק-דין" בו מביע המחבר את השקפתו הוא בנדון.

בסופן של ששת "המשפטים" מתברר שדווקא לקראת סוף המאה העשרים יש הרבה פחות ודאיות אצל חלק גדול מאנשי המדע, לעומת מדעני המאה שעברה. בשאלת מוצא החיים, למשל, הבעיה הנדונה היתה האם האופן המסויים שבו נוצרו החיים עלי אדמות הוא חריג סטטיסטי או שמא יש הסתברות לא קטנה להישנותו במקום אחר מלבד כדור הארץ? לאחר שנבדקו התיאוריות העיקריות של ביולוגים, כימאים וכו' בעד ונגד היווצרות אבני הבניין הכימיות של האורגניזמים החיים מתוך התהליכים הפיסיקליים הטבעיים, מוסקת המסקנה כי "יתכן" שיש משהו מיוחד בהיווצרות החיים עלי אדמות, לגבי השאלה הסוציוביולוגית, תשובתו של קסטי היא "קשה לומר", ואילו על השאלה הלשונית האם יש לאדם תכונה מולדת המיוחדת לו המאפשרת לו לפתח את השפה (כפי שטען חומסקי), התשובה היא "סביר מאד".

הדוגמא הבולטת לכך שלמרות שהמדע מתקדם והולך במהירות הוא איננו מקדם אותנו לקראת תשובות מוחלטות, היא בעיית מבנה החומר לפי תורת הקוואנטים. קסטי בודק את הטענה האומרת שאין מציאות אובייקטיבית שאינה תלויה בצופה. תורת היחסות של איינשטיין יצרה את התחושה שהמציאות היא יותר מסובכת מכפי שתיאר אותה ניוטון ולמעשה אין בנמצא אירוע אובייקטיבי שאינו תלוי בצופה. הבעיה החריפה עם הניסוי הידוע שהראה שהאלקטרון מתנהג כחלקיק וכגל בעת ובעונה אחת. אחד הביטויים הידועים לבעייתיות זו היא עקרון אי-הוודאות של הייזנברג, שאחד מהכינויים הפופולריים הוא שעצם המדידה של התנהגות חלקיק משפיעה על תוצאותיה. מכאן נפתח פתח להרחבה של רעיונות מיסטיים, או "רומנטיים" בלשונו של קסטי לתחום של פיסיקת החלקיקים, המדגישים את השפעתה של תודעת המתבונן באבני בנייה אלה של המציאות על המושאים של התבוננותו ומחקרו. מכאן גם קצרה הדרך לטענה שהמציאות נוצרת על-ידי הצופה כשהוא מפעיל את מכשירי המדידה שלו. ואם יש פעילות גומלין בין הסובייקט המודד את המציאות באמצעות מכשירי המדידה שלו לבין המערכת, אזי כל מדידה יכולה ליצור עולם שונה.

לתפיסות אלה ואחרות הנדונות בספר יש השלכות לא רק על המדעים המדוייקים, אלא גם על התרבות והאמנות. סיפורו הידוע של בורחס "גן השבילים המתפצלים", לדוגמה, הוא ביטוי ספרותי לתיאוריה זו של ריבוי העולמות של תורת הקוואנטים.

בעייתיות זו של התנהגות האלקטרון, הידועה בשם "קריסת פונקציית הגל", משמשת גם דוגמא בסיסית בספרו של אטלן. אנרי אטלן הוא ביופיסיקאי באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת פריס הדן בספרו "אלו ואלו" במה שמשתמע מתיאור הוויכוחים המדעיים המתוארים לעיל. הוא לוקח כנתון את מגבלותיה של החקירה המדעית ומעמת אותה עם המחשבה המיתית ועם היסודות המיסטיים שחדרו למדע המודרני.

שער ספרו של הנרי אטלן בהוצאת עם עובד

הטענה המרכזית של אטלן היא שלמרות ההתפתחות המדעית, לשתי הגישות, המדעית והמיתית, יש מקום של כבוד זו לצד זו ולא רק שאין ניגוד ביניהן, אלא הן מפרות האחת את רעותה. הוא מדגיש טענה זו בתיאור הוויכוח האמור על השאלה הקוואנטית וכן בדוגמאות מהפסיכואנליזה ומהבלשנות.

הניגודים בין פרויד ליונג מתוארים כאן כוויכוח בין גישה מדעית נוקשה, הבאה לחקור את צפונות ה"נפש", שזהו מושג מעורפל למדי, לבין גישה גמישה יותר המתייחסת לא רק לפירושים סיבתיים-פיסיקליים ודטרמיניסטיים, אלא גם לגורמים חוויתיים-רגשיים סובייקטיביים. הדבר דומה להבדל שבין הפרוזה הנוקשה והמחמירה לבין השירה המשתמשת בדימויים וסמלים אישיים המעבירים תחושות הנמצאות מעבר לניתוח המדעי.

הפיסיקאי הידוע פאולי הבחין בין שני סוגי מנטליות אלה כך: "האחד רואה ביחסים הכמותיים בין החלקים את העיקר, והאחר, בעיניו העיקר הוא אי-האפשרות לחלק את השלם" (עמ' 229).

ההבדל בין צורת החשיבה המדעית, המנתחת לגורמים את התופעות שהיא בודקת, לבין החשיבה המיסטית הנוטה לחפש את הכוליות שמעבר לעולם התופעות, היא כאמור אחד המוטיבים המרכזיים בתרבות. לפני שנים רבות נתקלתי כדוגמה למוטיב זה בספרו של הרמן הסה "נרקיס וגולדמונד". שני החברים יוצאים לחפש את תכלית הקיום בשני כיוונים שונים. איש הדת, נרקיס, פונה לפילוסופיה ולתאולוגיה ומחפש במדע הסברים לבעיית הסבל בעולם. חברו, גולדמונד, לעומתו הוא צייר המנסה לפרש ולהבין באמצעות ציוריו מה עובר על הדמויות הסובלות בהן הוא נתקל בעת המגיפה השחורה ואותן הוא מעלה על הבד במכחולו. בסופו של הספר מבינים שני הרעים שהם מגיעים לאותה מסקנה, למרות שעסקו בשני תחומים שונים של הנסיון האנושי.

בסופו של דבר מבדיל אטלן בין מדעי-האדם, או מדעי-הרוח, לבין מדעי-הטבע. חשיבותו של המיתוס היא בכך שהוא "מאפשר את הדו-שיח החיוני ואת ההפריה ההדדית בין הקיטוע המדעי והסינתזה שבהוראה". מדובר איפוא בהפריה ולא באיחוד, ושני התחומים משלימים זה את זה. לכן מייחס אטלן את אותה חשיבות לפיסיקה גרעינית, לביולוגיה ולכימיה כמו "לתורתו של ישו הנוצרי, לחיבוריו של שקספיר, לכתביו של אלדוס הקסלי, לקונצ'רטו ולסימפוניות של פרוקופייב ובטהובן ולמגדל אייפל" (עמ' 328).

מוראותיה של המאה העשרים, ובעיקר השואה, הטילו ספק בתקווה האנושית שהמדע והתבונה יביאו מזור לתחלואי האנושות. ייתכן שעקב כך הולך ומתרחב העיסוק בסוציולוגיה ובפסיכולוגיה של המדע. בשיח הפוסטמודרניסטי יש עיסוק ביחסי הכוחות שבקהיליית המדענים ובגורמים שמחוץ למערכת המדעית הטהורה המשפיעים על המחקר, כגון תקציבים, הפרסום והעוצמה של אנשי מדע המחזיקים בתיאוריה מסוימת וכו'. יותר ויותר מדענים טוענים שאין במדע שום "אמת" אוניברסלית ומוחלטת, אלא היא תלויה בגורמים שונים, כגון התפיסות המקובלות בחברה בה חי המדען. הביטוי הפופולרי ביותר לגישה זו היא של תומס קון בספרו "מבנה המהפיכות המדעיות". לדבריו, כל מדען פועל במסגרת של מערך חשיבה באמצעות המושגים המקובלים בחברה (הפרדיגמות המפורסמות של קון). זוהי אולי אחת הסיבות מדוע אנשים בעלי הכנה מדעית מעמיקה המשיכו להחזיק בתיאוריה הפתולמאית של מבנה היקום שבמרכזו כדור הארץ עד שקם קופרניקוס.

ההבחנה המקובלת בין מדע למיתוס הולכת איפוא ומתערערת הן מ"בפנים", כלומר מתוך השאלות שמעלה עצם המחקר המדעי כפי שמציג זאת קסטי, והן "מבחוץ", מתוך ראיית חשיבות המיתוס כמישור לגיטימי העוסק בנושאים שאינם "מדעיים" אך מרכזיים לקיומנו. אנו מצויים בלבו של שלב נוסף בוויכוח בין הגישה הריאליסטית, הרואה במציאות משהו אובייקטיבי ובלתי תלוי בנו, שאפשר ללמוד עליו באמצעות המדע, לבין הגישה הרלטיביסטית המקנה לחוקר, למבנה הדעת שלו ולסביבה התרבותית השפעה על מהות ה"אמת". ויכוח זה מתנהל במישורים שונים ולא רק בין כתלי האקדמיה. די אם נציץ מבט בעתון היומי המבשר על תגליות מדעיות מצד אחד, ומביא מצד שני תחזיות הורוסקופיות, ידיעות על מצבו של "המשיח" וכדומה.

החשיבה המדעית מזה והחשיבה המיתית מזה, טוענות לבלעדיות על האמת. הנרי אטלן בספרו (וג'ון קסטי בשלו) מפריך את האקסקלוזיביות של שתי הגישות ועומד על הלגיטימיות של כל אחת מהן.

מקורות השפעה

אביב עקרוני

■ *עכשיו 60, מבחר תרגומים משירת המאה העשרים, חורף 1994, תשנ"ד. עורכים: גבריאל מוקד, ברוך חפץ. עורכי משנה: רפי וייכרט, לאה דאון.*

מבחר מיוחד של תרגומים משירת המאה העשרים, שהופיעו במהלך השנים בחוברות "עכשיו", הוא לא רק מפגש מרתק עם שירת המאה העשרים, אלא גם מראה מקום בדבר מקורות ההשפעה של שירה זו על היצירה המקורית. המשוררים שתרגמו שירה זו מאנגלית, צרפתית, גרמנית ופולנית, הם גם מראשי המדברים בשירה הישראלית.

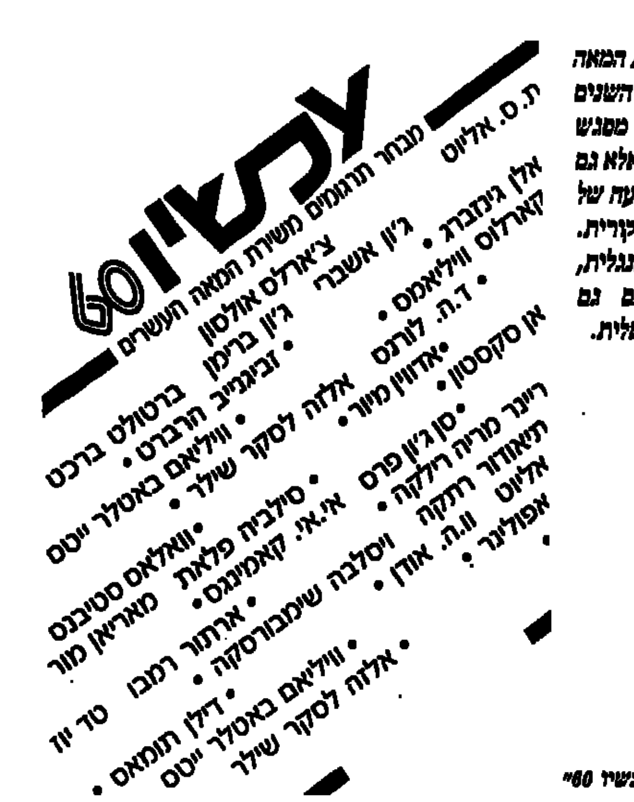

שער החוברת "עכשיו 60"

אסופת תרגומים משירת המאה העשרים, שהופיעו במהלך השנים בחוברות "עכשיו", כונסה עתה במבחר מיוחד בחוברת מס' 60 של כתב־העת. בפתח דבר "עכשיו – תרגום", מציין גבריאל מוקד כי המערכת לא היוותה גורם מתכנן ומכוון בהזמנת תרגומים, אלא שימשה כגוף קולט ומקבל אליו זרמו, באקראי וללא סדר או שיטה, תרגומים רבים כבר בימיה הראשונים של ההוצאה.

אכן, עיקר מעייניהם של עורכי כתב־העת היה מלכתחילה בתחום היצירה העברית המקורית, אולם זרמי ההשפעה של יצירות המופת המודרניות הוליכו במישרין ובעקיפין להתהוותו של מירקם תרבותי, שבו תופסים תרגומי השירה את מקומם הראוי, וזאת לא מעט בשל העובדה שחלק מן המתרגמים היו מטובי משוררינו, דוגמת עמיחי שתרגם משירי אלזה לסקר שילר, נתן זך שתרגם את הפואמה על ייטס מאת אודן, או דוד אבידן שתרגם משירי ת.ס אליוט.

מוקד סובר "כי הספר חוסר התכנון יצא בשכר העוצמה. השירים המתורגמים השונים הצטרפו למעין יומן הווייתי עילי של שירה הנוגעת בצומת העצבים של האינטלקט והחוויה".

רפי וייכרט, שתרם לספר מתרגומיו מן השירה הפולנית והאנגלו־אמריקנית החדשה, כותב באחרית־דבר על מודרניזם ישראלי חדש בראי תרגומיו. הנחותיו דומות לאלה של מוקד, אולם הוא מביא דוגמאות אחדות של השפעת המשוררים הלועזים על טובי משוררינו: זך, אבידן וברנשטיין, שהושפעו מאליוט ופאונד; ויזלטיר שהושפע מאודן; יאיר הורביץ שהושפע משירתם המתורגמת של דילן תומאס וקאמינגס, שפורסמה על ידי המשוררים־המתרגמים ויזלטיר ושבתאי, ותרגם אחר־כך בעצמו מן השירה הסקטית.

מקובלות עלי הנחותיו של וייכרט, אם כי לא מקובלת עלי קביעתו, לפיה השפיעו בעיקר הדברים שנתפרסמו ב"עכשיו". תרגומי שירה נתפרסמו גם בכתבי־עת אחרים וגם להם היתה השפעה על יוצרים רבים. עם זאת, אין ספק שהמבחר המובא לפנינו הוא מרשים ביותר. מובאים כאן תרגומים מאנגלית, צרפתית, גרמנית ופולנית, והם מייצגים את מיטב היצירה בת המאה העשרים בשפות אלה. הבולטים בהם מן השירה האנגלית והאמריקנית הם, כמובן, ת.ס.אליוט, דילן תומאס, ו.ה. אודן, ו.ב. ייטס, עזרא פאונד, ואלאס סטיבנס, קאמינגס, טד יוז ורבים אחרים. מן השירה הצרפתית בולטים גיום אפולינר, סן ג'ון פרס וארתור רמבו. מן השירה הגרמנית ברטולד ברכט, גיאורג טראקל, אלזה לסקר שילר ורילקה. ומן השירה הפולנית זביגנייב הרברט, צ'סלב מילוש ואחרים.

כל אלה ניתרגמו בדרך כלל באופן משובח על־ידי רבים מן הטובים שביוצרים הישראלים בשלושים וחמש השנים האחרונות, וביניהם אבידן, אורלנד, משה בך שאול, אורי ברנשטיין, מאיר ויזלטיר, נתן זך, אריה זקס, גבריאל מוקד, דן מירון, יהודה עמיחי, אשר רייך ורבים אחרים. לא פעם שימשו השירים המתורגמים שהופיעו ב"עכשיו" גורם מעורר וממריץ לתרגומים נוספים מפרי עטו של משורר מסויים ואף לכינוס שיריו בספר אחד.

כך, למשל, פורסמו תרגומים משירתו של דילן תומאס ב"עכשיו" 1960 (חוברת 6־5) וכן ב־ 1968/9 (חוברת 24־21), ושנים אחרות לאחר מכן, יצא לאור ב־1974 מבחר משיריו של דילן תומאס ובהם תרגומים נוספים וחדשים שהעשירו את עולם התרגום בנוסחים חדשים, כגון: "ולמוות לא יהי שלטון" בתרגומו של אהרן שבתאי ב"עכשיו" ו"ולא תהיה למוות ממשלה" בתרגומו של אברהם יכין במבחר של "עקר".

ככלל לקט הנשען על תרגומים שנעשו ... התפתחות תרבותית עמוקה, אך גיוונו והיקפו ... ניתן להצביע גם על החסר, שאולי לא היה ... המציאות, אך השלמתו היתה מוסיפה הרבה ... הכוללת. חסרים בקובץ תרגומים מן השירה ... המודרנית של ראשית המאה, כשם שחסרים בו תרגומים מן השירה הספרדית המודרנית, הן זו שנוצרה בספרד ... זו שנוצרה באמריקה הלטינית.

בנוסף לכך, קורא שאינו אמון על היצירה ה... הלועזית יוכל לקבל רושם מוטעה ממידת השי... יוצרים שונים לפי היקף השירים המובא מכל יוצר ... ולאו דווקא לפי חשיבותו הייחודית של שיר זה... מעבר לכל הדברים האלה נשארת ההנאה ה... משירה טובה ומן המיפגש המחודש עם יוצרים ... כזו היא, למשל, ההנאה משירו של גיום אפולינר "ש... גשר מירבו" בתרגומו היפה של משה בן־שאול ... במלים אלה:

יָמִים חוֹלְפִים וְשָׁבוּעוֹת. עוֹנוֹת תִּכְלֶינָה
לֹא זְמַן עָבַר
גַּם לֹא הָאֲהָבוֹת עוֹד תְּבוֹאֶינָה
מִתַּחַת גֶּשֶׁר מִירַבּוֹ תִּשְׁטֹף הַסֵּינָה

בָּא הַלַּיִל שָׁעָה תִּטְעַם
יָמִים נוֹקְפִים אֲנִי עוֹד כָּאן.

מתחום התרבות האנגלית והאמריקנית אנו מוצ... בספר שירים רבים שבצד יופיים הם חשובים גם מבח... התפתחותה של השירה המודרנית בסגנון, כשהם... בשימושי מלים ובדפוסי לשון. השילוב של ה... ושבירת כלים מילולית מצוי בתרגומה של דוריה... לשיר (ללא שם) של א.א. קאמינגס, הפותח בשורות:

מָה אִם תַּרְבֵּה שֶׁל הָמִי שֶׁל הָרִיחַ
יִתֵּן אֱמֶת מִשֶּׁקֶר שֶׁל אָבִיב;
יְטַמֵּא עָלִים מִתְעַרְבְּלִים אֶת הַשֶּׁמֶשׁ
וְיָעֹקַר כּוֹכְבֵי נֶצַח מִנְּתִיב?
יָשֹׁב מֶלֶךְ לְקַבְּצָן וּמַלְכָּה לִדְמוּת
(יָשֹׁב יְדִיד לְיָרִיב: יָשֹׁב חָלָל לִזְמַן)
– כְּשֶׁשָּׁמַיִם יִתָּלוּ וְיִתְבְּעוּ יַמִּים,
הַשּׁוֹד הָאֶחָד עוֹד יִהְיֶה הָאָדָם.

שירה הנפלא של אלזה לסקר־שילר בתרגומ... יהודה עמיחי "שירי השקט", ודאי אינו מייצג את ... המשוררים הכותבים גרמנית ששיריהם מופיעים ב... ובמיוחד לא את שירתו האוונגרדית של ברטולד ב... אך יש בו קירבה לירית לשיריו של ריינר מריה ריל... (יום סתו, הברבור, גורל אשה, סתרופות ושלהי ...) בתרגומו של משה הנעמי.

בזכותו של רפי וייכרט יכולים הקוראים להת... לשירה הכתובה פולנית. מן השלושה ששיריהם תור... בספר – צ'סלאב מילולש, טדיאוש רוז'ביץ ווי... שימבורסקה – בולטת דווקא זו האחרונה, במ... בשירים "שמחת הכתיבה", "כל מקרה" ו"חיים בה...

ניתן אך להצטער על כך שהעורך לא טרח להו... מספר מלים על המשוררים המופיעים בספר כדי לאפ... גם לקוראים שאינם אמונים על שירה מודרנית לוע... להכיר, ולו במקצת, את הפרטים העיקריים הקשו... למשורר וליצירתו.

בצדק מעיר מוקד, כי רוב חוברות "עכשיו", שב... נתפרסמו השירים בשעתם, אזלו לחלוטין מן השו... ובכינוסם המחודש של התרגומים בספר אחד יש ... העמדתם החוזרת לרשות קהל הקוראים והבלטה מח... של יופיים וחשיבותם מעבר למחיצת השנים.

פיליפ לארקין

צרכים

מֵעֵבֶר לְכָל זֶה, הַיִּחוּל לִהְיוֹת לְבַד:
כְּכָל שֶׁהַשָּׁמַיִם מִתְקַדְּרִים בְּכַרְטִיס הַזְּמָנָה
כְּכָל שֶׁאָנוּ מְמַלְּאִים אַחֲרֵי הַנְחָיוֹת הַמִּין
הַכְּתֻבּוֹת
כְּכָל שֶׁהַמִּשְׁפָּחָה מִצְטַלֶּמֶת לְרַגְלֵי תֹּרֶן הַדֶּגֶל –
מֵעֵבֶר לְכָל זֶה, הַיִּחוּל לִהְיוֹת לְבַד.

מִתַּחַת לְכָל זֶה, תְּשׁוּקַת הַחִדָּלוֹן נוֹהֶרֶת:
חֶרֶף הַמְּתִיחוּת הַמִּתְעַתַּעַת שֶׁל לוּחַ הַשָּׁנָה,
בִּשְׁטוּחַ הַחַיִּים, פַּלְחָנֵי הַפִּרְיוֹן הַמִּתְאָרְכִים,
הַסִּבַּת הָעֵינַיִם הַמְּפֹאָרֶת מִן הַמָּוֶת –
מִתַּחַת לְכָל זֶה, תְּשׁוּקַת הַחִדָּלוֹן נוֹהֶרֶת.

פיליפ לארקין נולד ב־1922 בקובנטרי ומת ב־1986. בצעירותו נסע פעמיים עם משפחתו לגרמניה. "אני חושב כי בכך נטמנו זרעי סלידתי משהייה מחוץ לאנגליה", אמר בבגרותו. ב־1955 התמנה לספרן באוניברסיטת האל שביורקשייר, ומאז ועד מותו המשיך להתגורר בהאל.

פיליפ לארקין נמנה עם חבורת המשוררים שהתכנתה בפי המבקרים בשנות ה־50 בשם "התנועה". משוררי "התנועה" התעטפו עם תחושת הניכור שפיעפעה בכמה מבני־דורם, שנודעו בכינוי "הצעירים הזועמים". הם אף התרחקו מן המודרניזם, כלומר משירתם של אליוט ופאונד. תווי ההיכר של שירת פיליפ לארקין הם חירות הביטוי ואוצר המלים היומיומי.

בעשורים האחרונים לחייו נחשב לארקין ל"משורר החצר" הבלתי־רשמי של אנגליה, כאשר אף כונה לא פעם "האנגלי ביותר". אחדים מספריו זכו להדפסות חוזרות ונשנות, וכהם "המרומים פתוח", "חתונות של שבועות" ו"חלונות גבוהים", ספרו האחרון.

תרגם מאנגלית: גיורא לשם

טד יוז

חיים מנסים להיות חיים

מָוֶת גַּם הוּא מְנַסֶּה לִהְיוֹת חַיִּים
מָוֶת נִמְצָא בַּזֶּרַע כַּסַּפָּן הַקָּדוּם
עִם סִפּוּרוֹ הַמַּבְעִית.

מָוֶת מִיְמִים בִּשְׂמִיכוֹת – הַאִם הוּא חֲתַלְתּוּל?
הוּא מְשַׂחֵק בְּבֻבּוֹת אַךְ אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְעַנְיֵן.
הוּא מַבִּיט בְּאוֹר חַלּוֹנוֹת וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין.
הוּא לוֹבֵשׁ בִּגְדֵי תִּינוֹק וְהוּא סַבְלָנִי.
הוּא לוֹמֵד לְדַבֵּר, מִתְבּוֹנֵן בְּפִיּוֹת אֲחֵרִים.
הוּא צוֹחֵק וְצוֹעֵק וּמַקְשִׁיב לְעַצְמוֹ בִּמְעֻמְעָם.
הוּא מַבִּיט בִּפְנֵי אֲנָשִׁים
וְרוֹאֶה אֶת עוֹרָם כְּיָרֵחַ מוּזָר, וּמַבִּיט בַּדֶּשֶׁא
בְּמַצָּבוֹ בְּדִיּוּק כְּמוֹ אֶתְמוֹל.
וּמַבִּיט בְּאֶצְבְּעוֹתָיו וְשׁוֹמֵעַ: "הַבֵּט בַּיֶּלֶד הַזֶּה!"
מָוֶת הוּא יֶלֶד־חֲלוֹמִי
מְעֻנֶּה בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת חֲרִיצוּת וּפַעֲמוֹנֵי יוֹם רִאשׁוֹן,
הוּא נִגְרָר סָבִיב כְּבֻבָּה שְׁבוּרָה
בִּידֵי יְלָדוֹת קְטַנּוֹת הַמְשַׂחֲקוֹת בְּאִמָּהוֹת וּלְוָיוֹת.
מָוֶת רוֹצֶה לִהְיוֹת חַיִּים, הוּא לֹא בְּדִיּוּק מִסְתַּדֵּר.

בְּבִכְיוֹ הוּא בּוֹכֶה לִהְיוֹת חַיִּים
אֲבָל אִם שֶׁאֵין בִּיכָלְתּוֹ לִזְכֹּר.

מָוֶת וּמָוֶת וּמָוֶת, הוּא לוֹחֵשׁ
עֵינַיִם עֲצוּמוֹת, מְנַסֶּה לָחוּשׁ חַיִּים.

כְּצַעֲקָה בְּשִׂמְחָה
כְּזֹהַר בְּבָרָק
שֶׁמְּרוֹקֵן אֶת הָאַלּוֹן הַבּוֹדֵד.

וְזֶהוּ הַמָּוֶת
בְּקֶרֶן הָאַיִל הָאִירִי. זֶהוּ הַמָּוֶת
בְּמַחַט הָעֶצֶם שֶׁל אֵשֶׁת־הַמְּעָרוֹת. אַךְ עֲדַיִן אֵינוֹ
מָוֶת –

אוֹ בִּגְבִיעַ הַפֶּרֶשׁ שֶׁהוּא מַצֵּבָה
שֶׁל קִינָתוֹ
עַל שׁוֹנִית שֶׁל חַיִּים.

* במסורת העממית – הוחלף על־ידי נימפות בילד יפה יותר שאותו גנבו

ו.ק. ויליאמס

הגעה

התרגום מוקדש לתמר

וְעִם זֹאת, מִישֶׁהוּ, אֵיכְשֶׁהוּ, מַגִּיעַ
מוֹצֵא עַצְמוֹ מַתִּיר וָוֵי
שִׂמְלָתָהּ
בַּחֲדַר שֵׁינָה מוּזָר –
חָשׁ סְתָו
מַפִּיל עָלָיו, מֶשִׁי וּמְשֻׁתֶּה
סָבִיב קַרְסֻלֶּיהָ.
הַגּוּף עוֹלֶה רָפֶה וְרִידִים
מִתְפַּתֵּל סָבִיב עַצְמוֹ
כְּרוּחַ חֹרֶף...

תרגם מאנגלית: רפי וייכרט

טור שוטף

ספרו של ארנושט לוסטיג "חלומות מגרנות" בתרגו... מאנגלית של משה דור יראה אור בקרוב. במוזרה ... סיפורים על תאוות חיים על רקע הכיבוש הנאצי ... פראג. המחבר, יהודי יליד צ'כיה, משמש היום פרופסור לספרות בוושינגטון ועמד על כך כי ספרו יתורגם מהנוסח האנגלי המעודכן. ● "עט הדעת" עם ... אבא המשוחח עם סופרים על ספריהם החדשים, ... 26.4.94 בשעה 20:30 בבית הסופר בת"א משתתפים: יצחק אוורבוך־אורפז, ראובן בן־יוסף, נאוה סמל, ... צלקה. ניסה גיל תקרא מספר שיריה ● ... שיחה במסגרת "שירה בראש סולטי" בהנחיית ... יאירה גנוסר. ב־28.4.94 בבית הסופר בת"א בשעה 20:30. משתתפים: שמעון פרס, אלי עמיר, צבי ... ומשתתפי "כנס אוסלו לשירה" ארז ביטון ... פרס שרת המדע והאמנויות לתרגום ... בטקס שנערך ביום רביעי בבית אריאלה בת"א ... קטן בקציזן, רצון הלוי, רינה ליטוין ואסתר סולאל ... "כלותים יהודים וישראלים" כנס עיון על ... בהשתתפות עשרות מרצים יתקיים ב־ ... באוניברסיטת חיפה (אולם המצפור קומה 30) ... השעה 10:00 בבוקר ועד 16:00. ... ● ... יפתח ב־21.9.94 בבית הסופר בת"א בשעה ... פרטים והרשמה אצל מרדכי גלזר 03-6953266/7.

"באוהאוס" בתל־אביב

■ נחמה קינרה: "אדריכלות הסגנון הבינלאומי בתל אביב, המועצה לשימור מבנים ואתרי התיישבות, 1994 ... עמ'

שנת 1994 היא שנת אדריכלות הסיגנון הבינלאומי, המזוהה יותר מכל עם "הבאוהאוס". ... התקיים אף כנס בנושא סגנונות הבנייה בארץ ישראל – "בנינים ומה שביניהם כסביבה חינוכית", ... לכנס בינלאומי בנושא זה.

... הספרות העיונית וכן המודעות לנושא, אינה רבה. ... פרסום הצנוע נזכרים הנושאים העיקריים הקשורים להתפתחות סגנונות הבנייה בישראל וכן מצאי המבנים האחרונים ורשימה בבליוגרפית קצרה.

את ההיסטוריה של תל־אביב ניתן לחלק לתקופות על פי סגנונות הבנייה, שתאמו את רוח התקופה ואוכלוסייתה הייחודית. התקופה הראשונה היא תקופת "אחוזת־בית", שתוכננה ונבנתה כ"עיר גנים". מעידן זה לא נשאר אף בית בשלמותו. חלקם נהרס (גימנסיה הרצליה, בית אחד־העם, בית־סגל) וחלקם שונתה צורתם לבלי הכר. התקופה השנייה היא תקופת ה"עיר הלבנה" והיא המשמעותית ביותר בבניית העיר. העלייה השלישית והרביעית (1930־1920) היא שיצרה כאן את המהפכה ... בסגנון אקלקטי, שהתמקד במוטיבים יהודיים עבריים שמספר פרטים מהם ניתן עדיין ... ברחובות אלנבי ונחלת־בנימין.

התקופה השלישית היא תקופת ה"באוהאוס" ... בסגנון זה נבנו כ־4000 מבנים על פי עקרונות התנועה המודרנית, שנוצרה בבית האולפנה של "באוהאוס" בברלין, והובאה לישראל ע"י אדריכלים יוצאי גרמניה.

התקופה הרביעית היא תקופת "העליה ההמונית", של שנות החמישים המאופיינת בבנייה המונית לדיור, ... סגנון אדריכלי ייחודי ובתיה נבנו כשיכונים ... "סלאמס" פיסי ואנושי.

התקופה האחרונה, מחקה הן את סגנונות העבר והן את סגנונות הבנייה הבתר־תעשייתיים, הפוסט־מודרניים, בניית בתים רבי־קומות ודיור יוקרתי ... ותיעוש.

קינרה מנתחת את מהות המושג "סגנון" ומדוע ... סגנונות אדריכליים.

באשר למקורות ההשפעה על האדריכלים שבנו את תל־אביב היא מבחינה בשני מקורות: האחד – הגישה האירופית ובעיקר הסגנונות שהביאו עימם האדריכלים מארצות מוצאם, רוסיה ופולין. השני – התפיסה ה"עברית" שנקשרה לתנ"ך ולתושבי הארץ ..., הנהגת פרופ' בוריס שץ ותלמידיו ב"בצלאל" ... גוטמן, תגר, ראובן לובין ואחרים. ... מורים זה בולטים בתל אביב ... "גימנסיה הרצליה" (נהרסה), "בית ביאליק", ... "קאזינו" (נהרס) ו"בתי החלומות" ...

... כאמור, מוקדש להצגת מאפייני הסגנון הבינלאומי, או כפי שהוא כונה גם "התנועה המודרנית" וסגנון הבאוהאוס. מה שמייחד אותה היא ... האדריכלות הכוללת, תוך התחשבות במרחב ... פריטי המבנה (רגולריות), ... לא פונקציונליים, בנייה על עמודים, תוכנית חופשית ממגבלות הקירות כתומכי ..., חלונות רחבים, חזית חופשית, גינות גג, ... ועוד.

... סגנון זה הוא העידן המודרני, ... מעמד הפועלים, שהצריך ... עבודה ומרכזי בילוי, וכדומה. ... ביותר מאסכולה זו, וולטר גרופיוס, ... ניתן להשוות ל"מכונות דיור", ... הרושים לפעילות יעילה ... ברורות.

... ה"באוהאוס" היתה "על האמן לקיים את ... כלפי החברה. גם לתוצר עבודתו ... חברתית".

... (1933־1919) עד עליית הנאצים ... כשבע מאות תלמידים. ... ארצה ובנו בעיקר בשלוש ... וכהתיישבות העובדת. בין ... את חותמם על הבנייה ... ריכרד קאופמן (שכנה בנהלל, ...), זאב רכטר, ליאופולד ... שמואל מיסטיצ'קין ... (העובדת) ומנוויזוייניראוב־...

... מציגה מספר מעבודותיהם בתל־אביב, ... (שדרות רוטשילד־מוא"ה), בניין ... שנבנה על עמודים; "מעונות ... נורדאו־הירקון, מו"אה, שדרות ... בית החולים "אסותא", ובניין קופת־... "בית הדר", בית הקפה "נגה", ... "המורה" על מבניו הרבים ... (אריה אלחנני, ריכרד קאופמן, ... ואחרים).

... 30 צילומים המוקדשים ל"סיגנון ... וכן רשימה ביבליוגרפית. כן מצורפת

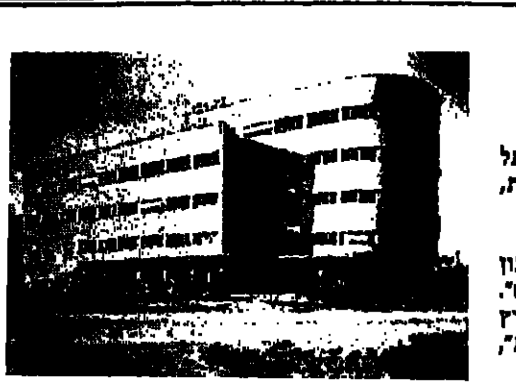
בית הדר בדרך פתח־תקווה

מפת הרחובות ומסלולי סיורים בבנייני ה"באוהאוס" בתל־אביב. פרסום צנוע בהיקפו, אך עשיר במידע לכל המתעניין.

דן יהב

שליט פרס בווינה הקיסרית

■ יוסף רות: "סיפורו של הלילה האלף ושניים", מגרמנית: צבי ארד, זמורה ביתן 174 עמ' 1994

"סיפורו של הלילה האלף ושניים" מצטרף לשורת התרגומים לעברית מיצירתו הסיפורית של יוסף רות: "מארש ראדצקי", "איוב", "מלון סבוי", "הנביא האילם", "טאראבאס", "קברות הקפוצינים", "בריחה לאין קץ". יוזף רות היה אישססגוני ובלתי צפוי, יהודי שנולד בגליציה תחת שלטון אוסטרי, חייל בחזית במלחמת העולם הראשונה, עיתונאי בגרמניה, אחד הנמלטים מווינה מאימת הנאצים וסוף טראגי בפאריס, שיכור, עני מרוד, אומלל, שהמוות השיגו בגיל צעיר כבית מחסה לעניים ערב מלחמת העולם השנייה. לא פחות ססגוניים מחייו היו נושאי כתיבתו ועלילות הרומנים שלו, שהתרחשו קודם כל באוסטרו־הונגריה ובווינה, אך גם ברוסיה, בגליציה, במזרח אירופה ובמקומות אחרים.

"סיפורו של הלילה האלף ושניים" הוא מספריו האחרונים, כשם שהתרגום העברי של צבי ארד ברוך־הכשרונות היה מתרגומיו האחרונים שראה אור לאחר מותו. בספר הוא מקריש דפים רבים לאווירת־ההתפוררות־והשקיעה בקיסרות האוסטרו־הונגרית, נושא שהוא מפתח בהרחבה בכל יצירתו ובמיוחד בספרו המרכזי "מארש ראדצקי". יש בו גם מעין מפגש בין וינה הנוצצת והנהנתנית, שטופת־התענוגות, לבין המזרח המוסלמי, במקרה זה פרס הקיסרית. גם בפתיחת הסיפור יש משהו מזרחי, כמו מאלף לילה ולילה: "באביב בשנת ...18, השאה־אין־שאת, המלך הקדוש, הנעלה והגדול, הקיסר והשליט הכולי־כול של מדינות פרס..." מגיע לביקור בווינה, ומוצא עולם שקט, משועמם, נטול־דרמטיות: "ברחבי העולם שרר שלום עמוק עד כדי להוריד, ופרסומי־המשטרה הרשמיים, שסיפרו עכשיו את האירועים הבנאליים, תפסו עכשיו בקושי שניים וחצי עמודים בכל יום. קרטל כתבי־המשטרה ישב מרוכא בקפה־דירצל, תשוש מהמנוחה הבלתי־נסבלת, משותק על ידי השלום חסר־האירועים, וללא תקווה קלה לאיזו סנסציה..."

מכאן ואילך מתגלגלת העלילה של הסיפור בכמה כיוונים. השלטונות האוסטריים עורכים נשף תגיגי לכבודו של האורח רם־המעלה מהמזרח, והלז נשבה שם בקסמיה של הרוזנת ו'. כאשר הוא רוצה לבלות עמה את הלילה, משתלטת מבוכה על הגורמים האחראיים, שאינם יודעים כיצד לצאת מכל העניין. מי ש"מציל את המצב" הוא קצין־הצבא ואיש־האצולה ברון טיטינגר, הנוטל על עצמו ביצוע משימות מיוחדות. הוא מוצא זונה קטנה מאחר מבתי־הבושת של וינה, הדומה מאוד לרוזנת, וזו תבוא לספק את תאוותו של השאה. אך המעשה עם השאה חושף עלילה מקבילה הנוגעת לברון טיטינגר עצמו: גם הוא היה מאוהב פעם ברוזנת ו', אך אחרי שלא החזירה אהבה לחיקו היה לו קשר רומאנטי עם מוכרת בחנות־סדקית ואף נולד לו ממנה בן מחוץ לנישואין. הברון עזב אותה והיא מוצאת את דרכה אל בית־בושת. אם לא ניחשתם, הרי היא אותה זונה שנשלחה למיטתו של השאה, מיצי שינגל, שמה.

אם כך ואם כך, אחרי ביקורו הרעשני של השאה, מתחילה הידרדרותו של טיטינגר, והוא כמו נענש על מעשיו, וגם מסמל את שלבי שקיעתה של הקיסרות האוסטרו־הונגרית.

מ. אבי־שלמה

"טווין פיקס" קיבוצי

■ נורית לשם: "עדות צולבת", הוצאת כתר, 1994 עמ' 167

תבשיל מעניין רקחה נורית לשם בספרה החדש. הבעיה, שהיא רוחסה לקריזה יותר מדי חומרים, והסיר עמד על האש יותר מדי זמן. שני סיפורים בקובץ, "עדות צולבת" "נעמה, ציפור שדות", המרכיבים את הכלש הקיבוצי הזה, אשר כתוב במתכונת של מעין רשומון.

הסיפור הראשון "עדות צולבת" בנוי משלושה קטעים שונים. את הראשון, "דינה", מספר בחור צעיר אשר ניהל רומן אסור עם המטפלת שלו בקיבוץ "שדמות". הבחור, העונה לשם רפי, הוא רב־שגל שבחורות רבות עברו בדירת הרווקים שלו ובעלים רבים הצמיחו קרניים בעקבות פעילותו ההורמונאלית ("שני לילות רצופים בלי שינה, לילה עם דנה ולילה עם גילה, ואני כבר מותש..." ובמקום אחר: "ואני גבר יפה ורגיש וחכם, כמו בפרסומות. ונגן בסקסופון. נשים נופלות בזרועותי ואני אוסף"). אבל נפשו כמהה לאותה רינה, האמונה שגאלה אותו מבתוליו בטיול הכיתה לסיני.

בקטע השני, "ריה אורנים", מנהלת הפסיכולוגית, תגית, חקירה פרטית על נסיבות הרצחה של אותה רינה, אשר היתה מטופלת שלה. לשם משרטטת דמות של פסיכולוגית מופרעת, אמפולסיבית ותלותית בצורה חולנית ("אני לא מסתכנת. אני חיה דרך חייהם של הבאים אלי לטיפול"), אשר נוסף לכך סובלת מטראומת ילדות קשה. חגית, בלשית כאגורה ופסיכולוגית כשקל, מצליחה, אחרי חקירה פתלתלה, למצוא את הרוצח.

"רונו שמים וגילי ארץ" הוא הקטע הסוגר את הסיפור הראשון, והוא מסופר מפיה של אותה גילה אשר מתממת בלילות את יצועו של רפי מהקטע הראשון. הסיכוך מסתבך ופרטים נוספים מעברן המביך של הנפשות הפועלות נחשפים בו נגד עיניו של הקורא והמום.

הסיפור השני, "נעמה, ציפור שדות", מתאר את פרישת העלמותה של נעמה, גם היא, איך לא, מאותו קיבוץ. עוזי, המספר, הוא עכבר עיר, ואילו נעמה חברתו היא נערת טבע. לא נלאה אותכם בעלילה הסבוכה, רק נציין כי העיירה "טווין פיקס", יכולה להחשב כגן־עדן ליד אותו קיבוץ "שדמות" (שהיה ראוי כי יקרא "סדום"), שעלילות כה מצמררות מתרחשות כשרותיו, בחדרי הרווקים ובבתי הילדים.

למרות חוסר אמינות מסויים, הספר עדיין קריא, ולעיתים (רחוקות) מצליח לגעת.

ואם נורית לשם, שהיא מטפלת משפחתית במקצועה, לקחה את החומרים מהחיים, אז משהו מאוד רקוב איפה שהוא.

עודד שלומות

ראול לינטע

אפרים איננו

במלאת שלושים למותו של אפרים ברוידא

זֶה קָרָה מַהֵר לְאַחַר שֶׁסִּיֵּם אֶת הַהֲגָהָה הַשְּׁלִישִׁית לְסוֹנֶטוֹת שֶׁקְסְפִּיר
אוֹ חָלָה אֲנוּשׁוֹת וּפִרְפֵּר בֵּין הַחַיִּים לַמָּוֶת
דּוֹמֶה הָיָה שֶׁהוּא הוֹלֵךְ וּמַחְלִים. לְאַט לְאַט חָזַר
לִלְמֹד אֵיךְ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּעֵט אֵיךְ כּוֹתְבִים
מַחְשַׁבְתּוֹ הָיְתָה בְּרוּרָה וּצְלוּלָה כְּתָמִיד. מַחוּ הוֹסִיף לִהְיוֹת חַד כְּתַעַר
חוּשָׁיו הִמְשִׁיכוּ לְגַשֵּׁשׁ בְּאוֹתָהּ שְׁנִינוּת דַּקָּה בְּאוֹתָהּ רְגִישׁוּת דַּיְקָנִית
דְּבָרָיו הָיוּ רְהוּטִים וְנֶחֱרָצִים. הָאֱמֶת קָלְחָה מִפִּיו לְלֹא הֶרֶף
מִי זֶה הִצִּיל הַיָּחִיד שֶׁיָּדַע לְהַפִּיק לְאוֹרֵךְ כָּל הַחִדּוּן
בֵּינוּ לְבֵינוֹ הִרְבָּה לִשְׁאֹל שְׁאֵלוֹת מַכְרִיעוֹת, הָרוּת גּוֹרָל
אַךְ בְּחָכְמָתוֹ כִּי רַבָּה יָדַע כִּי יָפֶה לָהֶן הַשְּׁתִיקָה וּבִכְלָל
מוּטָב לְהַרְהֵר בָּהֶן בִּצְנִיעוּת מֻפְלֶגֶת, בִּזְהִירוּת מַרְבִּית
הוּא כְּבָר יָכֹל הָיָה לְהַבִּיט לְאָחוֹר וְלוֹמַר בְּמַסְקָנוּת כָּךְ וְכָךְ
לַעֲשׂוֹת אֶת חֶשְׁבּוֹנוֹ הַחַד וְהַנִּפְתָּל וְהַמְּסֻבָּךְ
לֶהֱגוֹת בִּים חַיָּיו, לְהַלֵּךְ בָּחֳרָבָה וּלְהַצְבִּיעַ בְּנַדָּאוּת עַל הַיֵּשׁ וְהָאַיִן
אֲבָל הוּא הֶעְדִּיף לַעֲצֹם עֵינַיִם וּכְיֶלֶד חַי לְנַמְנֵם.
רוּחוֹ הַמְּזֻכֶּכֶת לֹא עֲזָבַתּוּ לְרֶגַע, בְּקֹצֶר רוּחַ הַמְתִּין
לָשׁוּב אֶל שֻׁלְחָנוֹ, לַעֲשׂוֹת בִּמְלַאכְתּוֹ, לְהַתְקִין
לְקַצֵּץ וּלְלַטֵּשׁ אֶת הַפּוֹרֵשׁ הַשְּׁלֵמָה. לְחַדֵּד אֶת חוֹד אִזְמֵלוֹ
אַף פִּתְאֹם הַמִּטְּשֶׁלֶת נֶחֱרֶצֶת הַלְמָה וְגָוְעָה אֶת זְמַנּוֹ
מְעָתָה הַפּוּקְסִיָּה בְּחַלּוֹן תְּעוֹר מִשְׁנָתָהּ וְתִתְרַפֵּק בִּצְעֻרַת
נִיצָנֶיהָ תַּשְׁלִיף וְתִפְרַח בְּפוֹרִיַּת אַרְגָּמָן בַּהֲדָרָת
הַחֶדֶר שְׁרוּי בְּשֶׁקֶט מוּזָר, מִין רֵיקוּת עֲמוּמָה וְנוֹהֶרֶת
וּמִבֵּין הַסְּפָרִים תַּעֲלֶה דוּמִיָּה קְשׁוּבָה מְהַרְהֶרֶת
הַשֶּׁמֶשׁ תְּפוּ שְׁקֵטָה בֵּין פִּתְלֵי נְגָהוֹת
הָעֵט יְמָתִין צַיְּתָנִי כְּדַרְכּוֹ לְצָרֵף אוֹתִיּוֹת
הַכֹּל נְכוֹנִים בִּמְקוֹמָם, מְצַפִּים, כִּי אוּלַי – עוֹד יָשׁוּב, עִמָּהֶם לִהְיוֹת כִּלְפָנִים.

כותרים חדשים

■ עמנואל רינגבלום: "כתבים אחרונים – יחסי פולנים־יהודים", עריכה: ישראל גוטמן, יוסף קרמיש, ישראל שחם, הוצאת יד ושם ולוחמי הגטאות, 390 עמ' 1994 / הכרך השני מכתבי היסטוריון הגטו מן התקופה ינואר 1943־אפריל 1944. חלק מן הארכיון המונומנטלי שהקים המחבר בעצם ימי השואה.

■ ריכארד קראוטהיימר: "בתי־כנסת בימי־הביניים", מגרמנית: עמוס גורן, מבוא: משה ברש, הוצאת מוסד ביאליק 230 עמ' 1994 / ספר על אדריכלות בתי־הכנסת שהפך כבר לקלאסי. במחקר מעמיק חושף המחבר את השפעת האדריכלות האירופית על בית־הכנסת היהודי.

■ אילנה יפה רוסאנו: "בלי שם, המלים", ספרי עתון 77, 152 עמ' 1994 / שירה בשלה, עשירה, עתירת דימויים בספר ראשון למשוררת.

■ אריאל הירשפלד: "אותן היודעות", הוצאת זמורה ביתן, 175 עמ' 1994 / על שיח האהבה באופרות של מוצרט – ספר העוסק בקשר שבין המוסיקה לאהבה ביצירות המלחין הגאוני. ספרו של מבקר הספרות המאיר את המוסיקה של מוצרט מזווית חדשה.

■ אלה בת־ציון: ספר החלומות של אלוהים, הוצאת אגודת הסופרים, 63 עמ' 1994 / המשוררת הוציאה תחת שמה הקודם, גבריאלה אלישע, חמישה ספרי שירה, עליהם זכתה בכמה פרסים. ספר עז ביטוי בעל נימות רליגיוזיות.

■ עמלה עינת: "ויבה שאין בה קלוף", ידיעות אחרונות ספרי חמד, 180 עמ' 1994 / ספר בדיוני אבל המבוסס על עובדות ועדויות והבא להזים את הגרסה הרשמית של מרד גטו וילנה. "טרגדיה אישית וחברתית במתכונת של סיפור בלשי".

■ מיכל מירון־שקד: "אם תיגע בי אני אצרח", הוצאת כתר, 155 עמ' 1994 / גברים אוהבים את טליה ואת מיניותה המתפרצת. היא שמחה לפתות אותם, וכשהם מתפתים היא שמחה לעזוב אותם. ספרה של העיתונאית ומי שהנחתה תוכנית הטלוויזיה בערוץ 2 "בין הסדינים".

■ אמי דיין: "שם של ספר שירים", הוצאת תמוז־מודן 96 עמ' 1994 / טקסטים שונים – שירים קברטיים, מחשבות, רישומים יומניים ופזמונים לסרטים – הכוללים דברים שנכתבו בעשרים השנים האחרונות.

■ בת־עמי גולדשטיין: "ביני לבינך, עמורם", הוצאת "מערכת" קיבוץ דליה, 51 עמ' 1994 / שירי יומן שכותבת אם לבנה החייל שנהרג בנופלו מצוק בגולן. ביטוי צלול לכאבה של אם ומצוקתה.

■ גליה גביש: "מקום טוב לגדל דבורים", הוצאת ירדן גולן, 134 עמ' 1994 / המחברת הוזמנה לכנס גרפיקאים בפולין 1989. במהלכו יצאה למסע של 24 שעות לוורצלב לחפש את קבר אביה. הספר נכתב בעקבות המסע.

■ אורי דייויס: "לחצות את הגבול", הוצאת ברירות 268 עמ' 1994 / אוטוביוגרפיה פוליטית של מי שהתפרסם לראשונה כשהלך להתגורר בכפר דיר אל־אסד במחאה על הפקעת אדמות. לימים נעשה משקיף במועצת אש"ף ופרש אף ממנה לאחר הסכם אוסלו והצטרף לאחד מאירגוני הסרוב.

■ ישעיהו תדמור: "התכתבות לאלוהי שבאוזים", הוצאת רשפים 389 עמ' 1994 / עבודת מוקר מקיפה על הגותו של ד"ר יוסף שכטר, שנפטר השנה, ועל השכטריום בכלל "כחינוך לאקזיסטנציאליזם־דתי".

■ שלמה שמיר: "בכל מחיר – לירושלים", הוצאת מערכות, 542 עמ' 1994 / אלוף (מיל.) שמיר, מי שהיה ממפקדי חטיבה 7 בתש"ח, מספר בספרו זה על קרבות לטרון ופריצת הדרך לירושלים.

קולנוע

תל אביב

גורדון המחודש: האמת שלא תיאמן. מוצ"ש-ה 18.30, 22.00; אמון הרדי. מוצ"ש-ה 20.00.

גן העיר 1: במוות פוינה. 1 21.50, 24.00. מוצ"ש 19.20, 21.50. א-ה 14.30, 16.45, 19.20, 21.50.

גן העיר 2: בקו האש. 1 22.00, 24.10. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 14.40, 17.00, 19.30, 22.00.

גת: בודהה קטן. 1 21.50, 24.25. מוצ"ש 19.20, 21.55. א-ה 16.30, 19.15, 21.55.

דיזנגוף 1: הפיתוי הכי יפה של חיי. 1 11.00, 13.30, 22.00, 24.15. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 11.00, 13.05, 15.10, 17.15, 19.30, 21.50.

דיזנגוף 2: הפטותר. 1 11.00, 13.30, 22.00, 24.15. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 11.00, 13.05, 15.10, 17.15, 19.30, 21.50.

דיזנגוף 3: כלבי אשמורת. 1 13.30, 24.15. מוצ"ש 21.50. א-ה 13.05, 17.15, 21.50; בחול. 1 11.00, 22.00. מוצ"ש 19.30. א-ה 11.00, 15.10, 19.30.

דקל: פילדלפיה. 1 22.00. מוצ"ש-ה 19.30, 21.50.

הקולנוע: נישה מזהב. 1 22.00, 24.15. מוצ"ש 19.30, 21.45. א-ה 17.00, 19.30, 21.45.

חן 1: בכוונת זדון. 1 22.00, 24.20. שבת-מוצ"ש 14.30, 17.00, 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50; החולים בצפרת. שבת 11.00.

חן 2: הבן הטוב. 1 22.00, 24.20. שבת-מוצ"ש 14.30, 17.00, 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50; גלשני הוינג'ה. שבת 11.00.

חן 3: נברת דאוטפייר. 1 22.00, 24.25. שבת-מוצ"ש 11.00, 14.30, 17.00, 19.25, 21.55. א-ה 17.00, 19.25, 21.55.

חן 4: נזירות בלוז 2. 1 22.00, 24.20. שבת-מוצ"ש 11.00, 14.30, 17.00, 19.30, 21.50. א-ה 11.00, 14.30, 17.00, 19.30, 21.50.

חן 5: בית הרוחות. 1 21.50, 24.25. שבת-מוצ"ש 14.00, 16.40, 19.15, 21.55. א-ה 11.00, 14.00, 16.40, 19.15, 21.55; תראו מי שמדבר עכשיו. שבת 11.00.

טיילת 1: בשם האב. 1 22.00, 24.30. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00.

טיילת 2: דרכו של קרליטו. 1 22.00, 24.30. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00.

טיילת 3: עולם מושלם. 1 22.00, 24.30. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00.

לב 1: שלום לפילנשו. 1 11.30, 14.00, 21.45. מוצ"ש 19.00, 21.40. א-ה 11.00, 13.30, 16.15, 19.00, 21.40.

לב 2: עירום. 1 12.00, 14.00, 22.00, 24.30. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 11.15, 14.00, 17.00, 19.30, 22.00.

לב 3: צעד לא מחושב. 1 22.00, 24.30. מוצ"ש 22.00. א-ה 17.15, 22.00; אנטוניה ונ'יין. 1 12.00. א-ה 11.35, 15.15; לב בחורף. 1 14.00. מוצ"ש 19.30. א-ה 13.15, 19.30.

לב 4: הוצאתי עליי חווה. 1 12.00, 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.40, 22.20. א-ה 11.30, 13.00, 15.00, 19.40, 21.55; סוד הגן הנעלם. 1 14.00. א-ה 17.00.

מוזיאון: האישה שיצרה שמן שומשום. 1 22.00. מוצ"ש-ה 19.45, 22.00.

מקסים: הנמלט. 1 22.00, 24.15. מוצ"ש-ה 19.30, 21.50.

סינמטק: אבא'לה בוא ללונה פארק. 1 14.00, 22.00. מוצ"ש 19.45, 21.45. א-ה 17.30, 19.30, 21.30.

צפון: בְּרָכָה. 1 22.00. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50.

רב אור 1: יחסים משתנים. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.25, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.55.

רב אור 2: תמונות קצרות. 1 22.00. מוצ"ש 18.00, 21.30. א-ה 17.30, 21.00.

רב אור 3: חגו שמחת המזל. 1 21.55, 24.25. מוצ"ש 19.15, 21.55. א-ה 16.35, 19.15, 21.50.

רב אור 4: עידן התמימות. 1 21.55, 24.25. מוצ"ש 19.15, 21.55. א-ה 16.35, 19.15, 21.50.

רב אור 5: שארית היום. 1 21.50, 24.20. מוצ"ש 19.20, 21.55. א-ה 16.35, 19.15, 21.55.

שחף 1: רשימת שינדלר. 1 21.45. מוצ"ש 18.00, 21.45. א-ה 17.00, 20.45.

שחף 2: תיק שקנאי. 1 21.45, 24.30. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00.

תל אביב 1: הצטלבות. 1 22.00, 24.30. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00.

תל אביב 2: על קרקע בוערת. 1 22.00, 24.30. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00.

תל אביב 3: בשם האב. 1 22.00, 24.30. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00.

ירושלים

גיל 1: הצטלבות. מוצ"ש 19.30, 21.40. א-ה 13.30, 16.30, 19.00, 21.30.

גיל 2: רשימת שינדלר. מוצ"ש 21.00. א-ה 13.30, 17.00, 20.30.

גיל 3: תיק שקנאי. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 19.00, 21.40; סוד הגן הנעלם. א-ה 13.30, 16.15.

גיל 4: על קרקע בוערת. מוצ"ש 19.30, 21.40. א-ה 13.30, 16.30, 19.00, 21.50.

גיל 5: ללא פחד. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 13.30, 16.15, 19.00, 21.30.

גיל 6: בְּרָכָה. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 16.30, 19.00, 21.30.

גיל 7: עולמו של ויין 2. מוצ"ש 19.30. א-ה 13.30, 16.30, 19.00; בשם האב. מוצ"ש 22.00. א-ה 21.40.

גיל 8: בשם האב. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 13.30, 16.15, 19.00, 21.40.

חיפה

אורלי: פילדלפיה. 1 22.00. מוצ"ש 18.45, 21.15. א-ה 18.45, 21.15.

רב נת 1: בכוונת זדון. 1 22.00. מוצ"ש 19.00, 21.30. א-ה 16.45, 19.00, 21.20.

רב נת 2: הבן הטוב. 1 22.00. מוצ"ש 19.00, 21.30. א-ה 16.45, 19.00, 21.15.

רב אור 1: בודהה קטן. 1 21.50, 24.25. מוצ"ש 18.45, 21.20. א-ה 18.30, 21.15; החולים בצפרת. שבת 11. א-ה 16.45.

רב אור 2: יחסים משתנים. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.00, 21.30. א-ה 16.45, 19.00, 21.15; גלשני הוינג'ה. שבת 11.00.

רב אור 3: תמונות קצרות. 1 22.00. מוצ"ש 21.00. א-ה 17.30, 21.00; נברת דאוטפייר. שבת 11.00. א-ה 16.30; החולים בצפרת. מוצ"ש 19.00.

רב מור 1: בודהה קטן. 1 22.00. מוצ"ש 18.45, 21.30. א-ה 18.30, 21.15.

רב מור 2: הבן הטוב. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.00, 21.30. א-ה 16.45, 19.00, 21.20.

רב מור 3: שארית היום. 1 21.50, 24.25. מוצ"ש 19.00, 21.30. א-ה 16.30, 18.50, 21.25.

רב מור 4: בכוונת זדון. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.00, 21.30. א-ה 16.45, 19.00, 21.20.

רב מור 5: פילדלפיה. 1 21.50, 24.25. מוצ"ש 19.00, 21.30. א-ה 16.30, 18.55, 21.25.

רב מור 6: נזירות בלוז 2. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.00, 21.30. א-ה 16.45, 19.00, 21.20.

רב מור 7: תיק שקנאי. 1 21.50, 24.25. מוצ"ש 19.00, 21.30. א-ה 16.25, 18.50, 21.25.

אשדוד

רון 1: רק עד אחד לרצח. 1 22.00, 24.15. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 19.30, 22.00.

רון 2: תיק שקנאי. 1 22.00, 24.30. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 19.30, 22.00.

אשקלון

חן 1: בודהה קטן. 1 22.00. מוצ"ש 19.10, 21.50. א-ה 16.20, 19.10, 21.55.

חן 2: הבן הטוב. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50.

חן 3: רשימת שינדלר. 1 22.00. מוצ"ש 18.00, 21.30. א-ה 17.30, 21.00.

חן 4: הצטלבות. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50.

חן 5: בכוונת זדון. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50.

נתניה

חן 1: בכוונת זדון. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50; החולים בצפרת. 1 11.00.

חן 2: פילדלפיה. 1 21.55, 24.25. מוצ"ש 19.20, 21.50. א-ה 16.50, 19.25, 21.55; גלשני הוינג'ה. שבת 11.00.

חן 3: בודהה קטן. 1 22.00. מוצ"ש 19.10, 21.50. א-ה 16.20, 19.10, 21.55; נברת דאוטפייר. שבת 11.00.

חן 4: הבן הטוב. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50; נזירות בלוז 2. שבת 11.00.

ראשון לציון

חן 1: בכוונת זדון. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50.

חן 2: הבן הטוב. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50.

חן 3: בודהה קטן. 1 22.00. מוצ"ש 19.10, 21.50. א-ה 16.20, 19.10, 21.55.

חן 4: פילדלפיה. 1 22.00, 24.25. מוצ"ש 19.20, 21.50. א-ה 16.50, 19.25, 21.55.

נעמן: שלום לפילנשו. 1 22.00, 24.15. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 19.30, 21.50.

ראשון: רק עד אחד לרצח. 1 22.00, 24.15. מוצ"ש 19.30. א-ה 19.30, 22.00.

רון 1: נברת דאוטפייר. מוצ"ש 19.30, 21.45. א-ה 17.00, 19.30, 21.45.

רון 2: נזירות בלוז 2. מוצ"ש 19.30, 21.45. א-ה 17.00, 19.30, 21.45.

רון 3: עידן התמימות. מוצ"ש 19.30, 21.45. א-ה 17.00, 19.30, 21.45.

חולון

גל 1: הצטלבות. 1 20.00, 22.00, 24.15. שבת-מוצ"ש 17.00, 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00; גלשני הוינג'ה. שבת 11.00.

גל 2: הצטלבות. 1 22.00, 24.15. מוצ"ש 22.00; נזירות בלוז 2. 1 20.00. שבת-מוצ"ש 11.30, 17.00, 19.30. א-ה 17.00, 19.30, 22.00.

גל 3: בכוונת זדון. 1 20.00, 22.00, 24.15. שבת-מוצ"ש 11.30, 17.00, 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00.

גל 4: עירום. 1 19.30, 22.00, 24.15. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00; אלדין. שבת 11.30, 17.00.

גל 5: על קרקע בוערת. 1 20.00, 22.00, 24.15. שבת-מוצ"ש 11.30, 17.00, 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00.

באר שבע

אשל: רשימת שינדלר. 1 21.45. מוצ"ש 18.00, 21.30. א-ה 17.00, 20.30.

רב נגב 1: בכוונת זדון. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.30, 21.55. א-ה 17.00, 19.30, 21.50; החולים בצפרת. שבת 11.00.

רב נגב 2: על קרקע בוערת. 1 21.55, 24.25. מוצ"ש 19.20, 21.50. א-ה 19.20, 21.50; תראו מי שמדבר עכשיו. שבת 11.00. א-ה 17.00.

רב נגב 3: תמונות קצרות. 1 22.00. מוצ"ש 21.30. א-ה 17.30, 21.00; גלשני הוינג'ה. שבת 11.00.

רב נגב 4: פילדלפיה. 1 22.00, 24.25. מוצ"ש 19.20, 21.50. א-ה 19.25, 21.55; נזירות בלוז [illegible]. שבת 11.00. א-ה 17.00.

חדרה

לב 1: רשימת שינדלר. 1 [illegible]. מוצ"ש 18.00, 21.30. א-ה 17.20, 21.00.

לב 2: על קרקע בוערת. 1 22.00, 24.30. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 16.40, 19.15, 21.45.

לב 3: שארית היום. 1 22.00, [illegible]. מוצ"ש 19.20, 21.45. א-ה 19.15, 21.45; תראו מי שמדבר עכשיו. א-ה 17.00.

לב 4: שלום לפילנשו. 1 [illegible]. מוצ"ש 18.45, 21.30. א-ה 18.45, 21.30; החולים בצפרת [illegible] 17.00.

ר"ג – גבעתיים

אואזיס 1: בכוונת זדון. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50.

אואזיס 2: תיק שקנאי. 1 21.50, 24.25. מוצ"ש 19.15, 21.55. א-ה 16.30, 19.10, 21.50.

אואזיס 3: הצטלבות. 1 22.00, 24.20. מוצ"ש 19.30, 21.55. א-ה 17.00, 19.25, 21.50.

רב גן 1: רשימת שינדלר. 1 22.00. מוצ"ש 18.00, 21.30. א-ה 17.30, 21.00; החולים בצפרת. שבת 11.00.

רב גן 2: שארית היום. 1 21.55, 24.20. מוצ"ש 19.20, 21.55. א-ה 19.20, 21.55; החולים בצפרת [illegible]. א-ה 17.00; נזירות בלוז 2. שבת 11.00.

רב גן 3: הבן הטוב. 1 22.00, 24.30. מוצ"ש 19.30, 21.50. א-ה 17.00, 19.30, 21.50; תראו מי שמדבר עכשיו. שבת 11.00.

רב גן 4: בשם האב. 1 21.55, 24.25. מוצ"ש 19.15, 21.55. א-ה 16.30, 19.10, 21.50; גלשני הוינג'ה. שבת 11.00.

פתח תקוה

היכל 1: הצטלבות. 1 22.00, 24.15. מוצ"ש 19.15, 21.45. א-ה 17.00, 19.15, 21.45.

היכל 2: רשימת שינדלר. 1 21.45. מוצ"ש 18.00, 21.30. א-ה 17.00, 20.30.

היכל 3: בשם האב. 1 21.45, 24.30. מוצ"ש 19.30, 22.00. א-ה 17.00, 19.30, 22.00.

שירותי חירום

משטרה

ירושלים, תל-אביב, חיפה, רמת-גן, בני-ברק, חולון, פתח-תקווה – טל' 100; באר-שבע, נהריה, נתניה, עכו – 100; אילת – 244; חדרה – 33444.

בתי-חולים

תל-אביב והמרכז

איכילוב תל אביב, שיבא תל-השומר, ביילינסון פתח-תקווה, וולפסון חולון, אסף הרופא צריפין – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה

לניאדו: [illegible] בתורנות לסקרים ודחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים

שישי: ביקור חולים – ילדים; שערי צדק – פנימית; הדסה ע"כ – [illegible], כירורגיה, אורתופדיה, עיניים, אא"ג.

שבת: ביקור חולים – [illegible]; שערי צדק – ילדים; הדסה ע"כ – פנימית, כירורגיה, אורתופדיה, עיניים, אא"ג.

בתי-מרקחת

שישי: בת ים: מזור, חביבה רייק 20. חולון: פרופסי' קב"ע, מרכז סדאב רביזוביץ' 17. ירושלים: הרצל, יפו 36. נתניה: קניון השרון, רחוב הרצל. פתח תקוה: קופ"ח הכללית, ההסתדרות 21. רמת גן: פארמה פלוס רסה, ז'בוטינסקי 65. תל אביב: כוי, דיזנגוף 174; פארמרקט, יהודה הימית 61 יפו. חיפה: בלפור, מסדה [illegible].

שבת: בת ים: [illegible] הנביאים 3. חולון: תקוה, כיכר ספרוסה. ירושלים: קופ"ח מכבי, אוריפס 15 (שבת); סופר פארם, יד חרוצים 20 (מוצ"ש). נתניה: נאות שקד, מרכז מסחרי אזורים. פתח תקוה: קופ"ח הכללית, ההסתדרות 21. רמת גן: עליה, קריניצי 2. תל אביב: שלמה המלך, שלמה המלך 78 (גם במוצ"ש); בריאות, המלך ג'ורג' 28 (גם במוצ"ש). חיפה: מסדה, מסדה 30.

מוקד קופ"ח כללית

המוקד יספק מידע בימים א'-ה' בין השעות 08.00-20.00. בימי ו' 08.00-15.00 בטלפונים: 03-433300.

יד בינה – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה. ירושלים: 02-243358; ת"א: 226027 (24 שעות); חיפה: 04-229488 (11.00-20.00); גליל מערבי: 04-820222.

חוט הלבן – 03-204327, ימי א', ג', ה' 19.30-23.30.

קו פתוח לנוערים במצוקה בימי ב' רה: 222732. ארגון הורים ארצי "קו פתוח", אוזן קשבת לילדים ובני נוער 03-621515 (24 שעות).

עזרה ראשונה לשיניים

עזרה ראשונה לשיניים של ליד ההסתדרות לרפואת שיניים בישראל: בתל אביב: רחוב הפן 26, קומה ג', טל' 523566, פתוחה מדי יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ-20.00 עד 23.00. מרפאות שיניים לעזרה ראשונה. המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00-9.00, אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד. דיזנגוף סנטר, שער 3 (ליד השעון) קומה א', טל' 294869, 03-285822. מרפאת שיניים תורנית 24 שעות גם בשבתות וחגים בתיאום טלפוני 5449911, מול 4318, רח' יהודה המכבי ת"א.

"S.O.S Doctors" ביקורי בית ע"י רופאים 24 שעות ביממה. טל': 03-5033939.

סיוע לקורבנות אונס

לדעונה ואיגוד השרון, טל' 052-32432, א'-ה' בשעות 17.00-21.00, תל-אביב 03-234819; חיפה: 04-660111; ירושלים: 02-24554; 059-72245.

אלי – עזרה באלימות כלפי ילדים במשפחה טל. 6956763, 261070. פועל מ-08.00 עד 22.00

עזרה ראשונה נפשית

ער"ן ירושלים – טל' 02-610303
ער"ן תל-אביב – טל' 03-5461111
ער"ן ילדים ונוער, ת"א – 03-6961113
ער"ן חיפה – טל' 04-672222
ער"ן כרמיאל (גליל מערבי) – 04-988410
ער"ן נתניה – טל' 053-625110
ער"ן כפר-סבא – 052-913999
ער"ן באר-שבע – טל' 057-418111
מוקד, מוקד חירום – אס.או.לב, שרות טיפול נפרץ לב, חיפה, 24 שעות ביממה. טל' 04-679999

מגן דוד אדום

ירושלים, ת"א, חיפה – טל' 101. רמת-גן, בני-ברק, גבעתיים – טל' 5793333; לוד רמלה – 101; טל' 08-221022; עפולה – טל' 065-93334; טבריה – 101, טל' 04-931401; נהריה – טל' 04-823333; בת-ים – טל' 5511111; באר-שבע – טלפון 057-74767; שח"ל בוש. דן, טל' 03-330848; פתח תקוה – 101, 93; חצור – 9311111; 06-938233.

רכבות

מירושלים לת"א דרום: 07.25, 16.00.
מרחובות לת"א דרום: 06.00 (מלוד), 06.40, 07.30, 15.20, 17.15 (עד לוד), 18.50 (עד לוד).
מת"א דרום לירושלים: 07.25, 16.00.
מת"א דרום לרחובות: 06.10 (מלוד), 06.35, 14.35, 16.30, 18.00.
מת"א מרכז לחיפה: 06.00, 06.25, 07.18*, 08.03, 08.42*, 09.00, 10.30*, 12.00, 13.00*, 14.00*, 15.00*, 15.57, 16.35, 17.00, 18.00, 19.00*, 20.15.
לנהריה: 06.25, 12.00, 14.00, 15.00, 15.57.
מחיפה בת-גלים לת"א (מחיפה מרכז 5 דקות לפני היציאה מבת-גלים): 05.30, 06.20*, 07.15*, 07.35, [illegible] 11.00*, 11.56, 15.30*, 16.30, 17.30, 18.30.
לנהריה (מחיפה מרכז 5 דקות לאחר היציאה מבת-גלים): 05.47, 07.58, 09.48, 12.07, 13.23, 15.26, 16.00, 17.30, 18.30.
מנהריה לחיפה ולת"א: 05.50, 06.35, 07.25*, 09.13, 10.57, 13.22, 15.24, 16.33, 17.30, 18.42.
קרונועים ברכבות מהירות בקו תל-אביב-חיפה – מת"א מרכז: 15.30, 17.47; מחיפה בת-גלים: 13.40, 16.10.
* רכבת מהירה.
** החלפת רכבות בחיפה.

לוח זמני רכבות בימי ו' וערבי חג בלבד

מירושלים לת"א דרום: 07.25, 12.00.
מרחובות לת"א דרום: 07.30, 13.30 (עד לוד).
מת"א דרום לירושלים: 07.25, 12.00.
מת"א דרום לרחובות: 07.00 (מלוד), 12.45.
מת"א מרכז לחיפה: 07.04, 08.00*, 08.53, 10.00, 11.00, 12.00 [illegible]
[illegible]

מידע אודות נוהלי הרכבת: חוות ירושלים: 02-733764; חוות ת"א מרכז: 03-5421515; חוות חיפה בת-גלים: 04-564321.

ושוב: נס בדלונה ביד־אליהו

FINAL FOUR TEL AVIV 94
April 19th-21st, 1994

□ יאיר עמיקם

7 דקות של עירפול חושים. 7 דקות לסיום, שבהן לא הצליחה אולימפיאקוס לקלוע נקודה אחת, הרימו מן הקרשים את ל'יאפ חובנטוד בדלונה, כדי לקלוע 7 נקודות ניצחון שהטיסו לבדלונה גביע היסטורי. גביע אירופה לאלופות.

קורני תומפסון, שקלע את שלשת הניצחון, 17 שניות לסיום, כמעט נחנק מאהבה, לפני שג'ורדי ויאקמפה, אחרי תצוגת מנהיגות מרהיבה על הפארקט, ניגש לקבל את הגביע מידיו של מזכ"ל פיב"א, בוריסלאב סטאנקוביץ'.

עולם קטן, אולי הפוך: לפני שנתיים נוצחה בדלונה משלשה בסיום, ואמש, בחצי דקה של שכרון חושים טוטאלי, היא זכתה, לראשונה בתולדותיה, בגביע היקר מכל. מגיע לה.

האוהדים של אולימפיאקוס נשארו המומים, לא מאמינים. הגביע נשאב ממש מתוך גרונותיהם הצרודים. מי יודע מתי יוכלו לשוב ולהתקרב אליו כל כך.

וההספד צרב פי כמה, כשמנגד מרקדים להם אוהדי פאנאתינאיקוס, בקריאות שמחה לאיד, ורק קומץ אוהדי בדלונה, לא יותר מ־70, חגגו בגדול ביציע העליון.

והמסורת נשמרה: פעם נוספת נוצחה הפייבוריטית; פעם נוספת ניצח האנדרדוג; פעם נוספת עשה זאת מאמן יוגוסלבי (בפעם השישית ברציפות והשנייה של אוברדוביץ' תוך שנתיים); פעם נוספת כשלה קבוצה באדום בהיכל הצהוב.

פעם נוספת התרחש נס־בדלונה ביד־אליהו, אלא שהפעם הוא היה הפוך. ספרד שוב חובקת את גביע אירופה לאלופות, אחרי 14 שנים שדופות. וזה היה באמת נס קטן. ידעתי שחובנטור מסוגלת, אבל בדקות רבות הם לא הצליחו לעשות סל. קשה היה להם לחדור מול יער הידיים הארוכות של פאספאלי, טארפלי, פאטולס וחבריהם. אבל הם הניעו את הכדור בסבלנות, תוך ביצוע תרגילים להשתחררות.

בהגנה נתנה חובנטוד הצגה גדולה. השמירה של מייקל סמית במחצית השנייה על זארקו פספאלי, שצבר את כל הנקודות שלו (15) במחצית הראשונה, היתה בית ספר להגנה, שגם בהשתלמות המאמנים שהיתה השבוע לא הרחק מההיכל (עירוני ט'), אי אפשר ללמד.

בדיכויו של פאספאלי האיום טמון סוד הניצחון של חובנטור. סמית למד אותו בדרך הקשה במחצית הראשונה, אבל בשנייה שיתק אותו לחלוטין, לא נתן לו כמעט לגעת בכדור, והתסכול של זארקו גרם בין היתר ל־5 החטאות עונשין (3 מ־10) משמעותיות. אחת מהן, 4.8 שניות לסיום, באחת ועוד אחת.

היה שם גם ג'ורדי ויאקמפה, במשחק מושלם של גארד־כוכב, שבולט בחוסר אנוכיות ומשתלב במשחק הקבוצתי. פראן מרטינז נתן סוף סוף משחק גדול, עם 17 נקודות, 10 ריבאונדים והרבה נוכחות בשמירה על פאטולס. גם לשני האחים ג'ופרסה, למרות מספר איבודי כדור שטותיים, היה חלק חשוב במערך.

אולימפיאקוס כשלה ברגע האמת. היא הובילה כבר 16:24 בדקה ה־12 ו־52:57 בדקה ה־33, אבל איפשרה לספרדים לחזור מפיגור מבהיל. במחצית הראשונה תיפקדה ההתקפה שלה פחות או יותר טוב, כשזארקו פאספאלי קולע 15 נקודות מעל סמית הנמוך ממנו. טארפלי הוציא את תומפסון התוצה וקלע ברכות 10 נקודות. גם ג'ורג' סיגאלס צבר נקודות במתפרצות ושלשות. אלא שפאניוטיס פאסלואס נסגר על ידי מרטינז, וצבר 2 נקודות, וטארפלי הצטרף לתרדמה הכללית במחצית השנייה, כשקלע סל בודד. וללא התותחים האלה גם טומיץ' וסיגאלאס לא הספיקו.

במחצית השנייה קלעו חניכיו של יואנידיס רק 18 נקודות, ולמרות שבשנים האחרונות הגמרים מסתיימים גם ב־50 נקודות, זו לא התפוקה של אולימפיאקוס. פספאלי לא יכול היה לעשות סל, ורק הקשיים של חובנטור בהתקפה, הביאו ליתרון יווני 49:53 בדקה ה־27.

מייקל סמית החל לרחף באוויר ונגע בכל כדור שירד מהקרש. הוא קלע נקודות עונשין וסל והתוצאה צומקה ל־53:52. סיגלאס, בשלשה גדולה, הדליק את היציעים האדומים. נקודת עונשין נוספת הביאה ליתרון 52:57 בדקה ה־33.

כאן נעצרו שתי הקבוצות, כשאף אחת אינה מסוגלת לעשות סל. מרטינז צימק בנקודת עונשין, ויאקמפה ירה שלשה מדהימה – ורק 56:57 לאולימפיאקוס (38).

התקפה ארוכה, בה הצליחה חובנטור לזכות בכדור 3 פעמים מתחת לסל היווני, נסתיימה בשלשה של קורני תומפסון, 17 שניות לסיום – 57:59.

פספאלי הצליח למעט עבירה מסמית 4.8 שניות לסיום, אך שוב החטיא את הזריקה. כאן התחוללה שערורייה גדולה, שלמזלם של אנשי המזכירות, לא הכריעה את גורל המשחק והגביע. אחרי שכדור העונשין של פספאלי פגע בחישוק, לא הופעל השעון. רפאל ג'ופרסה הצליח לקחת את הכדור ולזרוק לעבר אמצע המגרש, וזה היה צריך לסיים את הטיפור, אבל השעון עדיין לא פעל. זה איפשר לטומיץ' לזרוק ל־3, ולפספאלי לקחת עוד זריקה, ורק אחרי ההחטאה שלו נגמר הגמר הזה, בשמחה ספרדית בטבור המגרש, בתוך חגורת שוטרים עבה, אל מול עיניהם הכלות של שחקני ואוהדי אולימפיאקוס.

חובנטוד בדלונה – אולימפיאקוס 57:59 (39:39)

★ היכל הספורט ביד אליהו. 10,000 צופים. שופטים: ראובן וירובניק (ישראל) וסטפאנו קוארי (איטליה).
★ קלעו לחובנטוד בדלונה: מרטינז 17, ויאקמפה 16, תומפסון 9, סמית' 6, ת. ג'ופרסה 5, ר. ג'ופרסה 4 ומוראלס 2.
★ קלעו לאולימפיאקוס: פספאלי 15, סיגאלס 14, טארפלי 12, טומיץ' 10, פאסלואס 2, טארלינ' 2 ובאקטסיאס 2.

פאספלי הי־MVP

זארקו פאספלי הוא הי־MVP של ה"פיינל־פור" – זוהי הבחירה המפתיעה של פאנל העיתונאים (10) שנקבע ע"י פיב"א לבחירת מצטייני ארבעת המשחקים ביד־אליהו.

גם שחקן ההגנה המצטיין בא מאולימפיאקוס – ג'ורג' סיגאלאס, בשעה שרבים היו בטוחים שהאיש הראוי לתואר הזה הוא מייקל סמית מבדלונה, ששיתק את הי־MVP והשאיר אותו על 0 נק' במחצית השנייה.

החמישייה: תומאס ג'ופרסה, ג'ורג' סיגאלאס, אלכסנדר וולקוב, זארקו פאספלי, רוי טארפלי.

מלך הסלים הוא וולקוב 61 נק', לפני סאן אפיפניו 39, ניקי גאליס 38, פאספלי 37.

מייקל סמית יהיה המתאזרח בנבחרת ספרד

□ יאיר עמיקם

המתאזרח המצוין של חובנטור בדלונה, מייקל סמית, יוזמן לנבחרת ספרד ויוכל להשתתף בה מינואר 1995.

סמית לא יוכל לשחק באליפות העולם הקרובה בחודש אוגוסט, בקנדה, וגם לא בסיבוב השני במוקדמות אליפות אירופה, בין היתר נגד ישראל, בנובמבר, במלגה. לעומת זאת יוכל הכדורסלן האמריקני, שיהיה במעמד מתאזרח, לשחק באליפות אירופה באתונה, בקיץ 1995.

מאמן נבחרת ספרד, מנואל (לולו) סאינס, אמר לי אתמול שחוסה מונטרו מברצלונה, שאיכזב מאוד העונה, לא יוזמן לנבחרת לקראת אליפות העולם.

מאה אחוז לאוברדוביץ': שני גמרים – שתי זכיות. יש כבר לזלימיר אוברדוביץ'. המאמן הסרבי של בדלונה, שהמשיך את מסורת ההצלחות של המאמנים היוגוסלבים זו השנה השישית ברציפות, כאן הוא נראה מונף אל על ע"י חניכיו המאושרים (צילום: אריה קנטר)

אוברדוביץ': אני יוגוסלבי ולמדתי מהמאמן הגדול בעולם — ניקוליץ'

ותקשורת, יאניס יואנידיס, מאמן מנוצח, ישב שם שטוף, ראשו שמוט בין כתפיו, יונק ביגון מהסיגריה שלו. לפתע מתקרב אל השולחן זלימיר אוברדוביץ', מאמן מנצח, הוא מתכופף לעברו, מחבק אותו. יואנידיס מתרומם קמעא ואז מתנשקים השניים פה אל לחי, פעמיים ותופסים את מקומותיהם, למסיבת העיתונאים.

אוברדוביץ': "זהו משחק קשה ושקול. היה לנו מזל גדול בסוף, וניצחנו קבוצה גדולה. אני מוכרח לומר שבמצב כמו זה שנוצר בדקות האחרונות, השחקנים ולא המאמן הם שקובעים מה יקרה, ועל כך הם, לא אני, ראויים לכל המחמאות".

יואנידיס, בקול נכאים, הגיב קצרות: "היה משחק צמוד. אנחנו מיסמסנו 3 פעמים והם הצליחו לקחת שני ריבאונדים חשובים ולקלוע שתי זריקות שלוש – וכך הפסדנו".

בתשובה לשאלה כיצד מאמן בן 34 כבר זכה בשני גביעי אירופה לאלופות, ענה אוברדוביץ': "אני בא מבית המדרש של הכדורסל היוגוסלבי. והיה לי המזל ללמוד ממאמן ענק, לדעתי הטוב בעולם, אלכסנדר ניקוליץ'. חוץ מזה אני עובד קשה, עבודה היא מלת המפתח. מה שימח אותי יותר, הזכייה עם פרטיזן או היום? שמחתי גם לקחת עם הקבוצה שלי את הגביע (אני גאה מאוד היום בשחקני בדלונה)".

דייויד סטרן במסיבת עתונאים בת"א
השחקנים נגד הגבלת השכר, ההנהלות בעד

□ יאיר עמיקם

דייוויד רובינסון, חאכים אולג'ואן, שאק, יואינג, קארל מלון [illegible] כולם בלי יוצא [illegible] בעתיד להיכל [illegible] אבל אני אומר מהם לא זכה עדיין באליפות ה־NBA, לכן אפשר לצפות שהפלייאוף העונה יהיה הם לא פחות משהיה כששיחקו בו מייקל ג'ורדן, לארי בירד ומג'יק ג'ונסון, שלא לדבר על כך שלסיאטל וגם לשאקיל אוניל, יש מחשבות על אליפות" – כך אמר אתמול מנכ"ל ה־NBA, דייוויד סטרן.

סטרן אמר את הדברים במסיבת עתונאים במלון הילטון, שם גם ערך את הועידה המארגנת של הפיינל־פור על האירוע [illegible] הכדורסל [illegible].

הקומישינר [illegible] גילה במהלך מסיבת העתונאים שהחוזה עם השחקנים ב־NBA מסתיים בקרוב והם מבקשים לא לחדש את עניין ההגבלה על השכר, ואילו מנגד בעלי הקבוצות בעד הגבלות השכר. "הנהלת הליגה תתכנס בקרוב ואני מאמין שהגבלת השכר תימשך לטובת השחקנים, וגם לטובת בעלי הקבוצות".

פנאתינאיקוס – [illegible] זכתה בכדור גל

[illegible]

שיא של שאק: 53 נקודות

שאקיל אוניל קבע אור לאתמול שיא ליגה עונתי, כשקלע 53 נקודות בניצחון אורלנדו על מינסוטה 121:101.

שארלוט השאירה לעצמה עדיין אפשרות כניסה לפלייאוף, אחרי שגברה 111:117 על וושינגטון.

תוצאות נוספות: אינדיאנה – קליבלנד 98:109, מילווקי – דטרויט 78:103, דנבר – לוס אנג'לס קליפרס 85:100, סיאטל – לוס אנג'לס לייקרס 102:90.

ידיעות ספורט נוספות בעמ' 24

גאליס גבור המאוכזבות

□ אברהם פינקלשטיין

שתי דקות ו־11 שניות לסיום הרימה ברצלונה את דגל הכניעה. ניקי גאליס, הי־MVP של הלוזרים, קלע פעמיים מקו העונשין וקבע 79:90. בלי טוני מרנבורג, קיקה אנדראו וחוזה מונטרו, שכבר יצאו בחמש עבירות, ובלי אנדרס חימנז שכלל לא התלבש, ליוותה "ברסה" את הפינאלה המרשימה של גאליס 83:100.

אז פאנאתינאיקוס מספר 3 ביבשת, אם זה משנה למישהו, ואלכסנדר וולקוב הוא ה"טופ סקורר" של הפיינל־פור, אבל מעבר לנתונים הזניחים הללו מי שחיפש כדורסל נטו באירוע הזה, לא מצא אותו דווקא כאן במשחק השולי מבין הארבעה.

באורח אוטומטי, ההגנות הקשוחות מחצי הגמר, פינו את השטח לטובת מטווח שמצא ביטוי בתוצאה הגבוהה במחצית (103 נקודות) ובסיום. כבר בפתיחה, כשרוברטס, אפי ומונטרו צלפו שלשות ללא הפרעה (15:6, דקה 4), היה ברור שזה הולך להיות קרב של ויים חמת.

פה ושם נעשו פלי כח (מארנבורג, וולקוב, אנדראו, וראנקוביץ'), אבל עיקר המאבק, כצפוי, התנהל בין אפי לגאליס הנצחיים.

במחצית הראשונה עדיין היה הקרב שקול – אפי 12, ניקו 13 – אבל אחר כך זה היה ה"שואו" הפרטי של גאליס, שהוסיף 17 נקודות, מול 4 בלבד של הספרדי.

מאנאמבורג עף בחמישית כבר בדקה ה־29, מונטרו המשיך לבלום, וראנקוביץ' תיסכל את רוברטס ואנדראו, ובעצם את כל מי שנכנס לשטח שלו. מ־54:57 לכריסה (23) רצו היוונים ל־59:65 ו־75:85 בדקה ה־34, והסיום הפך לעניין הנורמלי בלבד כשהספסל היווני טוחן את הקולגות שמנגד עד 83:100, לפני ההצגה הגדולה באמת.

פאנאתינאיקוס – ברצלונה 83:100 (49:54)

★ היכל הספורט ביד אליהו. 8000 צופים. שופטים: דנקו ראדייץ' (קרואטיה) ופיליפה מאמלאוו (צרפת).
★ קלעו לפאנאתינאיקוס: גאליס 30, וולקוב 29, וראנקוביץ' 14, אלהרטיס 9, מיריגנים 8, גיורגיקופולוס 6, אקינטמו 2 וקריסטנופולוס 2.
★ קלעו לברצלונה: רוברטס 19, מארנבורג 18, סאן אפיפניו 16, מונטרו 11, אנדראו 10, קרסטו 7 וגלילאה 2.